

מחברים

העלון השבועי מבית עוז והדר - אור לישרים

גליון ר"ג | פרשת וירא | תשפ"ה

זמני כניסת ויציאת שבת קודש:			ירושלים			בני ברק			ניו יורק			לונדון		
כניסת השבת	יציאת השבת	זמני חג	כניסת השבת	יציאת השבת	זמני חג	כניסת השבת	יציאת השבת	זמני חג	כניסת השבת	יציאת השבת	זמני חג	כניסת השבת	יציאת השבת	זמני חג
16:04	17:18	17:56	16:18	17:19	17:53	16:19	17:26	17:48	15:55	17:03	17:21			

השבוע בגליון:

חשיפה: מרן החזו"א: כוח התפילות על בניס מסור ביד האשה! | עמ' י"ב

ווארט מהאור החיים הק': הכרת פני האדם - תענה בו מה פעל | עמ' ב'

אקטואליה: קבלת מתנות מגוי - וְשׂוֹנֵא מִתְּנַת יְחִיָּה | עמ' י'

מסר מספרי אביר יעקב לפרשת השבוע עמ' י"ד

פניני אביר יעקב עמ' ה'

פנינים ואמרות

פנינים חכמים ואמרות נפלאות על פרשת השבוע

המליצה הנפלאה של המלבי"ם קודם תקיעת שופר עפ"י תפילת אברהם אבינו

חֲלָלָה לָךְ מַעֲשֵׂת כְּדָבָר הַזֶּה לְהַמִּית צַדִּיק עִם רָשָׁע וְהָיָה כְּצַדִּיק כְּרָשָׁע חֲלָלָה לָךְ הַשֹּׁפֵט כָּל הָאָרֶץ לֹא יַעֲשֶׂה מִשְׁפָּט (יח, כה).

פעם קודם תקיעת שופר בראש השנה, השמיע המלבי"ם דרוש קצר, באומרו: אברהם אבינו טען לפני הקב"ה קודם מהפכת סדום "חלילה לך מעשות כדבר הזה להמית צדיק עם רשע והיה כצדיק כרשע חלילה לך השופט כל הארץ לא יעשה משפט", ולכאורה יש כאן כפל לשון במלים שונות. אך נראה לי לתרץ, כי הנה אני הייתי רב בשלוש קהילות: לונטשיץ קניגסברג ובוקארשט, וידוע כי "צבוגר" הוא ראשי תיבות צ'דיקים ב'ינונים ור'שעים, וכל עיר יש בה "ציבור" הכולל את שלושת הסוגים הללו, אמנם טיבם של אותם סוגים משתנה לפי הערים השונות.

ב"לונטשיץ" קוראים "צדיק" ליהודי היושב כל היום בבית המדרש ועוסק בתורה ובתפילה. ה"בינוני" מתפלל בבוקר במנין, לאחר כך פורש לעסקיו, ולפנות ערב חוזר לעיין בספר. ואילו ה"רשע" אין בידו אלא תפילה בציבור, ואינו נפנה כלל לתלמוד תורה.

ב"קניגסברג" נקרא "צדיק" זה שמתפלל במנין ולפני תפילת המנחה לומד מעט, ה"בינוני" מתפלל במנין ואינו לומד כלל, וה"רשע" מתפלל בבית ואינו לומד כלל.

ואילו ב"בוקארשט" הצדיק מתפלל במנין ואינו לומד כלל, ה"בינוני" מתפלל ביחידות בביתו, וה"רשע" אינו מתפלל כל עיקר.

ומעתה נמצא כי הרשע של לונטשיץ הוא הצדיק

של בוקארשט.

וזה שאמר אברהם אבינו: "והיה כצדיק כרשע", כלומר: הצדיק של בוקארשט הוא הרשע של לונטשיץ, ואם כן רבונו של עולם - איך תוכל לדנו? הלא אתה אינך רק השופט של לונטשיץ, אלא "השופט כל הארץ", ואם כן איך תמית "צדיק עם רשע" - היינו אחד כזה שהוא "צדיק" כלפי עיר אחת ו"רשע" כלפי עיר אחרת, וכי לא תעשה משפט צדק?

אוצר הידיעות (ח"א עמ' רכז)

גם בזמן הזה יש להיזהר מ'מכת סנוורים'

וְהָיָה כְּמַצָּחַק בְּעֵינַי חֲתָנִי (יט, יד).

ויש לתמוה הרי היו רואים בעיניהם פלא גדול שכל העיר מנער ועד זקן הוכו בסנוורים, ונלאו למצוא הפתח שהיו סמוכים אליו ועומדים על גביו, ועכ"פ הי' צריך להתעורר חשש בלבם,

למה לא אמר אברהם אבינו לאורחים לברך קודם האכילה

וְאֶקְחָה פֶּת לֶחֶם וְסִעֵדוּ לְבָכֶם וְגו' וַיִּתֵּן לְפָנֶיהֶם וְגו' (יח, ה)

יש לבאר מה דאיתא במדרש (בראשית רבה מט) דאברהם אבינו עליו השלום לאחר שאכלו אמר: 'ברכו לאלקי עולם'. למה לא אמר להם קודם האכילה שיברכו ברכה.

אלא קודם היו גוים והאיך יקבלו עליהם עול מלכות שמים, אמנם לאחר שכבר אכלו עשו מצוה שזיכו את אברהם במצות הכנסת אורחים, אם כן זה הזכות גרם להם שיהיו יכולין לקיים ולקבל עול מלכות שמים. ולכן אמרין במדרש דמי שלא רצה לברך אחר האכילה אמר שישלם לו, כיון דלא נכנס בו ריח קדושה, שמע מינה דלא כיון לזכות אותו במצות הכנסת אורחים - למה לא ישלם.

קדושת לוי - בפרשתנו

אולי יוכל עוד כהנה וכהנה ולמה הי' עוד לצחוק בעיניהם.

ונראה שגם זה הי' ממכת הסנוריים, כמו שבגשמיות נלאו למצוא הפתח והיו רואין ולא רואין, כן נמי בפנימיות הענין היו רואין את הפלא ולא היו יכולין לשים אליו לב. וזה לימוד לאדם שיש כמה זמנים וכמה עניינים, אשר באם ישים אליהם לב הי' רואה מפלאות תמים דעים השגחתו הפרטית והשכר והעונש, אבל כאשר האדם בודון לבו הלך חשכים אז נעשה מוכה בסנוריים עד שרואה ואינו רואה.

ובזמנינו אלה יכול כל אדם לראות פלאות משיגיו העתים, המו גוים מוטו ממלכות, וההשגחה הפרטית מרחפת על פרט ופרט באופן מופלא, וצריך כל אדם להיות נשמר ממכת סנוריים.

שם משמואל - בפרשתנו (שנת תר"פ)

ווארט מהאור החיים הק'

הכרת פני האדם - תענה בו מה פעל

על הפסוק (בראשית יט ז'): 'וַיְהִי כְהוֹצִיאָם אֹתָם הַחוּצָה וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶט עַל נַפְשָׁךְ אֶל תְּבִיט אַחֲרֶיךָ וְאַל תַּעֲמֹד בְּכָל הַכֶּפֶר הַהָרָה הַמֵּלֵט פֶּן תִּסָּפֵה', פירש רבינו האור החיים הקדוש זיע"א, שהטעם שלוט נצטווה שלא להביט אחריו הוא לפי שאפשר להכיר בפניו של האדם את מעשיו ותחבולותיו, ואם יביט לסדום יראו המשחיתים את מעשיו ויכירו כי אין לו זכות להנצל: טעם לצד כי הכרת פני האדם תענה בו מה פעל, לזה לא יחזיר פניו למול העיר, כי שם המשחיתים ויכירו בו סימן התיעוב, ואין לו זכות להנצל מהם. וצא ולמד מה עלתה לאשתו.

פעם אחת שלח בעל הבית אחד אל הרה"ק רבי נחום מטשערנוביל זיע"א, ה'מאור עינים', יין טוב על ידי המשרת שלו. שאל הרה"ק את המשרת: אם הניח תפילין היום. השיבו: לא. שאל אותו: מדוע לא הנחת תפילין. השיבו, שמנהגו לקום בבוקר השכם ולהתפלל תיכף, והיום אחרתי לקום, והייתי צריך לעשות תיכף הדברים הצריכים בבית ולא הייתי יכול להתפלל תיכף, ואחר כך חלש לבי והלכתי לאכול, ואחר האכילה לא רציתי להתפלל שוב, ושוב לא הנחתי תפילין גם כן. אמר לו הרה"ק, שהוא טעות דוודאי לכתחילה אסור לאכול קודם התפילה, אבל כשכבר היה לך להתפלל ולהניח תפילין אחר כך. אחר כך אמר: מזה אנו יכולין לראות כמה גדולה כוחה של מצוה אפילו מהפחות שבפחותים, דנחזי אנן שהמשרת הזה שקל בעיניו שלא להניח תפילין כלל, מסתמא בוודאי גם כן אינו מניח אותם בכונה הראויה ובגוף נקי, וגם התפילין והבתים והרצועות בוודאי אינם כשרים כל כך אצלו, אפילו הכי הכרתי בפניו שחסר לו המצוה של תפילין.

(הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א - ספיר ויהלום)

מחבורים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

מתחילים
את היום!

להצטרפות: newsletter.mechubarim@gmail.com

ישירות למייל האישי

קו 'מחבורים'

שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

השפט כל הארץ:

עורך דין מתחיל ומתלמד ייצג נאשם כבד בבית משפט, נגד כל הסיכויים הריאליים יצא הנאשם זכאי לגמרי, והלקח המאלף לכל יהודי ויהודי:

וסעיף אלמוני, על חוק הסחר וחוקי המס, על הלבנת הון וסיוע לגופי פשע. לסיום, ביקש לא פחות מחמישים ושלוש שנות מאסר בפועל, ואחרי שעה ארוכה של הרצאה הניח על שולחן השופט שלושה ארגונים מלאים חומרי חקירה, ואז נתן השופט את זכות הדיבור לנאשם ולפרקליטו...

‘ובכן...’ כחכה עורך הדין בגרונו, ‘זה לא בדיוק ככה!’ המשפט נקטע באמצע, המבוכה וההתרגשות קטעו את דבריו. הוא התאזר בביטחון עצמי, ניסה שוב לטעון בכה ובכה, וכשהטיעונים לא עלו יפה - החל גם להתחנן על נפש הלקוח... פה ושם - למרבה הבושה - סייע הנאשם עצמו לפרקליטו, ולאחר שעה ארוכה של דיבורים וטיעונים, בקשות ותחנונים - הודיע השופט על הפסקה, בסיומה יינתן פסק הדין... אנשי התביעה היו מרוצים, בטוחים בתוצאה. ‘עם כזה עורך דין, אולי השופט עוד יחמיר אתו...’ לעגו לו בגלוי. עורך דינו בחר לברוח לפינה ולהסתתר בה, והנאשם כבר הבין כי אבדה כל תקווה...

אחרי שלוש שעות, שב השופט מההפסקה, והעלה את ארגוני הניירת על השולחן. ‘בית המשפט!’ קרא שנית, הס הושלך באולם בית המשפט, והשופט פתח בדברים: ‘ובכן, ידידי התובעים, אמר השופט, ‘לא ככה בונים תיק. הכל בנוי כאן מסברות על סברות, ראיות קלושות שפרשתם לפי דעתכם בצירוף תמונות שאינן מוכיחות דבר...’ - לנגד עיניהם הנדהמות, החל השופט מוציא את חומרי החקירה מהארגונים, וקורע אותם בחרי אף:

‘שמתם כאן ערימות של מסמכים, הבאתם נאשם, ביקשתם עונש חמור וסיפרתם סיפור ארוך. אבל אין קשר בין הנאשם לסיפור, בין המסמכים לתמונות, ובין הנאשם לעונש...’

אני קובע, הדהד באולם קולו של השופט, ‘כי הנאשם זכאי לחלוטין, לא יורשע ולא ייענש. משוחרר, חופשי לביתו!’ פסק בקול רם, והותיר את כל היושבים באולם המומים ונדמהים...

הנאשם לא ידע את נפשו מאושר, איך חירותו היתה לו לשלל ברגע אחד, תמוה וחסר סיכוי. הוא פנה לעורך דינו שבכה מרוב שמחה, ושאל בתמימות: ‘אבל איך עשית את זה? הרי ראינו שנינו את המשפט, זה הלך כל הזמן נגד...’ איך הכל נהפך ברגע אחד?

עורך הדין חיך במבוכה, והשיב ללא כל גמגום: ‘אל תספר לאף אחד, השופט הוא סבא שלי. אמרתי לו שאני הולך לייצג לראשונה נאשם, וסיפרתי לו שזה בבית המשפט שלו. יותר מזה לא הייתי צריך - הוא שיבץ את עצמו למשפט הזה, והוציא אותך זכאי וצח כשל כדי לבנות את בטחוני העצמי במקצוע עריכת הדין...’

‘כשהיה מול השופט, הוא לא חשב שיש לו סיכוי כלשהו’, אומר המשפיע הגה“צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א, אשר שמע את הסיפור מבעל המעשה שחזר בתשובה שלימה בעקבות נס ההצלה המופלא, ‘אבל העובדה כי הסבא הוא השופט, או - במקרה שלנו - אבינו מלכנו הוא השופט, משנה את כל התמונה!’

(פניני פרשת השבוע)

את הסיפור הבא, סיפר בעל המעשה עצמו, כיום יהודי יקר המתגורר בשכונת גאולה בירושלים. בצעירותו, גדל אותו יהודי בקולורדו, ארצות הברית, בסביבה זרה ליהדות. עם חברים לדבר, שלח ידו במסחר בחומרים אסורים מסוגים שונים, החל מהברחות, וכלה בסחר מכר שהכניס לכיסיו הון עתק, אך בסופו של דבר - סוף גנב לתליה...

כשנעצר הצעיר, כבר היה ה'תיק' תפור מכל צידיו. במשך חודשים עקבו אחריו בלשים מטעם האף. בי. אספו ראיות, תצלומים, הוכחות ועדויות. לחיזוק התיק אף שלחו סוכן סמוי מטעמם, ורק כשהיו בטוחים כי יורשע ויבלה עשרות שנים מאחורי סורג ובריח - החקירה הפכה לגלויה, האיש נעצר, ונקבע מועד למשפטו.

סכומי כסף אדירים השקיע הנאשם, על מנת שייצג אותו עורך דין בכיר וממולח, ששמו הטוב הולך לפניו והשופטים חרדים למוצא פיו. ובכל זאת, גם עורך הדין הזה הרים ידיים בייאוש. ‘שמע אדוני’, אמר לקליינט החדש, ‘הם סגרו עליך מכל הצדדים, יש להם חומרי חקירה רבים ואיכותיים, ההרשעה היא כבר עובדה. כל מה שאני יכול זה לנסות לדון על העונש - עשרים שנה או שלושים, עשרים וחמש, או שלושים וחמש, נראה מה התביעה תבקש...’

הנאשם לא ידע את נפשו. בית הכלא בארצות הברית אינו בית מלון, ההיפך הגמור הוא הנכון, הוא חושש מאוד אבל עורך הדין אינו נותן כל סיכוי... בצר לו, בעצת ידיד, פנה לאחד מצדיקי ארצות הברית והתברך להצלחה במשפט, אף שעורך הדין היה יותר מנחרץ בחוסר הסיכוי לזיכוי...

יום לפני המשפט, קיבל הנאשם שיחת טלפון בתאו בבית המעצר. עורך הדין הידוע והממולח מודיע כי אחר את הטיסה, ולא יוכל להגיע למשפט. ‘במקומי, אני שולח אליך תלמיד שלי, סטודנט במשפטים שהדרכת אותו היטב. ממילא התיק שלך אבוד...’ הוסיף עורך הדין וסגר את השיחה...

כשפגש את הסטודנט - המתחיל לשמש כעורך דין, חשכו עיניו. בחור צעיר ונבון, רזה ונמוך קומה, שנאלץ להודות שמחר תהיה זו הפעם הראשונה בה הוא מתייצב בפני שופט... ‘מי יודע’, הרהר בעגמומיות, ‘עורך דין מתחיל מול כזה תיק... לאיזו תוצאה כבר אוכל לצפות...’

לבו נשבר בקרבו, אימה ופחד נפלו עליו. אם עד כה ידע כי מצבו בכי רע, העובדה כי הוא נאלץ לתמוך יתדותיו בידי עורך דין מתחיל - גרמה לו לפיק ברכיים ולפחד מוחשי מאי פעם. ‘אני גמור, סח לחברו לתא, ‘מחר המשפט, אני הולך לקבל ארבעים שנה בפינים...’

בשעה תשע אפס אפס, החל המשפט. אולם בית המשפט היה נקי וממורק, בצד התביעה היו עדים, ערימות של מסמכים וכמה פרקליטים מומחים, ואילו בצד ההגנה לא ניצב אלא הנאשם, ולצידו עורך הדין המתחיל, שלא הצליח להסתיר את הסומק בפניו מהמשפט הראשון בחייו...

התובע פתח בדברים, והרצה בשטף על מעשי הנאשם החמורים. הוא הקריא שורה של עובדות, שבכל אחת מהן היו כמה עבירות על סעיף פלוני

‘ובכן...’ כחכה עורך הדין בגרונו, ‘זה לא בדיוק ככה!’ המשפט נקטע באמצע, המבוכה וההתרגשות קטעו את דבריו. הוא התאזר בביטחון עצמי, ניסה שוב לטעון בכה ובכה, וכשהטיעונים לא עלו יפה - החל גם להתחנן על נפש הלקוח... פה ושם - למרבה הבושה - סייע הנאשם עצמו לפרקליטו, ולאחר שעה ארוכה של דיבורים וטיעונים, בקשות ותחנונים - הודיע השופט על הפסקה, בסיומה יינתן פסק הדין... אנשי התביעה היו מרוצים, בטוחים בתוצאה. ‘עם כזה עורך דין, אולי השופט עוד יחמיר אתו...’ לעגו לו בגלוי. עורך דינו בחר לברוח לפינה ולהסתתר בה, והנאשם כבר הבין כי אבדה כל תקווה...’

נחם היום:

התלבט אם לתרום מזגן לבית המדרש, השבתת המזגן בביתו: גרם לו לתרום מזגן שלם, והמזגן בביתו חזר לפעול כמקדם:

חשבתי שזה משהו חד פעמי, שקשור לפעילותו הכושלת של השעון שבת. לא חשבתי שהמזגן עצמו יצא לחופשה, אבל במוצאי שבת, כאשר ניתקתי את השעון ולחצתי על הלחצן המורה למזגן להידלק, הוא לא הגיב. התקשרתי למבני עניין, וכולם אמרו שנראה שמשהו בכרטיס ההפעלה של המזגן התקלקל באופן בלתי הפיך.

בשלב הבא הזמנתי אנשי מקצוע, וכולם פסקו את אותו פסק: צריך להחליף את הכרטיס האלקטרוני, וזה עולה כשמונה מאות שקלים חדשים. סוף סוף קלטתי שאין זה מקרה: יש פה מסר משמיי. הן עושים כעת מגבית למזגנים בבית הכנסת, וכבר גמרתי בליבי לתרום, רק שעוד לא החלטתי כמה. אז הנה, משמיים מוזרים אותי לתרום את חלקי. מיד התקשרתי לגבאי בית המדרש, ואמרתי לו: "אני תורם מזגן! לא חלק של מזגן, אלא פשוט מזגן".

מההמשך כבר לא הופתעתי. התקשרתי לטכנאי נוסף, והוא שאל אותי, "ניסית לפתוח את המזגן?" "כן." - "אז אתה רואה שמה", הוא מסביר לי בדיוק איפה עליי להניח את האצבע, "תלחץ לחיצה ארוכה".

אני לוחץ ממושכות, והפלא מתרחש לגד עיניי: המזגן חוזר לפעולה כאילו כלום לא קרה. בשבת שלאחר מכן אנו מתענגים על אוויר נעים וממוזג, ויודעים כי זכינו להבין את הרמז שה' שלח לנו, מזגן כנגד מזגן.

(גל' השגחה פרטית)

מספר ישראל אלישיב מאופקים בעדות אישית:

חודש אלול העבר, וכולנו רוצים להוסיף זכויות. עומדים לפני יום הדין, ויודעים שהדברים הקטנים והגדולים עומדים להיחתך בראש השנה.

אצלנו בבית המדרש אוספים כסף למזגנים. מזגן הוא הרבה יותר ממזגן: מיזוג איכותי פירושו גם לימוד איכותי, ותפילה שבה אפשר לכוון כיואת, בלי מטרידים כמו חום וזיעה. למזגן בית מדרש זה להכין כלים לכל השפע הרוחני השופע שם, וגם אני רציתי לקחת חלק. כמה? לפני זמן קצר, עדיין לא ידעתי. זה בהחלט העסיק אותי, ותהיתי באשר לגובה הסכום שאתרום.

רק לפני חודשיים למדנו בדף היומי את המעשה הידוע ברבן יוחנן בן זכאי, שיעץ לקרוביו לתת סכומים גדולים לצדקה, ובסוף השנה הם ניצלו מגזירת המלך, שדרש קנס בסכום עתק, ושילמו רק שישה דינרים. או אז סיפר להם רבן יוחנן, כי בליל ראש השנה הוא חלם שנגזר עליהם לאבד את אותו סכום שהמלך דרש מהם, ולכן הוא ביקש לזכות אותם בצדקה לשמה. חשבתי: אנחנו קרובים כל כך לראש השנה, וכדאי לתת כבר עכשיו סכום יפה למזגנים, שיהיה על חשבון ההוצאות שתיגזרנה עלינו.

עדיין לא דיברתי על כך בבית, לא תרמתי ולא הגעתי לכלל מסקנה, אבל הקב"ה ברחמיו סידר לי מהלך מדהים. בליל שבת נכבה המזגן בשעה שנקצבה לו לפי השעון שבת, אבל בבוקרה של שבת קודש הוא לא נדלק, והמשיך לישון.

ואברהם שב למקומו:

ראייתו הרחוקה של הרה"ק מסאטמאר זצ"ל, כשגייסו את חסידו ר' אברהם לצבא, ושם לימדו אותו לנטרל מוקשים, לימים בימי מלחמת העולם השנייה עמד לו נסיונו להינצל ולהציל יהודי רבים ממוקשי הצבא הגרמני, הסכיתו ושמעו:

(פצצות) הנקראת 'מינעס', המיועדים להתפוצץ כאשר דורכים עליהם, למלאכה זו נצרכת זהירות רבה, והבנה טובה לדעת איך להבחין במוקש מבעוד מועד וכיצד לבטלו שלא יוכל להזיק עוד. שנה שלימה שימש ר' אברהם שם בצבא, לא קלים היו חייו שם, אולם הוא עמד איתן בכל הנסיונות שעברו עליו, עד שלבסוף כעבור שנה השתחרר מן הצבא.

עשר שנים אחר כך פרצה מלחמת העולם השנייה, ר' אברהם התגלגל מהכא להתם ובעיקר היה נתון בשטח מדינת רוסלאנד, לקראת סוף המלחמה גייסו הרוסען את כל יהודי אונגארען ושלחו אותם לשדה המלחמה להלחם עם ה'דייטשען' (=הגרמנים) ימ"ש, המקום היה נורא ואיום, מכל עבר נפלו חללים לרוב, ובעיקר נהרגו רבים מן ה'מינעס' שהטמינו ה'דייטשען' קודם שנסוגו.

אותה שעה עמדה לו מומחיותו של ר' אברהם והוא הצליח להבחין מבעוד מועד באותם מינעס ולהשמר מהם, הוא גם לימד הרבה יהודים כיצד להבחין בהם והיאך להוציאם, וכך ניצלו חייו וחיי הרבה יהודים עמו, או אז הבין עד כמה רחקה ראייתו של רבינו, ומה שנראה לו אז בשעתו כצרה צרורה היתה בעצם הגורם להצילו מרדת שחת.

(הג"ר מאיר צוויבל שליט"א - גליון המאיר)

בלית ברירה התייצב ר' אברהם אצל הצבא והללו גייסוהו ושמחו בגדוד הממונה לסלק מן הדרך באמבעס (=פצצות) הנקראת 'מינעס', המיועדים להתפוצץ כאשר דורכים עליהם, למלאכה זו נצרכת זהירות רבה, והבנה טובה לדעת איך להבחין במוקש מבעוד מועד וכיצד לבטלו שלא יוכל להזיק עוד

סיפר הרה"ח ר' אברהם דאסקאל ז"ל מעשה פלא בדרידה הוה עובדא, בצעירותו למד בישיבתו של רביה"ק מהר"י ט"ב מסאטמאר זי"ע ועשה חיל בלימודו, יום אחד הגיע אליו מכתב מן הצבא שהוא צריך להתייצב לשם גיוס, כמובן שהדבר גרם לו דאגה רבה, חייו של חייל יהודי בצבא הגויים אינם קלים כלל ועיקר, שמירת השבת והכשרות, וגם שאר מצוות, קשים שם עד מאוד.

נכנס ר' אברהם אל הקודש פנימה והזכיר את עצמו אצל רבינו, הוא היה בטוח שיקבל ברכה או אפילו הבטחה, להנצל מן הגיוס, אולם רבינו הביט עליו קצרות ואמר לו: 'לך והצלח'. הוא יצא מן החדר מלא פליאה, מדוע לא בירכו מרן שינצל, לא הספיק להתרחק משם והגבאי ר' פייבוש אשכנזי ז"ל רץ אחריו וקרא לו לחזור, הוא מיהר לשוב אל רבינו כשהוא בטוח בלבו שהנה עתה זה מגיע, עכשיו יברכו רבינו להפטר משעבוד הרשעים, אולם למרבה הפלא לא אמר רבינו מאומה, ורק התבונן בו ארוכות ובחנו היטב מראשו ועד רגליו וחזר חלילה, ולבסוף חזר וברכו באותו לשון: 'לך והצלח!', עכשיו כבר היה ר' אברהם מבוכלב לגמרי, הוא לא הצליח בשום אופן להעלות על מחשבתו הסבר להתמרחש כאן.

בלית ברירה התייצב ר' אברהם אצל הצבא והללו גייסוהו ושמחו בגדוד הממונה לסלק מן הדרך באמבעס

פנינים על הפרשה:

מעלת הכנסת אורחים

וַיֹּאמֶר ה' אִם נָא מִצְאֲתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אֵל נָא תַעֲבֹר וְגו' (בראשית יח ג). גמרא דשבת דף קכ"ז (ע"א) וזה לשונו: אמר רב יהודה אמר רב, גדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכינה, דכתיב וַיֹּאמֶר ה' אִם נָא מִצְאֲתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אֵל נָא תַעֲבֹר וכו'.

קושיות על הלימוד מאברהם אבינו

מקשים העולם, ממאי מוכח מהכא דגדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכינה, דלמא שניהם שוים. עוד יש לדקדק, דלמא לעולם אימא לך דהקבלת פני שכינה עדיף, ושאינה הכא דרין אברהם אחר האורחים והניח הקדוש ברוך הוא, משום דפיס ליה שימתין לו עד שיכניס האורחים, ורצה אברהם לקיים שתי מצות, הקבלת פני שכינה והכנסת אורחים, אבל אלולי לא המתין הקדוש ברוך הוא לאברהם, לא היה אברהם מניחו ומכניס האורחים:

הלימוד הוא ממה שנתעכב אברהם בעשיית הסעודה ונראה לעניות דעתי לישב, דהא ודאי אפשר דלא נסתלק הקדוש ברוך הוא בזאת הראיה, עד שאמר לאברהם מעשה סדום האמור אחר הלית אברהם לאורחים, ואם כן אמר מעתה השכינה המתינה לאברהם עד שהכניס האורחים, ולקח הבקר, והכין להם סעודה, והאכילם והשקם, ועל כרחי צריכים לפרש כן, דהרי שום אמירה או שום דבור או שום הפסקה לא יש בין הכנסת אורחים להא דמעשה סדום, כמו שפרש הרב אליהו מזרחי זכרנו לברכה. וכיון דהכי הוא, אם כן קשה על אברהם אבינו, כיון שרץ אחר האורחים והכניסם, היה לו לצוות בני ביתו לטפל בעשיית סעודתם, וברוחא דביני ביני ילך הוא ויקביל פני שכינה, וכשתעלה הסעודה יחזור לשמש האורחים, אלא ודאי מדלא עשה כן, והמתין לו הקדוש ברוך הוא לכל העכבה הזאת, מכאן מוכח שגדול טפול האורחים יותר מהקבלת פני שכינה:

מדוע אי אפשר לומר שגם על העכבה פייס להקב"ה ואין סברא לומר דעל הכל פיס אברהם להקדוש ברוך הוא, דהינו שימתין לו עד שיכניס האורחים ויתקן להם סעודה ויאכלו וישתו, ואחר כך יחזור ויקביל פני שכינה, דבשלמא על הכנסה שייך לפיטו כדי שלא ילכו האורחים לדרכם, אבל מדהכניסם וברר להם ששל הסעודה הכניסם, ואמרו לו בפיהם 'כן תעשה כאשר דברת' (פסוק ה), בודאי שוב לא יצאו עד שיתקן להם הסעודה, והיה לו להקביל פני השכינה ברוחא דביני ביני, אלא ודאי מדעסק הוא בעצמו בטפול סעודתם, והסכים הקדוש ברוך הוא על ידו ולא נסתלק, שמע מינה דגדול טפול האורחים יותר מקבלת פני שכינה. ודו"ק:

(לבונה זכה פרשת וירא)

רזיזות בתפילת שחרית

וְאֵל הַבֶּקֶר רֵץ אַבְרָהָם וַיִּקַּח בֶּן בֶּקֶר רֵץ וַיִּתֵּן אֵל הַנֶּצֶר וַיִּמְהַר לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹ (בראשית יח ז).

זה רומז לתפלה, שהיה אברהם אבינו עליו השלום רץ לתפלה. ובקר אותיות 'בקר', דאברהם אבינו עליו השלום הוא תקן תפלת שחרית, ובכל בקר ובקר היה רץ לקיים התפלה. והיה מקים תפלה כללש ובחנה עם הגרים שהיה מגיר. וזהו שאמר בן בקר עם הכולל גימטריא 'זה הלחש', רץ גימטריא 'חזרה', וטוב, כלומר זהו הטוב בעיני השם:

(מחשוף הלבן פרשת וירא)

תשובה בימי הנעורים

וַיֵּרָא אֵלָיו ה' בְּאֵלֵי מַמְרָא, וְהוּא יוֹשֵׁב פֶּתַח הָאֵהָל וְגו'. וַיֵּשֶׁא עֵינָיו וַיֵּרָא וְגו'. וַיֹּאמֶר וְגו'. יָקַח נָא מַעֲטָ וְגו'. וַאֲקַחָה פֶתַח לְחֵם וְגו'. וַיִּמְהַר אַבְרָהָם וְגו'. וַיִּקַּח חֲמָאָה וַחֲלָב וְגו' (בראשית יח א-ח). אפשר לרמוז הפסוקים האלו בדרך רמז בהקדים מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ספר הליקוטים תהלים נ טז), דכשאדם חוטא כל המצות והתורה שעשה, הסטרא אחרא לוקחת אותם, וגם הנפש והרוח והנשמה שיש בו מסתלקים ממנו, וכשחוזר בתשובה חוזרים לו. וגם השכינה אינה משגחת בו כשהוטא, וכשחוזר בתשובה השכינה משגחת בו להטיב אליו, וכל המצות והתורה שלקחה הסטרא אחרא חוזרים אליו:

כל חלק בתורה נמשל לדבר אחר

והנה התורה נקראת מים, ונקראת פת, ונקראת יין וחלב ודבש. ואפשר לומר, דהתורה נחלקת לארבעה, פשט רמז דרוש סוד. כנגד הפשט נקראת מים, כנגד הרמז נקראת לחם, כנגד הדרוש נקראת בשר וחמאה (עירובין כא; ברכות גנ:), כנגד הסוד נקראת יין וחלב ודבש:

וגם השכינה חוזרת להשגיח עליו

וכשחזר בתשובה וחזרו אליו המלאכים, אז וירא אליו ה', השכינה משגחת בו ומטיבה אליו. באלני, דהינו שנתגבר על יצרו וחזר בתשובה, מלשון 'וחסן הוא כאלונים' (עמוס ב ט). ממרא, היא משמעה 'מום ראה', גימטריא 'פא', לומר שכיון שהיה חוטא היה מום בו, עכשו נתרפא המום. והוא יושב פתח האהל, פרוש, כיון שחזר בתשובה, יושב כי אם בפתחי אהלה של תורה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות. כחם היום, כלומר, שחזר בתשובה בעודו בתקופתו, לא עד שהזקין, שזו היא התשובה המעלה (ע"ז יט.), וזהו כחם היום, בעוד חמו בו:

(פיתוחי חותם פרשת וירא)

עצות וסגולות:

ענייני לימוד התורה (ד')

לימוד תורה מכניע גם את האומות למטה

ידוע הוא דהעוסק בתורה ומעשים טובים לשם שמים מכניע הקלפה ומפרידה, וכיון שמפריד הקלפה אין כח בידה לעשות רע לא למעלה ולא למטה. ולא זו בלבד, אלא כשנכנעים הקלפות של מעלה, אף האמות שלמטה נכנעים ואינם עושים רע לישאל, כי זה תלוי בזה (זוהר ח"ב יט. מכילתא בשלח מס' דשירה ב).

(פיתוחי חותם פרשת נח, ד"ה ויהיו)

סגולת הבוכה על שאינו מבין בתורה

הדבר שאין אדם מבינו בדברי תורה, ובפרט בדרך הסוד, צריך לךא ולחצטער ולבכות עליו, כדי שבוה יפתחו לו שערי רחמים ויופע עליו רוח ממרום, וכמו שהשיב רבנו האר"י ז"ל לרבנו תנים ויטאל ז"ל, כששאלו באיזה כח השיג אותה ההשגה העצומה, והשיב לו, שהיה יושב ומעין בכל דבר ודבר מזהר הקדוש ויושב עליו ימים רבים, ומצטער ובוכה עליו, עד שקבל הקדוש ברוך הוא תפלתו, ופתח לו הקדוש ברוך הוא שערי ההשגה ורוח הקדש כראוי.

(אלף בינה, אות דל"ד)

התורה עצמה תלמד אותו

התורה מצד עצמה ככח קדשתה, העוסק בה אפלו בלי מלמד היא בעצמה מלמדת אותו, כמו שכתוב (שם) 'עדות ה' נאמנה מחכימת פתי', אפלו יהיה האדם פתי וחסר לב, כשעוסק בתורה היא מלמדתו דעת וחקמה ומראה לו הדרך אשר ילך בה ואת המעשה אשר יעשה. (אלף בינה, אות מ"ג)

נצרכת יגיעה רבה כדי להשיג אמיתה של תורה

והנה אין אדם זוכה לדעת אמתה של תורה רק על ידי יגיעה רבה ועיון רב (ברכות גנ: תנחומא נח ס' ג), וכמו שאמרו (מגילה ו:) יגיעת ומצאת האמן.

(אלף בינה, אות יו"ד ב)

לימוד גמרא והלכה צריכים עיון רב

ומה שאמר 'תורת פיך', הוא מדבר על תורה שבועל פה כמשמעותה. ומה שפרט תורה שבועל פה, משום דהתלמוד שהוא מקור הדינים, צריך שקלא וטריא ודעת רחבה לדמויי מלתא למלתא, ובפרט דיני ממונות שהם כמעין הנוכע וצריך זכור מחשבה ודעת צלולה. ואם בא בשעת הלמוד לחשב מחשבות אחרות, נטרד בדעתו, ולא סלקא לה שמעתא.

(אלף בינה, אות ט"ח ח)

ישועות יעקב

דקה מתורתו של ה'אביר יעקב'

לשמייעת השיעורים 02-803-9999

כ"ק אדמו"ר מלעלוב שליט"א: מצד הדין כלל לא היה אברהם מחויב כעת במצוה זו, ורק בגלל רצונו וחשקו הגדול סייעו לו משמים לקיימה, ובכן מצוה כזו אינה בגדר 'הנוטל שכר כדי להעיד', אלא היא משולה לאדם ההולך ומחייב את עצמו בעדות מרצונו הטוב, ושפיר ניתן לקבל עליה שכר בהאי עלמא, ולכן גמל לו הקב"ה עליה שכר בעולם הזה.

איך קיבל אברהם אבינו שכר מצוה בהאי עלמא

יָקַח נָא מַעֲט מִיָּמִים וּגו' (יח, ד). וברש"י, על ידי שליח, והקב"ה שילם לבניו על ידי שליח. ובגמרא בבא מציעא (דף פו, א) אמר רב חמא בר חנינא וכן תנא דבי רבי ישמעאל, בשכר שלושה זכו לשלושה, בשכר חמאה וחלב זכו למון, בשכר והוא עומד עליהם זכו לעמוד הענן, בשכר יוקח נא מעט מים זכו לבארה של מרים.

ותרתי יש לתמוה, ראשית הרי קיימא לן ש'שכר מצוה בהאי עלמא ליכא' (קידושין לט, ב), ואם כן כיצד גמל הקב"ה לאברהם אבינו על מעשהו בעולם הזה.

וביותר יש לדקדק שהרי אברהם אבינו קיים כידוע הכנסת אורחים בהידור גדול כל ימי חייו, וכדאימא באבות דרבי נתן (פרק ז') שאברהם היה יושב ומחזר אחר אורחים, וכשמצא אורחים היה מכניסם בתוך ביתו ונותן לכל אחד את המאכל שדרכו לאכול, ולא עוד אלא שעמד ובנה פלטרין גדולים על הדרכים והניח מאכל ומשקה, וכל הבא ונכנס אכל ושתה וברך לשמים וכו'.

ולא מצאנו בשום מקום שהובטח לו שכר מיוחד בעולם על הכנסת האורחים שקיים תדיר, ואם כן מתחזקת השאלה למה דווקא על הפעם הזו, על הכנסת האורחים של המלאכים, זכה לשכר מיוחד בהאי עלמא. (ועיין בספר 'אהבת חסד' לבעל ה'חפץ חיים' צוק"ל, ח"ג פ"ב, שעמד על נקודה זו, וביאר בזה לפי דרכו).

והנה בטעם הדבר ששכר מצוה בהאי עלמא ליכא, כבר הזכרנו כמה פעמים את דבריו היסודיים של הרשב"א (בתשובותיו) כי כאשר יהודי מקיים את מצוות התורה, הוא מעיד בכך על ייחוד הבורא ית'. וכיון שקיימא לן להלכה שאסור ליטול שכר על הגדת עדות, לכן לא שייך לקבל שכר גשמי על קיום המצוות.

אמנם, מבואר בשו"ע (חו"מ, סימן כ"ח), שדין זה ש'הנוטל שכר כדי להעיד פסול', זהו אך ורק באדם שכבר היה יד לאותו מעשה, שאז הוא כבר מחויב מדינא להעיד על מה שראה, אחרת הוא עובר בלאו ד'אם לוא יגיד וינשא עונו' (ויקרא ה, א). אבל מותר לכתחילה לאדם לקבל שכר כדי ללכת למקום פלוני, ולהעיד לאחר מכן על מה שיראו עיניו שם.

ולפי זה יתבאר שתי התמיהות כאחת, דהנה על הכנסת האורחים שקיים אברהם אבינו כל ימי חייו לא היה יכול לקבל שכר, כי שכר מצוה בהאי עלמא ליכא. אבל כאן, בהכנסת האורחים שקיים עם המלאכים שונה היה הדבר, שהרי באותו היום הוציא הקב"ה הוציא חמה מנרתיקה כדי שלא

בטעם הדבר ששכר מצוה בהאי עלמא ליכא, כבר הזכרנו כמה פעמים את דבריו היסודיים של הרשב"א (בתשובותיו) כי כאשר יהודי מקיים את מצוות התורה, הוא מעיד בכך על ייחוד הבורא ית'. וכיון שקיימא לן להלכה שאסור ליטול שכר על הגדת עדות, לכן לא שייך לקבל שכר גשמי על קיום המצוות

בגדר 'הנוטל שכר כדי להעיד', אלא היא משולה לאדם ההולך ומחייב את עצמו בעדות מרצונו הטוב, ושפיר ניתן לקבל עליה שכר בהאי עלמא, ולכן גמל לו הקב"ה עליה שכר בעולם הזה.
(כ"ק אדמו"ר מלעלוב שליט"א - גל' אוהל מועד)

טריחוהו עוברי דרכים, ורק לאחר שראה הקב"ה שהוא מצטער על העדר האורחים, שלח אליו את המלאכים בדמות אנשים.
הרי שמצד הדין כלל לא היה אברהם מחויב כעת במצוה זו, ורק בגלל רצונו וחשקו הגדול סייעו לו משמים לקיימה, ובכן מצוה כזו אינה

הגאון רבי אליהו דסקין שליט"א: הוא הגיע למקום ואחרי כמה שעות הוא מודיע לבני הבית: חוזרים לבני ברק! מה קרה? אני יושב כאן כבר כמה שעות ואין יהודי אחד שניגש אלי לבקש עזרה, אני לא מסוגל להיות במקום שאני לא יכול לעזור בו ליהודים, זה היה החמצן שלו.

הגיע חנוכה היהודי כבר הבריא מזמן ואשתו רואה שהוא עוד פעם עצוב, היא שואלת אותו מה קרה עכשיו? והוא עונה: אני מצטער מאד שעכשיו לא סוכות, אילו היה עכשיו חג הסוכות הייתי זוכה לשבת בסוכה ולקיים מצות עשה מדאורייתא, יהודי שיענה כזו תשובה הוא לא בעל נפש אלא שוטה!

השלימות שהקב"ה דורש מהאדם היא שנהפוך את עצמינו להיות אוהבי חסד, להידבק במידותיו של הקב"ה, הלשון של חז"ל הוא 'מה הוא רחום וחנן אף אתה חנן ורחום' לא כתוב מה הוא חונן, מה הוא מרחם, כי התפקיד שלנו הוא להידבק במידות של הקב"ה לא במעשים שלו, הקב"ה רוצה שנהפוך את התכונות והמידות שלנו להיות כמוהו, בפסוק בהפטר בלק כתוב 'הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם אלוקיך' על משפט כתוב 'עשות משפט' לעשות משפט, אבל חסד לא מספיק לעשות צריך להיות אוהבי חסד.

(הגאון רבי אליהו דסקין שליט"א - גל נחל אליהו)

היה חמצן שנתן לו אפשרות לחיות, הוא לא יכול לחיות בלי חסד, זה היה המהות של אברהם אבינו, הגר"מ שך זצוק"ל [שבימים האלו חל היארצייט של] היה עוסק ועמל בתורה הקדושה בעומק העיון, הוא נשא על גביו את העול של הנהגת כלל ישראל, בני ביתו המסורים החליטו שחייבים לדאוג לו לדאצ'ה, ארגנו לו ימי הבראה בטלסטון של אותם ימים, הוא הגיע למקום ואחרי כמה שעות הוא מודיע לבני הבית: חוזרים לבני ברק! מה קרה? אני יושב כאן כבר כמה שעות ואין יהודי אחד שניגש אלי לבקש עזרה, אני לא מסוגל להיות במקום שאני לא יכול לעזור בו ליהודים, זה היה החמצן שלו.

למדנו מכאן יסוד גדול - השלימות במצות חסד היא לא כשהאדם עושה מעשה חסד לשם מצוה,

האם יש סיבה להצטער כשאין אורחים להכניס?

רש"י בפרשה שלנו מביא דברי חז"ל הקדושים בפרק השוכר את הפועלים שהקב"ה הוציא חמה מנרתיקה כדי שלא להטריח את אברהם אבינו באורחים ביום השלישי למילתו, כיון שראה הקב"ה שהוא מצטער שאין אורחים שלח לו שלשה מלאכים בדמות אורחים.

הג"ר שלמה הימן מתקשה מאד בדברי חז"ל הללו - משל למה הדבר דומה, יהודי ירא שמים ומחבב מצוות הצטנן מאד בחג הסוכות והוא נאלץ לישון בבית, אשתו רואה שחסר לו בשמחת יום טוב ושואלת אותו: בעלי היקר למה אתה לא מספיק שמח? והוא עונה שמאד איכפת לו שהוא לא יכול לקיים מצות עשה דאורייתא לישון בסוכה, אמנם אני פטור מלישון בסוכה אבל ליהודי בעל נפש לא מספיק לו פטורים, כואב לו שהוא לא יכול לקיים מצות סוכה. הגיע חנוכה היהודי כבר הבריא מזמן ואשתו רואה שהוא עוד פעם עצוב, היא שואלת אותו מה קרה עכשיו? והוא עונה: אני מצטער מאד שעכשיו לא סוכות, אילו היה עכשיו חג הסוכות הייתי זוכה לשבת בסוכה ולקיים מצות עשה מדאורייתא, יהודי שיענה כזו תשובה הוא לא בעל נפש אלא שוטה!

ומה ההבדל בין שני המקרים? אדם שחולה בחג הסוכות בעצם מוטל עליו חיוב לשבת בסוכה אלא שיש לו פטור של מצטער, אבל בחנוכה אין בכלל את מצות סוכה לא שייך להצטער על זה, האם כל השנה האדם יהיה עצוב כי עכשיו לא פסח, עכשיו לא ראש השנה? מקשה הג"ר שלמה הימן הרי גמילות חסדים זה ממש על אותו משקל, בשלמא אם היו מגיעים אורחים לאברהם אבינו והוא לא היה יכול לקבל את פניהם בגלל שהוא חולה, אפשר להבין שהוא מצטער על זה, אבל עכשיו שהקב"ה הוציא חמה מנרתיקה, כל האנשים יושבים ספונים בביתם, אין בכלל עוברי אורח שזקוקים להכנסת אורחים, עכשיו המצוה לא מוטלת על אברהם, איזו סיבה יש לו להצטער?

החמצן של החיים

רבותי, הצער של אברהם אבינו לא היה על מה שהוא מפסיד מצות עשה של חסד, המציאות של חיי אברהם היה גמילות חסדים, כל ההווה של אברהם אבינו היה גמילות חסדים, בשבילו החסד

הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א: לפני נטילת ידים לסעודה הוציא הרה"ק את שעונו, הניחו על השולחן ואמר לו: אל תדאג, לא אתן לך לאחר את הרכבת! קבלה היא בידינו מאבותינו ורבותינו הקדושים, שבכלל הכנסת אורחים צריך להקפיד גם שאם האורח צריך לנסוע, לא לעכבו.

לא לעכב האורחים

סיפר הרה"ח רבי מרדכי מאטיל מיכלזון מקאלושיץ זצ"ל: הרה"ק רבי יצחק מווארקא זיע"א התאכסן בביתו כמה פעמים על שבת. ופעם אחת ביום חמישי בשבת בא לשבות, ועמד לפני הפתח ואמר שנוסע הלאה ולא ישבות, ואנכי הכינותי כיאות וכראוי לו, אז נבהלתי והפצרתי שיבוא לביתי, ובא לביתי, ואמר אז: הגד נא מצוה נשגבה כהכנסת אורחים, שגדולה מהקבלת פני השכינה, היכן מבואר בתורה, ומצוות 'לא תחסום שור בדישו' מבואר בין מצוות עשה, והמצוה הגדולה של הכנסת אורחים נכלל במצוות ואהבת לרעך כמוך.

והשיב, כי לא יתכן היה לבאר המצוה בתורה באר היטב, כי היו מקבלים את האורח הבא והיו מברכים עליו כמו על שאר המצוות, והיו מעבדין אותו, ולפעמים הוא נחוץ לדרכו ומפסידו הפסד רב אם יעכבו. והוסיף להמשיל, כי אתה איש מסחר ויש לך עסק קבוע לזמן ולשעה, אם יעכבוך להאכיל ולהשקות תפסיד מטרות נסיעתך, על כן נכללה המצוה ב'ואהבת לרעך כמוך', אם לא יוכל אל תעכבו, ואם הזמן נכון ויאות אז קבלהו וכבדהו ונסע לדרכו, וזכותו יגן עלינו (הרה"ח רבי מרדכי מאטיל מיכלזון מקאלושיץ זצ"ל, 'מאמר מרדכי' עמוד 55).

בהיות הגאון רבי שאול בראך זצ"ל רב בעיר מאגנאדארף נסע כמה פעמים אל הרה"ק רבי שלמה מבאבוב זיע"א, ואם נודמן שהיה במדינת הונגריה, אז נסע אליו על שבת קודש. פעם היה אצלו בבאבוב זמן ממושך, וביום האחרון לשהותו בבאבוב, כשנכנס להיפרד מהרה"ק, אמר לו שברצונו לארח אותו עוד על סעודת פרידה אצלו. הוא צוה למשמשי לצוות במטבח שיכינו סעודה לכבוד נסיעתו של הרב ממאגנאדארף. בשעה שנכנסו לסעודה, סיפר רבי שאול בראך שהיה נדמה לו שהשעה מאוחרת ולא יספיק כבר להגיע עם עגלה רתומה לסוסים למקום תחנת הרכבת שהייתה רחוקה כמה פרסאות מבאבוב. אך לפני נטילת ידים לסעודה הוציא הרה"ק את שעונו, הניחו על השולחן ואמר לו: אל תדאג, לא אתן לך לאחר את הרכבת! קבלה היא בידינו מאבותינו ורבותינו הקדושים, שבכלל הכנסת אורחים צריך להקפיד גם שאם האורח צריך לנסוע, לא לעכבו ('שאלו בחיר ה' עמוד לד').

כשהיה משכנו של הרה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא זיע"א בעיר האלאשיץ, כשחזר מהונגריה לפולין בגמר המלחמה. ואיתרמי פעם שהרה"ק רבי יואל מסאטמאר זיע"א עבר שם בדרכו לאיזהו מקומן, ורצה הרה"ק מסאטמאר להיכנס להרה"ק מבעלזא לקבל פניו. והנה מנהגו של הרה"ק מבעלזא היה שבשעות הערב היה יושב ומשוחח

**ואמר אז דבר נחמד בפירוש הפסוק:
'וְאֶקְחָה פֶּתַח לֶחֶם וְסִעְדִּי לִבְכֶּם אַחֵר
תַּעֲבֹרוּ'. וּלְכֹארוֹה יֵשׁ לְדִיִּק, הֲלֹא
אֵינוֹ מִן הַנִּימוֹס לומר לאורחים 'אחר
תעבורו', לשלחם מביתו. אמנם
באמת גם זה היא ממידת דרך ארץ,
שאם רואה אדם שאורחו ממחר
לדרכו לא יעכבו ולא יאחר זמנו,
אלא ישתדל שיוכל לילך לדרכו
בלי עיכוב. וזה שאמר אברהם אבינו
להמלאכים 'אחר תעבורו' שלא
אעכב על ידכם...**

עם בניו הצדיקים ולא נתן רשות להפריעו, ואז היה שם הרה"ח ר' יעקב יעקבוביץ ע"ה, מעיר נירעדהאז, שהיה מחסידי בעלזא, וגם היה מקורב להרה"ק מסאטמאר, וכאשר ראה את העגלה שהתקרבה לביתו של הרה"ק מבעלזא ומתוכה ירד הרה"ק מסאטמאר, הלך והודיע להמשכ"ק

של הרה"ק מבעלזא, הרה"ח ר' אהרן יושע ע"ה, שהרב מאורשיווא נמצא פה ורוצה להיכנס להרה"ק. ואמר המשכ"ק, שכעת לא יוכל להיכנס בשום אופן. והלך הרה"ח ר' יעקב על דעת עצמו ופתח את דלת הרה"ק, ואמר להרה"ק: הנה הרב מאורשיווא נמצא כאן ורוצה להיכנס לרבינו לקבל שלום. ואמר הרה"ק מבעלזא שימתין כמה רגעים. וקם הרה"ק ממקומו והלך לקראת הדלת לקבל פני הרה"ק מסאטמאר, ונתן שלום בפנים צוהלות וכיבדו ביותרת הכבוד.

הרה"ק מבעלזא אמר לו אז שאף שאין דרכו לקבל אנשים בין מנחה למערב, אבל כיון שרבינו עובר אורח הממהר לדרכו הסכים לקבלו בכדי שלא לעכבו. ואמר אז דבר נחמד בפירוש הפסוק (בראשית יח ה'): 'וְאֶקְחָה פֶּתַח לֶחֶם וְסִעְדִּי לִבְכֶּם אַחֵר תַּעֲבֹרוּ'. וּלְכֹארוֹה יֵשׁ לְדִיִּק, הֲלֹא אֵינוֹ מִן הַנִּימוֹס לומר לאורחים 'אחר תעבורו', לשלחם מביתו. אמנם באמת גם זה היא ממידת דרך ארץ, שאם רואה אדם שאורחו ממחר לדרכו לא יעכבו ולא יאחר זמנו, אלא ישתדל שיוכל לילך לדרכו בלי עיכוב. וזה שאמר אברהם אבינו להמלאכים 'אחר תעבורו' שלא אעכב על ידכם.

הרה"ק מסאטמאר ענה על זה להרה"ק מבעלזא, דהכוונה כי הלכיתה מבית הצדיק ישאר אצלם גם לאחר שיחזרו לביתם, שגם אז לא תפסק השפע שקיבלו אצל הצדיק. וזה הפירוש 'ואקחה פת לחם וסעדו לבכם' שהצדיק 'חזק את לבם' 'אחר תעבורו' שגם אחר שילך מבית הצדיק לביתו תשאר אצלו השפעת הצדיק ('מושיען של ישראל' ח"ד עמוד עב).

(הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א - ספיר ויהלום)

להגות בפרשת השבוע עם האוצר הכלול

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ובחנויות הספרים המובחרות

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

השבוע במדור:

המתנת חצי שעה משתיית כוס חלב או קפה לאכילת בשר | האם מותר לקבל מתנות מגוי - והאם שייך בזה 'שונא מתנות יחיה'? | האם הכנסת אורחים דוחה ת"ת

ובש"ך מוכח שצריך שעה המתנה, (ע"ש בפמ"ג) וכן מבואר בגר"א (יו"ד פ"ט ס"ק י"א), ומנהגנו הוא להמתין חצי שעה שזהו שיעור של "סמוך" בעלמא, כדמצינו בדין סמוך למנחה לא יאכל, אבל לשון הזוה"ק משמע שעתא חדא כמשמעו.

מיהו אפשר שצריך חומרת הזוה"ק הוא במיכלא דוקא, דהיינו תבשיל מאכל דחלב, אבל בשותה חלב משקה גרידא, אפשר שגם לזוה"ק אפשר להקל שאין צריך להמתין שעה שבחלב מדיח ומספיק, (וכעין זה כתב ברש"ש בר"פ כל הבשר), אבל כששותה עם מזונות לכאורה מתדבק החלב כמו בתבשיל, והיה ראוי לדברי הזוה"ק להמתין שעה כמו בתבשיל.

ולפי זה נמצא דמעיך הדין למעשה מבואר בש"ע שאפילו האוכל תבשיל או מזונות של חלב מותר מיד בבשר לאחר קינוח ורחיצה היטב אם בירך וסילק עצמו מהחלב, ומ"מ המחמיר להמתין כשעה לאחר אכילת תבשיל או במזונות חלביים וכדברי הזוה"ק קדוש יאמר לו. (עיין בפמ"ג סימן פ"ט בשפ"ד ס"ק ט"ז), או עכ"פ ימתין חצי שעה ובקינוח או ניקוי שיניים כראוי, אבל בשתיית חלב גרידא אין מנהגנו להחמיר כ"כ וסגי בברכה אחרונה ורחיצת הפה כראוי, אבל יש שנוהגין להחמיר לעצמם גם בחלב לבד ולהמתין אחריו חצי שעה, אבל אין צורך לכך מן הדין וכמ"ש.

הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א
ראב"ד העדה החרדית מח"ס תשובות והנהגות

המתנת חצי שעה משתיית כוס חלב או קפה לאכילת בשר

שאלה: נשאלתי מכמה אנשים כאן ששיתים לפני הסעודה כוס קפה עם חלב ואח"כ רוצים לסעוד סעודת בשר, כמה זמן צריכים להמתין.

תשובה: בשו"ע יו"ד (פ"ט סעיף ב') מפורש שאכל גבינה מותר לאכול אחריו בשר מיד, ובלבד שיעיין בידיו, או בלילה שאין יכול לעיין בידיו ירחוץ ידיו, וצריך לקנח פיו ולהדיחו ע"ש, ומשמע שסגי בהכי ולא צריך ברכה אחרונה וסילוק, ובמ"ב תצ"ד (ס"ק ט"ז) מבואר שלא צריך וכ"מ במ"א, אבל ב"באר מים חיים" פרשת וירא מביא שצריך ברכה אחרונה ביניהם, (ודברי המג"א אולי ט"ס הם) ואין צורך להמתין ביניהם, וכן דעת הפמ"ג בשפ"ד סק"ג להחמיר דצריך ברכה אחרונה, ולחשוש לדברי הזוה"ק שלא לאכול בשר וחלב בסעודה אחת.

ובזוה"ק (מובא בב"י א"ח קע"ג) מחמיר מאד שלא לאכול בשר וחלב בסעודה אחת, או בשעתא חדא, והעושה כן סטרא אחרא קריב לגביה וגורם רעות בעולם ארבעים יום ואם נולד להם בן באותם הימים הוא מסטרא אחרא וכו',

שאלות ניתן לשלוח למייל: rav@abiryaakov.com

קו 'מחברים' לשאלות בהלכה 02-803-9999

תשובות בהלכה מפי הרבנים הגאונים שליט"א

הרב יצחק אברהמוביץ | הרב יצחק מאיר אדלר | הרב אברהם מרדכי ארשטר | הרב פנחס בלוי | הרב ישראל ברלינר | הרב אהרן מרדכי גרין | הרב שבח דוידוביץ | הרב ישראל הורנצ'יק | הרב ברוך ויזיסלבסקי | הרב ישראל זילברברג | הרב שאול משה טיטלבוים | הרב אברהם מרדכי לוינגר | הרב יחיאל מיכל לנדאו | הרב יחיאל רבינוביץ | הרב רפאל יצחק רוזמרין | הרב שלמה חיים רוזמרין | הרב משה רוטשטיין | הרב שמעון רוסק | הרב ישראל שאהן | הרב אברהם יהודה שטיין | הרב שמואל יוסף שטיצברג | הרב יוסף מרדכי שלמון

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

מספר הגאון שפעם ישב בביתו בערב שבת בטלית ותפילין וקרא את הפרשה מתוך ס"ת כמנהגו כדי לודא שאין טעויות ופסולים בס"ת, ונכנס אליו אחד מגדולי הרבנים, וביקש ממנו להמתין עד שיגמור את הקריאה, וכשגמר לקרוא היצר לו מאוד והתנצל בפני אורחו דהלא אמרו גדול הכנסת אורחים יותר מהשכמת בית המדרש.

אך מ"מ ביאר מה היתה דעתו כאשר גמר את קריאה ולא התפנה לקבלת פני אורחו הגדול, דשמה לא אמרו גדולה הכנסת אורחים יותר מהשכמת בית המדרש אלא משום דמצוות ת"ת אין לה שיעור וגבול ולא שייך לומר דקודם יגמור אדם ללמוד ואח"כ יקיים מצוותיו דלעולם אין האדם גומר ללמוד, ומש"כ יש לבטל לימודו ולהכניס אורחים, אך מכיון שהוא קרא מתוך הספר תורה לא לשם מצות ת"ת בכללית שאין לה לא תחילה ולא סוף, ולא שיעור ולא גבול, אלא כל קריאתו כדי להכין את הפרשה ולבדוק את הס"ת מכל פסול, הרי מצוה זו מוגדרת ומוגבלת, ומש"כ אינה נדחית מפני הכנסת אורחים אלא אומרים העוסק במצוה פטור מן המצוה.

אף שעצם הסברא יש בה טעם רב, מלשון הגמ' ברור דלא משום אופיה של מצות ת"ת שהיא תמידית אמרו שהכנסת אורחים קודמת לה, אלא משום חשיבות המצוה דהכנסת אורחים שהרי אמרו גדולה הכנסת אורחים יותר מהשכמת בית המדרש, וא"כ ק"ו שתדחה קריאת ספר תורה להגה"ה שאין בה עיקר מצות ת"ת.

אך מ"מ למדנו מדבריו שהוציא ממה שאמרו גדולה הכנסת אורחים יותר מהשכמת בית המדרש דאכן הכנסת אורחים דוחה מצות ת"ת, אך אני את הנלענ"ד כתבתי.

הגאון רבי אשר וייס שליט"א בעל מנחת אשר ראש בית המדרש 'דרכי תורה' ואב בית דין 'דרכי הוראה'

מפני הצלת נפשות.

וכמו"כ נראה דאף אם אמרו גדולה הכנסת אורחים יותר מהשכמת בית המדרש, אין זה אלא דזכותו גדולה מזכות המושכים לת"ת אך מ"מ כלל היא דכל מצוה שאפשר לעשותה ע"י אחרים נדחית מפני ת"ת.

ואף שידוע מרבינו יונה דאף מי שיש לו כמה שליחים מצוה שיתעסק בעצמו בהכנסת אורחים, מ"מ הוי מצוה שאפשר לעשותה ע"י אחרים, כך נראה ברור.

ושמחתי בראותי שוב באהבת חסד (חלק ג' פ"א בהג"ה) שאכן כתב דאין הכנסת אורחים דוחה ת"ת, ע"ש.

והנה בספר עובר אורח לבעל האדר"ת (סי' ס"ט)

האם הכנסת אורחים דוחה ת"ת

שאלה: האם מצות הכנסת אורחים דוחה מצות לימוד התורה, והכללים בזה.

תשובה: הנה יש לעיין בהכנסת אורחים אם דוחה ת"ת, והלא מבואר במו"ק (ט' ע"א) דכל מצוה שאפשר לעשותה ע"י אחרים אין מבטלין תורה כדי לקיימה, אך אפשר דהכנסת אורחים שאני כיון שהיא שקולה כהשכמת בית המדרש לפי רבי יוחנן, וביותר נראה כן לשיטת רב דימי מנהרדעא שהכנסת אורחים גדולה יותר מהשכמת בית המדרש.

אך באמת נראה טפי דכלל גדול וגמור הוא דלעולם אין תלמוד תורה נדחית מפני כל מצוה שהיא שאפשר לעשותה ע"י אחרים וגם הכנסת אורחים בכלל, ומשום כן אין האדם מבטל תורה אם יש אחרים שיכולים ומרוצים להתעסק בהכנסת אורחים.

ועוד, דהרי כיצא בדבר אמרו עוד במגילה (ט"ו ע"ב) גדולה תלמוד תורה יותר מהצלת נפשות, ולכאורה היה נראה לפי דבריהם דאין מבטלין ת"ת משום הצלת נפשות כיון שת"ת גדולה מהצלת נפשות. אך מסקנא זו תמוהה ביותר דאטו כך נפסוק, דהיושב ועוסק בתורה פטור מלהציל חבריו הטובע בנהר לידו.

אלא שכבר כתב הט"ז (יו"ד סי' רנ"א ס"ק ו') דאף שאמרו דגדול ת"ת יותר מהצלת נפשות אין זאת אומרת שת"ת דוחה הצלת נפשות, דבאמת פקו"נ דוחה את כל המצוות ובכללן אף תלמוד תורה, וכל כונת חז"ל באומרים שת"ת גדול מהצלת נפשות אינו אלא לומר דזכות העוסק בתורה גדולה מזכות העוסק בהצלת נפשות, אך מ"מ ודאי שת"ת נדחית

שלקח אברהם מתנות, שעשה כן לשם מצוה, שמה שאמר אחותי היא היה כדי שכל השרים יחניפו לו בעבורה כדי שיתן אותה להם לאשה, והוא לא יתן אותה לשום אחד מהם, ואף אחד לא יפגע בו משום שיירא מהשר השני שגם כן דעתו עליה וישמור נפשו מאחרים, וכן כולם. נמצא, שמה שקיבל את המתנות הוא רק כדי שיסברו שהיא באמת אחותו ושיתננה להם, וכך לא יהרגו אותו ואותה. וזהו 'למען ייטב לי בעבורך' ומכאן זה 'וחיתה נפשי בגללך'. וכן באבימלך הוצרך לקבל המתנות, כדי שלא יאמרו שלאחר שהתעלל בה כרצונו דחה אותה כדרך שעושים לזונות.

כעין רעיון זה, שאמר לה לומר שהוא אחי ותנו לו מתנות, וכך יאמינו לה שהוא באמת אחיה, כתבו כמה אחרונים (דברי דוד לט"ז שם; תרומת הכרי, פתח השער; מדבר קדש, בשם זקינו רבי יהודה זונדל רמ"ז, לך), כל אחד בסגנונו הוא, עיין שם.

יש שתירצו (דברי ישראל, לך; ביישיש חכמה, לך, בשם רבי ישכר בער מראדושיץ; רבי ברוך שמעון שניאורסון בשם חותנו הגאון מטשעביץ, מובא בקובץ ישורון שם) באופן אחר, שענין שונא מתנות יחיה הוא רק אם נותנים לו והוא אינו רוצה לקבל, אבל אם אין נותנים לו לא שייך לומר שהוא שונא מתנות. ולכן מאחר שביקש אברהם 'וחיתה נפשי', לכן רצה שיתנו לו והוא יסרב לקבל, ובכך יהא שונא מתנות ויחיה. וזהו שתירגם יונתן על הפסוק (טז) 'ויהי לו צאן ובקר' וגו' - 'והו לי מדיליה', שבאמת לא קיבל כלום, וכל העושר היה משלו קודם (וראה עוד מה שכתבו בזה בגור אריה ובשפתי חכמים שם, ומה שתירץ עוד בדברי ישראל שם)

הגאון רבי יעקב גרינוואלד שליט"א רב ביהמ"ד בעלזא "זכרון רפאל" בני ברק וחבר הביד"צ דקהל 'מחזיקי הדת' באר"

מיתה לעצמו, מה שאין כן המבזה ושונא מתנות שאין צריך להחניף לשום אדם, יחיה. ועל פי דברים אלו פשט הגאון מטשעביץ לרבי יחזקאל סרנא (ראה קובץ דרך כוכב מיעקב קובץ ד; קובץ ישורון כרך יג) כנ"ל שאין שונא מתנות במקבל מתנה מגוי, שכן בגוי אין מצות תוכחה כמבואר ברש"י (סנהדרין עה. ד"ה ואם איתא), וממילא לא שייך הטעם של שונא מתנות יחיה.

אולם בדרישה כאמור מבאר מה שאברהם לא לקח ממלך סדום שהוא משום שונא מתנות, משמע שאף מגוי שייך זה. והוא עצמו כתב ליישב מה

קבלת מתנות מגוי - וְשׁוֹנֵא מִתְּנַת יִחְיָה

שאלה: האם מותר לקבל מתנות מגוי - והאם שייך בזה 'שׁוֹנֵא מִתְּנַת יִחְיָה'?

תשובה: כתב הטור (חו"מ סי' רמט): 'מדת חסידות שלא לקבל מתנה משום אדם, אלא לבטוח בה' שיתן לו די מחסורו, שנאמר (משלי טו, כז) ושונא מתנות יחיה'. ומקור הדברים בש"ס (מגילה כח; קידושין נט; בבא בתרא יג). וכתב הדרישה (שם), שכן מצינו גם באברהם, שאמר (בראשית יד, כב) הרימותי ידי וגו' אם מחוט ועד שרוך נעל וגו', ולא רצה לקבל מתנה ממלך סדום. ומה שלא הביאו בגמרא ובטור ראה מאברהם, שהיה אפשר לומר שהוא החמיר על עצמו. או שמא לא רצה לזכות את מלך סדום שהיה רשע בזה שיקבל מתנה ממנו, על דרך וחסד לאומים חטאת (משלי יד לד), וכפי שאמר אברהם (שם) 'ולא תאמר אני העשרתי את אברהם'.

אלא שיש לעיין לפי זה איך קיבל אברהם מתנות מפרעה ואבימלך, ואף אמר (בראשית יב, יג) 'למען ייטב לי בעבורך' וגו', וברש"י 'תנו לי מתנות'. וכבר נתקשו בזה הראשונים (ריב"א; רבינו חיים פלטיאל; עמר נקא שם). ותירצו, שלא נאמר שונא מתנות יחיה אלא במקבל מתנה מישראל, ולא במקבל מגוי.

והנה, בפרישה (שם ס"ק ה, ובספרו סמ"ע שם ס"ק ד) כתב בטעם שקבע הכתוב דווקא שכר זו של 'יחיה' לשונא מתנות. משום שהנוטל מתנה צריך להחניף לבריות הנותנים לו, ואינו יכול להוכיח אותם אף אם רואה שדרכיהם מקולקלים, ומשום זה גורם

הרה"ק רבי ברוך מקוסוב זי"ע בעל יסוד האמונה, עמוד העבודה י"ג חשוון תקמ"ב

קול חוצב להבות אש, להתריע מפני מכה מהלכת הכובשת לבבות, ולהסיר את הלוט מעל פני הנוכל יעקב פראנק שר"י.

הסיבה העיקרית שהביאה את החורבן באמונת ש"צ, לפי מה שאמר גדולי ישראל בימיהם, היה שהגשימו הרבה מושגים בקבלה, ופירשו דברים נעלים ונעלמים כפשוטם. ש"צ בעצמו חיבר ספר בקבלה, בו סילף וגישם הרבה ענינים, אחריו בא הרשע נחמיה חיון שר"י המכונה נח"ש, וחיבר גם הוא ספרים בדרכו.

המקובל רבי יוסף אירגאס זצ"ל יצא נגדו בשנת תע"ה במלחמת חרמה, בשני ספריו 'תוכחת מגולה', ו'הצד נחש', בספרים אלו מוכיחו ומברר איך שמהפך דברי אלקים חיים ומגשמים.

רבי יוסף לא הסתפק בעריכת קרב נגד איש טמא זה, כי ידע והרגיש שחובת השעה היא ללמד דעת את העם להדריכם בנתיבות ישר בלימוד הזהר והקבלה, כדי שלא יבואו לידי ספיקות ולא יכשלו במכשול ההגשמה שהיא שורש המכה.

כך הבטיח בקונטרסו תוכחת מגולה, ואם יגזור ה' בחיים, אנכי הרכיל אגלה סוד הכמוס ורמוז בעניינים הללו, מהו עמנו, מהו מקום פנוי, מהו צינור, התפשטות, הסתלקות, זוג ועיבור וכנויים אחרים כאלה, כדי להציל התלמידים מן המכשולות, שלא יכשלו ויתלכדו ברשת הטעות והשיבוש.

על כן עמד רבינו, וחיבר את ספרו הקדוש יסוד האמונה, בו הסביר את הענינים בקבלה בדברי האר"י הקדוש, ובכחו הגדול השכיל לפרש את דבריו על פי יסודות השכליים שקבע הרמ"ק בספריו, הראה איך כל מושג מסודות האר"י המדברים בלשון הגשמה, כוונתם על ענין שכלי ורוחני, מופשט מכל גשם.

(אוצר פניני החסידות)

וגם חקרה, מוכיח לרבים בדרך הישרה, מתאזים בכל עת לשמעו ולזכרה, כי ברוך הוא וברוך טעמו, חיים זכה לשמרה. (לשון תלמידו רבי אריה לייב אב"ד בוטשאן בהסכמתו על ספרו)

רבינו נסתלק לבית עולמו ביום י"ג חשוון תק"מ, ומנוחתו כבוד בעיר קאסוב, שלא כרוב המצבות בבית החיים, נשתמרה מצבתו בשלימותה ולידה מצבת אשתו הרבנית. השאיר אחיריו את ספריו יסוד האמונה, עמוד עבודה, נחמד ונעים. (תולדותיו שנדפסו בהקדמת ספריו, יסוד האמונה ועמוד העבודה, ימי זכרון).

מלחמתו בנוכל יעקב פראנק שר"י

רבינו חי בתקופה שבה פעל הרשע הנוכל יעקב פראנק שר"י, שהצליח להטות אחריו הרבה משלומי אמוני ישראל. רבינו עשה ופעל למען ה' ותורתו להשיב רבים מעוון, ולהצילם מליפול לרשת שטמנו להם. עשה לדרך פעמיו, ונסע על פני עיירות וכפרים, ובכל מקום השמיע הוד קולו,

שלושה אחים גדולים וצדיקים חיו בתקופת הרה"ק הבעל שם טוב זי"ע, האחד שמו רבי משה אב"ד קיטוב, השני רבי חיים מהורודענקא, והשלישי רבי אברהם מקאסוב. שם אביהם היה רבי שלמה, אודות האב אין ידוע כלום, וגם אודות הבנים הנעלים יותר מהגלוי.

אמנם על רבי משה ידוע שנולד בשנת תמ"ח, כאשר שימש ברבנות קיטוב, היה הרה"ק רבי אברהם גרשון מקיטוב גיסו של הבעש"ט דיין בבית דינו, והיה לו שייכות קרובה למרן קודש הקדשים הבעש"ט. רבינו מביא בשמו הרבה ענינים בספר נחמד ונעים, גם בספה"ק תולדות יעקב יוסף פרשת תזריע עמוד שטו הובא ענין בשמו, בספר בוצינא דנהורא יש מכתב מהבעש"ט אל רבי משה.

על פי המקובל בקיטוב, היה הוא האיש שגילה לרבים את דמותו האמיתית של הבעל שם טוב הקדוש, "כי היה רבו וקשיש מגיה, והודיע טבעו בעולם".

הבן השלישי רבי אברהם מקאסוב, לא ידענו אודותיו כי אם מה שכותב עליו בנו רבינו, בספרו נחמד ונעים פרשת ויגש, "אדוני אבי מורי, אביר הרועים, מוכתר ומושלם בכל חכמה וחידה".

רבינו נולד בבית רבי אברהם, ויקרא שמו ברוך, ברבות הימים נתקבל למגיד בעיר קאסוב, ואז נודע שמו בשם רבי ברוך מוכיח (תולדות יעקב יוסף), או רבי ברוך מקאסוב. לא ידוע מי היו רבותיו, בספרו נחמד ונעים, מביא הרבה דברים ששמע מדודו הרה"ק רבי משה מקיטוב, וקוראו דודי החסיד המפורסם.

רבינו ראה את תעודת חייו בקירוב לבבות ישראל לאביהם שבשמים, ובעמידתו בפרץ נגד סכנות הזמן, היה דרשן מצוין, ונפק מפומיה זקוקין דנורא זו תורה, לעדת ישראל, הוצק חן בשפתותיו להסבירה, ביראת ה' הטהורה, הכינה

הרה"ק רבי אברהם אלימלך פרלוב

מקראלין הי"ד
י"ד מרחשון תש"ג

וכמו כן קבל מכתב הפצרה מהרה"ק ר' ישראל מטשורטקוב זי"ע ומחתנו זי"ע נטל על עצמו על אדרת האדמורו"ת.

ביום המר והנמהר י"ד מרחשון בשנת תש"ג עלה רבינו ומשפחתו על מוקדה על קידוש השם באכזריות איומה הי"ד זי"ע.

הרבי הודיע בארץ שהרופאים בחוץ לארץ מוותרים על הניתוח

כשהגיע האדמו"ר רבי אברהם אלימלך מקאראלין לארץ ישראל, ביקשו מנהלי ישיבת

רבינו הרה"ק רבי אברהם אלימלך פרלוב מקאראלין הי"ד זי"ע, נולד ביום ד' אלול בשנת תרנ"א לאביו הרה"ק ר' ישראל הינוקא מסטאלין זי"ע בן הרה"ק ר' אשר מסטאלין זי"ע בן הרה"ק ר' אהרן מאראלין בעל בית אהרן זי"ע. ולאמו הרבנית בת הרה"ק ר' דוד טווערסקי מזלטיפולי זי"ע בן הרה"ק ר' יוחנן מראחמסטריווקא זי"ע.

רבינו היה שפל רוח ועניו כהלל, אהבתו לכל בר ישראל היתה להפליא וכל סימני טהרה ניכרים בו כבר בצעירותו.

בשנת תרפ"ב נסתלק אביו, וחסידיו סטאלין נתנו עיניהם עליו ביקשוהו כי יעתר להם ויהיה למנהיגם, אך רבינו סירב לזה בכל תוקף, רק בהשפעות והפצרות מזקני חסידי אביו,

ס'איז גאר נישט... אין מקום לדאגה, הרבי המשיך ואמר, הרופאים האמריקאים אוהבים לנתח באופן שיטתי. ואיחל רפואה שלימה.

אחה"צ התיישבה מרת גרוסמן בדעתה, אולי היה מן הראוי לשלוח מברק דחוף לארה"ב, ולהודיע לרבי זלמן שהרבי מתנגד לעריכת הניחוח.

בין תפלת מנחה למעריב, נכנס הגר"י אל הקודש פנימה, ושאל האם כדאי לשלוח מברק ולהודיע על התנגדות הרבי לניחוח. הרבי הרהר קמעא ואמר: אין צורך, הם בעצמם יגיעו למסקנה שכדאי לוותר על הניחוח!...

כעבור מספר שבועות, הגיע שוב מכתב מרבי זלמן, ובמכתב הוא מתאר את כל השתלשלות הענינים, איך שבתחילה סברו שצריכים לנתחו בדחיפות, אמנם לאחר התייעצות חוזרת בצירוף חוות דעת של עוד מומחים בענין, הוחלט לוותר על הניחוח, ובסייעתא דשמיא חל שיפור במצבו, בתקוה שיבריא בקרוב.

(לב ישראל)

ליקורו של הרבי שהגיע לבקר את תלמידי הישיבה. המגיד שיעור הגאון הירושלמי רבי שלמה אטיק זצ"ל, אחז באמצע הרצאת השיעור, הרבי ישב שעה ארוכה והאזין בדריכות לשיעור, ומדי פעם בפעם העיר איזה הערה הקשורה לסוגיה.

והנה בהשגחה פרטית בעוד הרבי יושב עם התלמידים, הגיע הדוור ומסר לידי מרת גרוסמן, מכתב רשום מארצות הברית. היה זה מכתבו של בעלה רבי זלמן. במכתב הוא כתב, שזה תקופה שסובל מכאבים עזים בבטנו, וכשהלך להבדק אצל הרופא, הורה הרופא בדחיפות לאשפוז בבית חולים, שם עבר סדרת בדיקות, והוחלט על דעת צוות הרופאים מומחים שעליו לעבור ניתוח. והוא כעת מבקש במכתבו, היות והרבי נמצא כעת בארץ ישראל, הרי הוא מבקש להזכירו לרפואה שלימה, בפני הרבי. מרת גרוסמן קראה לבנה הגר"י, וביקשה ממנו להראות את המכתב להרבי - שנמצא בביתם. המכתב היה כתוב מכל צדדיו, הרבי נטל את המכתב לידו, העיף מבט במהירות על כל צדדי המכתב, ומיד נענה ואמר:

קארלין, למצוא מקום חילופי זמני, עבור תלמידי הישיבה, כדי שיוכלו להמשיך את סדרי הישיבה כתיקונם. מקומה הקבוע של הישיבה, היה בהיכל בית הכנסת המרכזי דחסידי קארלין בשכונת "בית ישראל", והיות והגבאים הועידו את עזרת הנשים עבור הרבי, שם היה אמור לקבל את קהל חסידי לעצה ולברכה, חששו מההמולה בהמתנת האנשים בבית הכנסת, ולכן חיפשו מקום מתאים שהתלמידים יוכלו ללמוד באין מפריע.

תזכר לטובה, צדקותה של מרת פראדל שפרה גרוסמן ע"ה, ששמעה מפי בנה ה"ה הגה"צ רבי ישראל גרוסמן זצ"ל זצ"ל, שמחפשים מקום עבור התלמידים, והיות ובאותו תקופה, בעלה - הסבא רבי זלמן שהה בארצות הברית, הסבתא הציעה את החדר המרכזי בביתה למקום לימוד התלמידים, וכך במשך שבועות הסבתא התמסרה ודאגה לרווחתם ולכל צורכם של תלמידי הישיבה. הגר"י גרוסמן זצ"ל שהיה אחד מהתלמידים הצעירים, סיפר מעשה פלא - רוח הקודש גלוי שהיה עד לזה. היה זה באחד הימים כשזכו

מן הגאון רבי אברהם ישעיהו קרליץ זצוק"ל

בעל החזון אי"ש ט"ו מרחשון תשי"ד

נישואיהם לא זכו להיוושע בבנים. האברך היה תלמיד חכם ומתמיד עצום ואף האשה הייתה מצויינת במידותיה ובמעשיה הטובים. שנה אחת, סמוך ליום ראש השנה, הגיעה האשה לביתו של החזון איש בשכונת גבעת רוקח שבבני ברק ושפכה את ליבה הכואב בפני החזון איש. היא תינתה לפניו את צערה הגדול ועל כך שהם משתוקקים להפקד בזש"ק והישועה עדיין לא באה.

נענה החזון איש ואמר: כוח התפילות על בנים מסור ונמצא ביד האשה! ראה לדבר מחנה, אמו של שמואל הנביא, עליה נקרא בהפטרה של ראש השנה, שהיא זו שהתפללה ובקשה על הבנים ואכן זכתה להיוושע. סיים החזון איש ואמר לאותו אשה: אף את, ביום ראש השנה הקרב, תפצירי ותרבי בתפילה לה' שתפקדו בבנים, וישועתכם קרובה לבוא. הסכימה האשה ואמרה: אכן כך אעשה וביום ראש השנה ארבה בתפילה, ועם זאת שאלתי ובקשתי שהחזון איש יואיל להתפלל גם הוא עבורנו, כי מי יודע אם אני בתפילתי אצליח לעשות את כל ההשתדלות המוטלת עלי. נענה החזון איש ואמר שאכן יתפלל עליהם שיתקבלו התפילות לרצון. ימי ראש השנה חלפו על בני הזוג בהתרוממות הנפש מיוחדת. האשה ובעלה הרבו בתפילה ושפכו לבם כמים בדמעות שליש, ואכן זכו שתפילתם תתקבל ולתקופת השנה זכו לזש"ק, ובמשך השנים הקימו דור ישרים יבורך.

(ספיר ויהלום פר' תולדות פ"ב - להגה"ח ר')

מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

מגדולתו.

פרחה נשמתו בסערה ותעל למרומים, ט"ו מרחשון, בליל שבת קודש פ' וירא אליו ה'. זי"ע ועכ"א.

כוח התפילות על בנים מסור ונמצא ביד האשה!

מעשה בזוג שבמשך שנים רבות לאחר

הגאון רבי אברהם ישעיהו קרליץ זי"ע נולד בי"א חשון תרל"ט בעיירה קוסובה אשר בפלך גרודנה שבליטא, כבן השני לאביו הגאון רבי שמריהו יוסף קרליץ זי"ע ששימש כרב העיירה, ולאמו הרבנית הצדקנית מרת ראשה לאה ע"ה בת הגה"ק ר' שאול קצנלבויגן אב"ד קאברין.

כשמלאו לו י"ג שנה בי"א חשון תרנ"ב ונעשה בר - מצוה נדר את נדרו הגדול לה' שילמד כל ימיו תורה לשמה, עובדא זאת גילה ברבים לראשונה אחיו הבכור הגאון רבי מאיר קרליץ זצ"ל כשהספיד את רבינו בהלווייתו.

החזון איש היה מגדולי הדור ומפוסקי ההלכה הבולטים בתחילת שנות ה-ת"ש. ממעצבי דרכה של היהדות החרדית בארץ ישראל. אף על פי שהחזון איש לא שימש במשרה רבנית רשמית, שימוש רב נעשה ביצירתו התורנית, הן בפרשנות הש"ס והן בפסיקת הלכה ובפסיקת דין.

לאחר נישואיו התגורר בעיירה כוידאן, התפרנס מחנות שניהלה אשתו בעודו עמל ושקד בתורה. לפני עלייתו לארץ היה בבחינת 'צדיק נסתר', ואת כל ספריו הוציא לאור בעילום שם.

גיסו, מרן הגאון ר' יעקב ישראל קנייבסקי זצ"ל (הסטייפלער) העיד עליו שכל הש"ס (התלמוד), היה מסודר במוחו.

במשך חייו הוציא 23 חיבורים בהלכה. לכל ספריו קרא בשם: 'חזון איש': שמו הסתתר במילה אי"ש שהיא ראשי תיבות: אברהם ישעיה.

למעלה משני שלישי מתוך ע"ה שנותיו, היה נחבא אל הכלים, ולהוציא מיחידי לא ידע איש

הרה"ק רבי מנחם מענדיל מקאסוב זי"ע

בעל אהבת שלום
י"ז חשוון תקפ"ו

במערב אוקראינה. זכותו תגן עלינו ועכ"א.

כל המוסיף לבסוף גורע

בגמרא (בבא מציעא פז, א) על הפסוק (יח, ו) קמח סולת, כתיב קמח וכתוב סולת. וכתב רש"י (גי' רש"י ישן) הוא אמר קמח והיא אמרה סולת, מכאן שהאשה צרה עיניה באורחים יותר מן האי. וכבר צווחו קמאי. ויש לפרש על פי פשוט, דהנה בנוהג שבעולם, כשאדם מזמין אורח ומרבה בשבילו בפעם ראשונה שעדיין חביב האורח וחשוב בעיני בעל הבית למאוד, אזי ברבות הזמן נופלת חשיבות האורח ומתרשלים ידי בעל הבית, מחמת שצריך להרבות בשבילו, ובפרט שם האורח מרגיש בזה שבעל הבית מרבה בשבילו אזי הוא מתבייש מאד, והכנסת אורחים כזו אינה באפשר שתהא תמידית. ועל כן אין לך עין צרה גדולה מזו, במה שלקחה הסולת בשבילם, כי לא יוכלו להיות שם זמן ארוך. (אהבת שלום - פרשת וירא)

עצומה, עד שגיסו הרה"ק רבי אורי, "השרף" מסטרעליסק זי"ע אמר עליו שהוא בבחינת 'מלכות' בתפלתו. ביום י"ז מרחשון תקפ"ו, נסתלק הרה"ק מקאסוב למתיבתא דרקיעא, ומנו"כ בבית העלמין בעירה קוסוב, ליד ויז'ניץ שבבוקובינה (כיום

אור יקרתו של הרה"ק רבי מנחם מענדיל האיר בשנת תקכ"ח, אז נולד לאביו הרה"ק רבי יעקב קאפל חסיד מקולומייא, מצאצאי חכמי פרובינציא. הוא למד תורה אצל הצדיקים הרה"ק רבי צבי הירש מנדבורנא זי"ע, הרה"ק רבי משה ליב פייביש מז'אבארז' זי"ע, הרה"ק רבי זאב וואלף מטשרני-מסאסוב זי"ע, והרה"ק רבי זאב וואלף מטשרני-אוסטרהא זי"ע, אותו החשיב לרבו מובהק.

בתחלה עסק לפרנסתו במסחר זעיר, אך עד מהרה לחצו עליו רבותיו שיקבל את ההנהגה, ואמנם קודם שעלה רבו רבי זאב וואלף מטשרני-אוסטרהא לארץ הקדש בשנת תקנ"ח, הועיד את תלמידו הרה"ק מקוסוב למלא את מקומו בהנהגת העדה, באומרו עליו "הער טויג, אין הער וויל נישט" (הוא ראוי, אבל אינו רוצה), ולכן דוקא הוא ראוי להיות רבי. וכך החל רבי מנדלי מקוסוב להנהיג את העם ביד רמה, מיסד השושלת לבית קוסוב-ויז'ניץ המעטירה עד היום הזה.

לימים התפרסם רבי מנחם מענדיל כאחד מצדיקי הדור, ואיש מופת. גם תפלתו היתה בהתלהבות

הרה"ק רבי יחזקאל הכהן רבינוביץ מראדומסק זי"ע

בעל כנסת יחזקאל
י"ח חשוון תרע"א

הקדושות לאלקים. על האנשים אשר היו באים אל הקודש, נפלו פחד ורעדה מהדר קדושתו. בשעות הבוקר לא הספיק לאכול כלל, אחר שטעם קמחא בצהריים, שב לשיעוריו, למד שולחן ערוך יורה דעה עד מנחה, אחרי מעריב קיבל פעם נוספת את משחרי פניו, אחרי כן למד שיעור קבוע עד תשע ומחצה. משעה זו היו לו שיעורים בינו לבין עצמו בנגלה ובנסתר עד השעה אחת וחצי, אז היה עולה על יצועו למשך זמן של פחות משעה. גם בתוך תנומתו, שמעוהו לעיתים אומר דברי תורה בהתלהבות נוראה.

סבל יסורים קשים בימי חייו, גם ממחלת הסוכר. כל ימיו סרב בתוקף להעזר בחסידיו, לעתים שרר מחסור בביתו ולא היו בידו אמצעים להוצאות הריפוי המוכרחות, אבל לא אבה ליהנות מאומה מחסידיו, את פרנסתו מצא מבית חרושת ללבנים שהיה בבעלותו, בשותפות עם אחד מהחסידים. תורם היה סכומי כסף עצומים לצרכי צדקה. פעם הזדמן לאחת הערים בה היו רבים מאנשי שלומם שגדשו את שולחנו במטבעות, הרבי חילק הכל לצדקה, עד כי לא נותרה בידו פרוטה עבור הוצאות הדרך חזרה לראדומסק.

בשנתו האחרונה התבטא כי 'השעה דוחקת לו, וכבר אין לו כח להסתובב בעולם שכולו שקר'. בליל שבת קודש האחרון לחייו כשאמר 'אשת חיל' בניגון המקובל בראדומסק, חזר פעמים רבות על הפסוק 'ותשחק ליום אחרון' בהתלהבות מופלאה, עד כלות הנפש.

שלוש, התעורר והתגבר כארי לעבודתו יתברך שמו, מיהר למקווה, ועוד בתוך עשר דקות מהשכמתו, כבר פתח בברכת התורה בהתלהבות. אחרי כן היה אומר מזמורי תהלים מתוך חיות פנימית והתרגשות גדולה, עד שכל שומע אם לבו לב אבן הוא, נמוח, ואם ברזל הוא, מתפוצץ. משסיים את חוקו בתהילים, ערך תיקון חצות בבכיה גדולה, ואז למד שיעורים כסדרן בגפ"ת מתוך יגיעה והתעמקות עד תשע בבוקר. כך נהג מדי יום חוק בל יעבור.

אחרי התפלה קיבל את האנשים הבאים להסתופף בצילו ולשאל בעצתו, כשהוא לבוש בטלית ובתפילין דרבינו תם, דבוק במחשבותיו

רבי יחזקאל נולד בשנת תרכ"ג, כבנו השלישי של אביו, הרה"ק רבי אברהם ישכר בער זי"ע א"א בעל "חסד לאברהם" מראדומסק, שהיה בנו של הרה"ק התפארת שלמה זי"ע א"א מראדומסק.

מנעוריו הצטיין במידותיו הנאצלות, בתורה וביראה, שעות רבות מסתגר היה בחדרו ומתמיד בתורה הקדושה, שמו הלך לפניו כבקי בכל חדרי התורה. כבר בחיי אביו והוא אברך צעיר, נתמנה כרבה של "שדה חדש" - "נייעפעלד", ושמו הטוב הלך לפניו למרחקים.

לאחר הסתלקות אביו באלול תרנ"ב, לא הסכים לשבת על כסא אביו ברוב ענוותנותו, טען כי על אחיו הצעיר בעל אמת ליעקב זצ"ל, למלא את מקום אביו וכי האיצטלא הולמתו. ואילו האח לעומתו, אמר בתוקף שעל אחיו ליטול על שכמו את עול ההנהגה.

נמנו וגמרו לקבל את הכרעת הרה"ק רבי יחזקאל משינאווא זי"ע א"א בנידון, וכאשר יאמר כן ניהגו. משנכנס רבינו אליו, קיבל את פניו בהכריזו "ברוך הבא הרבי מראדומסק", והוא אך בן עשרים ותשע שנים. מאז עזב את מקום רבנותו ועבר לראדומסק, להנהיג את העדה המיוממת שגדלה ביותר בימיו, דרכי האזור החלו הומות המוני חסידים שהגיעו לראדומסק ממרחקים, להסתופף בצילו ולשאל בעצתו.

סדר יומו היה מלא וגדוש בתורה, בתפלה ובמעשים טובים, שרשרת רצופה של עבודת שמים ואהבת ישראל. בכל לילה לפני השעה

יעקב אבינו ערב על כל אחד מישראל

יעקב תיקן תפילת ערבית (ברכות כו, ב).

יעקב אבינו עליו השלום, ערב על כל אחד ואחד מבני ישראל. וזה 'תיקן תפילת ערבית', היינו בשעה שיהודי עושה מצוות ומעשים טובים, נוגע האור ליעקב אבינו, ואם אדם פוגם ח"ו, נוגע הפגם גם ליעקב.

כמאמר חז"ל (איכ"ר ב ז ועוד), אמר רבי שמעון בן לקיש, 'כשהפורעניות באה אין מרגיש בה אלא יעקב'.

והנה שלשה אנשים נצבים עליו וירץ לקראתם
מפתח האוהל (בראשית יח, א)

אף שהקב"ה נגלה אליו ושאל בשלמו, 'וירא אליו ה'', עם כל זה היה אברהם בתכלית השפלות, חשב שעדיין לא נכנס אל הקדושה והוא רק 'יושב פתח האוהל'.

אבל כשנודמנה מצווה לידו, 'והנה שלשה אנשים ניצבים עליו', מצוות הכנסת אורחים, קיים מיד 'ויגבה לבו בדרכי ה'', עזב את הענווה והשפלות, 'וירץ לקראתם מפתח האוהל' (כנסת יחזקאל)

במוצאי שבת קודש חיי שרה ח"י לחודש מרחשוון תרע"א. נלקח ארון אלוקים ובא השמש בצהרים, נשמתו הקדושה של רבינו עלתה בסערה. השמימה והוא בדמי ימיו, בגיל ארבעים ושמונה. מנוחת כבודו באוהל אבותיו הקדושים אשר בראדומסק. (כתר תורה, מרביצי תורה מעולם החסידות, מלכות בית ראדומסק).

**בעת מצוה קיים בלבו 'ויגבה
לבו בדרכי השם'**

וירא אליו ה' גו' והוא יושב פתח האוהל גו' וירא

מסר מספרי אביר יעקב לפרשת השבוע

תפילה עם המלאכים

זקיני הגה"ק מהרצ"א זיע"א, בעל בני יששכר, כי ילמדו 'גמרא' קודם כל תפילה בבוקר, ועל ידי זה יש עליה לתפלתו למרום על ידי מלאכים נושאי הכסא ומעלים תפלותינו: מ'יכאל, ג'בריאל, ר'פאל, א'וריאל, ראשי תיבות: 'גמרא' ('דברי תורה' מהדו"ק אות יט).

סיפרה הרבנית בריינדל ע"ה, מחברתו של הרה"ק רבי אברהם משה מפרשיסחא זיע"א, שפעם אחת בחג השבועות, אשר דרכו בקודש של בעלה הרה"ק רבי אברהם משה זיע"א היה להיות ער כל הלילה עם חבריו בהיער הסמוך להעיר פרשיסחא. ובא בבוקר וביקש ממנה שתיתן להם מיני מזונות ויין לקידוש. ועלה במחשבתה להתפלל, היתכן שכבר התפלל, והלוא עדיין לא התפלל שום מנין, ואיפה התפלל הוא. לכן נפל בדעתה עצה, שלקחה את מיני המזונות והיין והכניסה להחדר של חמיה, הרה"ק רבי שמחה בונם מפרשיסחא זיע"א, ושם יעשה קידוש. וכאשר העמידה הכל על השולחן, אמר לה חמיה הרבי ר' בונם זיע"א: אל תפחדי שבעלך לא התפלל עדיין, תדעי כי הוא היה מתפלל ביחד עם המלאכים שאמרו בבוקר שירה לפני השי"ת, ונתבשר בבשרו שבשנה הזאת תיושעו בן זכר. וכן היה שנולד בשנה הזאת בנם הרה"ק ר' הירש מורכזי זיע"א, והוא היה חתן הרה"ק רבי יצחק מוורקא זיע"א (זכותא דאברהם' עמוד קעב).

אמר הרה"ק ה'מנחת אלעזר' ממונקאטש זיע"א: מקובל בידינו בשם

על הפסוק (בראשית יח ז): 'וְאֵל הַבָּקָר יֵרָא אֲבִירָהֶם וַיִּקַּח בֶּן בָּקָר רֶדֶד וַיִּתֵּן אֶל הַנַּעֲרָה וַיִּמְהַר לַעֲשׂוֹת אִתּוֹ', פירש הרה"ק האביר יעקב זיע"א שיש בזה רמז על שלש התפילות העולות על ידי המלאכים, ואלו דבריו בספרו 'פתוחי חותם': בא לרמוז על התפילה, דיצר הטוב מזרז האדם להיות זריז בשלוש תפילות, ערב ובוקר וצהריים, להשכים ולהעריב. והנה התפילות הם במקום קרבן (ברכות כו:). וזהו 'ואל הבקר רץ אברהם', הם התפילות שבמקום קרבן, שהיה קרב גם מן הבקר. וזהו 'ויקח בן בקר רד וטוב', הם שלוש תפילות. 'ויתן אל הנער' הוא המלאך המקבל את התפילות, 'וימהר לעשות אותו', כשהתפילה תהיה כראוי, המלאך ממנהר להעלותה.

(מתוך שיעורי הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

אל תפחדי שבעלך לא
התפלל עדיין, תדעי כי הוא היה
מתפלל ביחד עם המלאכים
שאמרו בבוקר שירה לפני
השי"ת, ונתבשר בבשורה
שבשנה הזאת תיושעו בן זכר

מחברים

העלון השבועי מבית עוז והדר - אור לישרים

**ניתן להשיג את הגיליון
מדי שבוע בכל סניפי
"ספרי אור החיים"**

ירושלים: ירמיהו 13 | שאולון 49 | הפסגה 45 | בר אילן 4 | חבקוק 2 • **בית שמש:** שדרות
האמוראים 63 | נחל ניצנים 3 | יהודה הנשיא 6 • **בני ברק:** רבי עקיבא 152 | רבי עקיבא 68
| הרב שך 94 | אהרנבוץ 12 | נתניה 64 | **חברון:** 64 • **חודיעין עילית:** שד' יחזקאל 2 | חפץ
75 חיים • **אלעד:** יהודה הנשיא 94 • **אשדוד:** יהודה הנשיא 81 | אלעזר בן הורקנוס 8 • **בית
עלית:** הורן • **חיפה:** תיכאל 27 • **נתניה:** הרמב"ם 1 • **נתניה:** 18 • **פחת תקווה:** ורטשילד 75

ספרי
אור החיים
מרכז הספר היהודי הגדול בעולם

לתגובות ולהצטרפות לקבלת הגליון במייל: newsletter.mechubarim@gmail.com

הלכות רפואה בשבת

שיעורים לארגוני ההצלה - חברי מד"א - צוות הצלה בית שמש

שנמסרו ע"י הגאון רבי אהרן מרדכי גרין שליט"א

בבית המדרש 'באר ישראל'

בס"ה ג'תתק"ט

קיצור הלכות יחוד

יח. בייביסיטר.

א. מותר לאשה לשמור על ילד פחות מגיל תשע. ולאיש על תינוקת פחותה מגיל שלש. ואין בזה איסור יחוד.

ב. אסור לאשה לשמור על ילד מעל גיל תשע. ולאיש על ילדה מעל גיל שלש. משום איסור יחוד.

ג. ילד שלא נעשה בן שלש עשרה, וילדה שאינה בת שנים עשרה, מותרים לשמור זה על זה, ואין בזה איסור יחוד, אמנם משום חינוך וחשש מכשול, ראוי להימנע מזה.

ד. מותר לאיש לשמור על ילדה מעל גיל שלש, אפילו בלילה, כשנמצאים בבית עוד ב' ילדים מעל גיל חמש, דיש כאן ב' שומרים. וביום די בילד אחד. [דוקא עם ילדים, דעם ילדות מעל ג' יש איסור יחוד אפילו עם שלש, דגדולי הפוסקים חששו להקל ולומר דקטנות נחשבות לשומרים זה על זה, עיין בשו"ת שבט הלוי ח"י סר"ל, ובדבר הלכה ס"י ס"ה].

ה. וכן מותר לאשה לשמור על ילד מעל גיל תשע, כשנמצאים בבית עוד ב' ילדים מגיל חמש, או ילדות מגיל חמש עד גיל תשע. וביום די בילד או ילדה אחת. [ע"פ המקורות דלעיל, והוראת הגר"מ סירוטה].

יט. נסיעה במעלית.

במקומות ובשעות שהמעליות פעילות, כיון שהשהות ברובם אינו אלא לזמן מועט, הסכימו רוב הפוסקים שבשעת הצורך אפשר להקל שאין בזה איסור יחוד, אמנם לכתחילה ראוי שלא להיכנס למעלית עם אשה אחת. [אורחות הבית להג"ר משה שטרנבוך].

כ. איסור יחוד במקום עבודה.

א. מקום עבודה, שדרך אנשים להיכנס שם ללא נטילת רשות, אין שם איסור יחוד, דהוא בכלל דלת פתוחה לרשות הרבים. אמנם בחדר פנימי שאסור להיכנס לשם, וגם אין שם דלת שקופה, יש איסור יחוד. ב. מקום עבודה שיש בו כמה חדרים, ואיש יושב בחדר אחד והאשה יושבת בחדר נפרד, אזי אם אין לה אפשרות לנעול את החדר, לדעת כולם יש איסור יחוד.

ג. ואם יכולה לנעול את החדר באופן שרק היא תוכל לפתוח הדלת, לדעת החזון איש [הו"ד בדבר הלכה] אין איסור יחוד, ולדעת האגרות משה [אהע"ז ח"ד סס"ה א"ט] יש איסור יחוד.

ד. ואם יש שם מטבח ושירותים משותף, לדעת כל הפוסקים, אסורה לצאת מחדרה הנעול רק עד שלא יהיה שם חשש איסור יחוד. [הגר"מ סירוטה].

ה. כשהאיש נועל הדלת בחדרו האם מועיל להצילו מיחוד, כתב בשו"ת שלמת חיים [ח"א סנ"ן] לעיין במשנה ברורה [בשער הציון סימן רל"ט ס"ק י"ז] שכתב דאיש היושב לבד בחדר, ואינו יכול להשאיר את הדלת פתוח משום איסור יחוד, ינעול את דלת חדרו, ובוזה ינצל מאיסור יחוד, ואל ידאג מסכנת מזיקים כי שומר מצוה לא ידע דבר רע, וחזינן דנעילת הדלת על ידי האיש מצילו מיחוד, וראה לכך ממעשה דעמרם חסידא, שהסיר הסולם מהעליה שהשביות דרו בו, ובוזה הציל את עצמו מיחוד, אפילו שבעת התגברות היצר נטל את הסולם הכבד וכו', ע"ש. [מאידך עיין בשו"ת מנחת יצחק ליקוטי הלכות סי' קמח, שכתב דדברי השעה"צ יתכן שמדובר שיש לכל חדר פתח פתוח לרשות הרבים].

ו. לסיכום: מן הראוי והנכון להוצאים לעבוד במקומות שיש בהם חששות של איסור יחוד, לעשות תחילה שאלת רב.

טו. הרבה אנשים עם הרבה נשים.

א. אין איסור יחוד כשמתייחדים הרבה אנשים עם הרבה נשים. [שו"ע שם ס"ן].

ב. לדעת הרמב"ם, "הרבה" היינו, ג' אנשים עם ג' נשים. [כ"כ המהרש"ל והפרישה בדעת הרמב"ם]. וכן מורים לבני ספרד. [אפיקי מים פ"ו להגר"מ פנירי בשם הגר"צ אבא שאול זצ"ל בעל האור לציון, וכ"כ בספר הלכות יחוד בשם זקינו בעל שבט הלוי].

ג. ובטעם הדבר, יש אומרים משום דהוי כהעמדת שומר, ובלבד שכתב, דאין חוששים לפריצות גדול כזה.

ד. בפרוצים ופרוצות אין היתר יחוד אפילו הם הרבה.

ה. אסור לאשה להתייחד עם גויים וגויות אפילו הרבה, דהגויים פרוצים ואין נשותיהם שומרות עליהם. [פתח הבית].

דוגמאות למעשה

טז. ביקור אצל רופא. חדר צילום רטנגן.

א. לכתחילה ראוי לאשה לבקר רק אצל רופאה, גם אם הרופא בחינם, והרופאה בשכר. אמנם אם הרופא מומחה יותר, מותר לבקר אצלו.

ב. ולענין איסור יחוד: במרפאה, שהדרך להיכנס לחדר הרופא באמצע הביקור, אין איסור יחוד, דהוי כדלת פתוחה.

ג. ובמרפאה פרטית, אסור לאשה לבקר לבד, רק תלך עם בעלה, או עם ילד מעל גיל חמש, או עם ילדה מגיל חמש עד גיל תשע, ויכנסו יחד לחדר הרופא. אם בעלה בעיר, יכולה לילך גם עם חברתה, או אמה, אחות, דבב' נשים שהיחוד דרבנן, יש לסמוך על היתר בעלה בעיר, גם באופן זה. [שו"ת מנחת יצחק ח"ז סע"ג, שבט הלוי ח"ד סו"ס קס"ז, ח"ה סר"ג, ובששבה"ל סקצ"ה ס"ז סוסק"ה].

ד. כשעושים צילום רטנגן איש אצל אשה, או אשה אצל איש, צריך לשמור שלא ינעלו את הדלת אלא אם כן יכנס האיש עם אשתו, והאשה עם בעלה לחדר הצילומים. ואם אינו מתאפשר, אזי בנבדק אצל טכנאית, ונמצא שם עוד אדם אחד אפילו פרוץ, הרי זה נחשב לאשה עם ב' אנשים ואחד פרוץ דמות בשעת הדחק, ובנבדקת אצל טכנאי אינו מועיל אם יש שם עוד אדם דשניהם פרוצים, אמנם באופן זה אולי אפשר לסמוך על מה שבעלה ממתין סמוך לדלת, וגם שיש מצלמה בחדר הרנטגן, ובאופן זה אפשר דנוכל לסמוך על המצלמה. [גם בנבדק אצל נבדקת, אם יש ב' בודקות ילך עם אשתו דבדובב מישרים כתב דביחוד דרבנן אפשר לסמוך על השיטה שמועיל אשתו בעיר, ואם יש רק בודקת אחת, בלית ברירה נסתמך על היתר אשתו משמרתו כשאשתו עומדת סמוך לדלת, בצירוף המצלמות].

יז. בעל מלאכה.

מותר לאשה להתייחד עם בעל מלאכה שבא לביתה לצורך תיקון, באחד האופנים דלהלן: א, כשנמצא בבית ילד מעל גיל חמש, או ילדה מגיל חמש עד גיל תשע, ובלילה משעה שדרך אנשים לילך לישון, צריך ב' ילדים. ב, כשבעלה בעיר וצריך לבוא הביתה. ג, עם ב' בעלי מלאכה כשרים ביום, ועם ג' בעלי מלאכה כשרים בלילה. ד, שתפתח את הדלת. [אך כתבנו למעלה דדלת פתוחה לחדר מדרגות אינו מוסכם לכל הפוסקים שמועיל, אולם כשבעלה בעיר, או ביחוד עם ב' נשים, או בעת צורך גדול אפשר להקל בזה]. ה, כשאשת בעל המלאכה נמצאת שם, ובבעל מלאכה גוי לא מועיל עצה זו, דאין אשתו משמרתו.

מולין יקדין ויהושים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצירא שליט"א

מילה-תא חד-תא

חֲדָתָא דְאַוִּיִּתָא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

עשרה צדיקים בגופו של אדם - מגינים על כל הנפש

קטנה שהיא האדם, אם יש עשרה צדיקים היינו עשרה איברים ששומרים שישארו בבחינת 'צדיקים', כבר פעל אברהם אבינו שיגנו על העיר. וכאשר שומר על עשרה מאיבריו ועובד עליהם שיהיו צדיקים ומתנהג בהם כראוי, אזי מגין על כל גופו, ויכול להמשיך לכל איבריו שיהיו גם הם צדיקים.

הסיוע מן השמים כפי שמירת האדם
וכפי מה ששומר עצמו כך יזכה שיסייע ה' בידו ויורה לו דרך אמת, כי הקב"ה נוהג עם האדם כמו צל, וכן כתוב (תהלים קכא ה) 'ה' צלך', כמו צל שמתנועע לפי תנועות האדם כך גם הקב"ה נוהג עם האדם כפי הנהגתו שלו [כמו שכתב בשל"ה (תולדות אדם השער הגדול) בשם מדרש והזהיר: 'ה' צלך על יד ימינך', מהו 'ה' צלך', כצלך, מה צלך אם אתה משחק לו הוא משחק לך, ואם אתה בוכה לו הוא בוכה כנגדך, ואם אתה מראה לו פנים זעומות או מסוברות אף הוא נותן לך כך, אף הקדוש ברוך הוא צלך, כשם שאתה הווה עמו כך הוא הווה עמך], ואם שומר האדם את עצמו כך משמרים אותו מן השמים. וכן נודע מספרי חסידות על המשנה (אבות פ"ב מ"א) 'דע מה למעלה - ממך', שהנהגה העליונה היא 'ממך', כמו שנוהג האדם בעולם הזה כן נוהגים עמו מן השמים, הן לטוב הן למוטב.

בבן פורת יוסף (חיי שרה): 'דע מה למעלה ממך', כי 'ממך' נתעורר 'למעלה', אי רחמים רחמים ואי נתעורר אכזריות ודין למטה גורם כך למעלה וכו', וזהו שאמר הכתוב (תהלים סב ג) 'כי אתה תשלם לאיש כמעשהו' וגו'. וכך הוא באור האמת להמגיד ממעזריטש ע"ה (מהדו' תרס"א עמו' סד), ובמאור עינים (מטות ד"ה דנודע) ועוד.

ידיהם (ר"ן נדרים שם). ובכך מציל את כל גופו הנקרא עיר קטנה (נדרים לב).

והוא מה שכתב **בשפת אמת** (וירא תרנ"ו ד"ה בפסוק המכסה) שכמו אברהם אבינו ע"ה ביקש מה' יתברך (בראשית יח לב) אולי 'מצאון עשרה צדיקים בתוך העיר שיגנו על סדום, ואמר לו ה' יתברך 'לא אשחית בעבור העשרה', כן הדבר גם בעיר

וַיֹּאמֶר אֶל נָא יְחִיר וְגו' וַאֲדַבְּרָה אֲךָ הַפְּעַם אוֹלִי יִמְצְאוּן שָׁם עֶשְׂרֵה וַיֹּאמֶר לֹא אֶשְׁחִית בְּעִבּוֹר הָעֶשְׂרֵה (יח, לב).

איתא בגמרא (נדרים לב). 'עשרה שליטים' (קהלת ט, יד) אלו עשרה איברים, שתי עינים ושתי אזנים ושתי ידים ושתי רגלים וראש הגוייה ופה, שהם השולטים באדם, שרוב מעשי האדם נעשים על

מילתא דפליאה

עיקר מצות צדקה הוא הנאת העני

וַיִּקְמוּ מִשֵּׁם הָאֲנָשִׁים וַיִּשְׁקְפוּ עַל פְּנֵי סָדֹם וְאַבְרָהָם הֵלַךְ עִמָּם לְשִׁלְחָם (יח, טז).
מעלת עשיית חסד וצדקה גדולה מאוד, ואף אם תהיה כוונת האדם להנאת עצמו אין נגרע משכרו, כי העני נהנה ממנו אף שלא היתה כוונתו ראויה. וכן כתב באמרי פנחס השלם (שער עבודת ה' אות מח) בשם הבעל שם טוב שבג' דברים אין הכוונה מעכבת, צדקה כי מכל מקום העני נהנה, מקוה שמשחרת ממילא, והמלמד תורה כי התלמיד מחכים ממילא.
בזה פירש **דברי יחזקאל** (וירא ד"ה ויקומו) את דברי רש"י (בראשית יח, טז) כל השקפה לרעה חוץ מ'השקפה ממעון קדשך' (דברים כו טו), שגדול כח מתנות עניים שהופך מידת רוגז לרחמים. היינו כשמשקיפים ומתבוננים בעומק מעשי האדם רואים שמעורב בהם כוונות ופניות עצמיות, אבל כשעוסק במתנות עניים אין בכך רע כי העיקר הוא שהעני נהנה ממנו, ואף אם משקיפים לעומק ליבו אין הדבר מפחית מחשיבות מעשי הצדקה.

כיוצא בזה מצינו באהבת ציון (דרוש י) בשם אביו הנודע ביהודה: שבכל המצות צריך לעשות המצוה לשם שמים ולא על מנת לקבל פרס, מה שאין כן בצדקה, משום שכל מצוות ה' אם אינו עושה לשם מצוה אין בו ממש ואינו עושה כלום, שהרי אם נטל לולב או הניח תפלין וציצית לולא שיש בזה מצות הבורא יתברך שציונו לעשות כן אין במעשה הזה שום תועלת מצד עצמו, ורק מפני שמקיים מצות הבורא שציונו לעשות כן קיום המצוה גורם חשיבות ויקר תפארת המעשה, לפיכך אם אינו עושה לשם מצוה אין בו ממש, אבל בנתינת צדקה אף שאין בו מחשבת מצוה מכל מקום הרי יש תועלת לעני בעשייתו, שאין הבדל אצל העני אם הנותן עושה צדקה לשמה או לא.

ברזא דאח"ד רמזים נפלאים על סדר הפרשה

ההתמדה בעבודת ה' כל ימי האדם

(משלי כ ז) 'מתהלך בתומו צדיק אשרי בניו אחריו'.

יחשיב עצמו לרשע כנגד כל העולם

דבר נפלא נמצא בספר אוהב ישראל מהרב מאפסא ע"ה (ליקוטים) על מה שאמרו בגמרא (נדה ל.) 'אפילו כל העולם אומרים עליך שאתה צדיק תהא בעיניך כרשע', מה תועלת תבוא מזה לעולם שיחזיק את עצמו לרשע, אלא לפי שאדם צדיק הרי הוא מחייב את כל העולם שנחשבים כנגדו לרשעים, לכך יחשיב עצמו כרשע כדי שיהיה בכך לימוד זכות לכל העולם, וכך ראוי לאדם שתהיה עבודתו כדי להצדיק וללמד זכות על כל העולם ולא להנאת עצמו, ועל זה משביעים את הנשמה קודם ירידתה לעולם, שתהיה כל עבודתה רק לטובת ולתועלת הכלל, לעורר לימוד זכות לכל באי עולם.

אבל לאחר מכן כבר אינו בחזקת זה, וכמו שכתוב (איוב טו טו) 'הן בקדושי לא יאמין'.

האדם מזכה במעשיו הטובים את העולם כולו

עוד יש לו לאדם לזכור שבכל מעשיו הרי הוא מזכה את כל העולם כולו ולהיפך, וכמו שמצינו אצל אברהם אבינו, שאחר שעמד בנסיון העקידה זיכה לעצמו ולכל העולם, שבכך העקידה מתקיימים ישראל בכל הגלויות. וכן כתב ברוח חיים לבעל נפש החיים ע"ה על מה שכתוב במשנה (אבות פ"ה מ"ה) 'עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו עליו השלום ועמד בכולם', וכו', שדקדק שכאן נקרא בשם 'אבינו', ואילו לעיל במשנה (שם מ"ד) אמר 'עשרה דורות מנח ועד אברהם' ולא אמר אבינו, אלא שרק אחר שעמד בנסיונות וזיכה לבניו אחריו, אז נקרא בשם אברהם אבינו, וכמו שכתוב

כִּי עֵתָה יִדְעָתִי כִּי יִרְאֶה אֱלֹקִים אֹתָהּ וְלֹא חֲשַׁכְתָּ אֶת בְּנֶךָ אֶת יְחִידְךָ מִמֶּנִּי (כב יב). כל ימי חיי האדם עליו לעבוד את ה' במצות ומעשים טובים, ואל לו לנוח אף לרגע אחד, כי עדיין לא השלים תיקונו בעולם הזה, וכמו שאמרו בגמ' (קידושין מ:) 'לעולם יראה אדם עצמו כאילו חציו חייב וחציו זכאי, עשה מצוה אחת אשריו שהכריע עצמו לכף זכות' וכו', ואמרו 'לעולם' כי גם אחר שעשה את המצוה שוב צריך להרגיש שעדיין חציו חייב, ורק לאותו רגע הכריע עצמו לכף זכות, ואחר כך חזר לכמות שהיה, ועליו להמשיך ולהתגבר במעשים טובים.

וכן כתב הרב בעל ייטב לב ע"ה (נח ד"ה א"י תמים) לבאר הנאמר באברהם אבינו 'עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה', ומהו 'עתה ידעתי' הרי כבר עמד בהרבה נסיונות מתחילה, אלא רק ברגע זה שעמד בנסיון הרי הוא ירא אלהים,

מדוע אכן לא נקרב יצחק אבינו ע"ה

נפשם על קדושת ה' על הרוב וסובלים עינים קשים שלא לכפור בה' אחד, ואף אם הם בורים ועמי הארץ ואין יודעים גדולת ה'. וגם במעט שיודעים אין מתבוננים כלל ואין מוסרים נפשם מחמת דעת והתבוננות בה' כלל. אלא בלי שום דעת והתבוננות, רק כאילו הוא דבר שאי אפשר כלל לכפור בה' אחד בלי שום טעם וטענה ומענה כלל והיינו משום שה' אחד מאיר ומחיה כל הנפש. עכל"ק.

ומנין בא כוחם של כל אחד מישראל למסור נפשו לפני ה' יתברך, לפי שכח זה טבוע בבני ישראל בכח האבות שעשו כל מעשיהם למען הדורות העתידיים לצאת מהם, ובייחוד בכוחו של יצחק אבינו ע"ה שפשט צווארו על גבי המזבח למען שמו יתברך, וכח זה הוטבע בבניו ובני בניו עד סוף כל הדורות. שכן מעשה אבות סימן ה' הוא לבנים, כלומר, סימן ה' הוא לבנים שיוכלו לנהוג מנהג אבותיהם, שנמשך כח מסירות נפש בעזרת ה' יתברך לדור דורים עד סוף כל הדורות.

יוצא מבן אחר שהיה נולד לו לאברהם אבינו ע"ה.

הקב"ה חפץ שאומתו תצא מאדם שפשט צווארו לרצון ה'

אולם הביאור בזה - אמר מו"ר אבי ע"ה דבר נפלא על פי דברי המקובלים, כי רצה הקב"ה שזרע אברהם עבדו, זרע יעקב בחירו, יהיו בניו של יצחק אבינו שפשט את צווארו בעקידה ומסר את נפשו על גבי המזבח, וכיון שאילו היה קרב לא היה יוצא ממנו זרעו, נמצא כי כלולים בו כל זרעו העתיד לצאת ממנו לדורי דורות, ואף אנחנו כולנו מסרנו נפשנו בהיותנו כלולים בו, משכך בניו דבוקים ברושם הקדושה ממסירות הנפש הלזו עד שנהיה אצלם כטבע הטבוע בנפשם עד סוף כל הדורות.

אילו היה נקרב יצחק ע"ה, ובני ישראל היו באים מבן אחר של אברהם, או אז לא היה זה מוטבע בנפשם ובטבע תולדתם. כפי שידועים המה דברי בעל התניא ע"ה (לקו"א פ"ח): אפילו קל שבקלים ופושעי ישראל מוסרים

אֶת בְּנֶךָ אֶת יְחִידְךָ (כב ב). אברהם אבינו הובטח מפי הקב"ה 'כה יהיה זרעך', וכשהצטוו להקריב את בנו יחידו הוצרך לוותר על ההבטחה שירבה זרעו ככוכבי השמים, שמעתי ממו"ר אבי זצוק"ל, כי אברהם אבינו ע"ה ביקש להקריב את יצחק אבינו ע"ה לקרבן, ואמרו חז"ל (ירושלמי תענית פ"ב ה"א, במדבר יז ב) שאפרו של יצחק אבינו ע"ה צבור לפני ה' יתברך, בעוד שלא נקרב, והאיל הוא שקרב תחתיו. אם כן ננסה לאמוד מה היה שכרו של עם ישראל אם היה קרב יצחק בעצמו.

הלא כל מה שאנו זוכים אף בדורנו ובכל חיינו הוא בזכות עקידתו של יצחק אבינו, וזאת בזכות העקידה עצמה ללא שבאמת הוקרב לקרבן, ועם כל זה יש לבני ישראל זכויות בלא סוף וגבול, אם היה קרב בעצמו לפני ה' יתברך - ריח ניחוח אשה לה', הרי גדולים ועצומים היו זכויותינו פי עשרת מונים, מדוע אפוא לא היה כך. ואם תאמר מהיכן היה יוצא עם ישראל - עם ישראל היה

הסתרות בעבודת ה' - תכלית הניסיונות

כי אם יראת שמים שלו, ואז הוא נבחן אם יעמוד בניסיון מאימת בוראו.

אברהם אבינו בניסיון העקידה ראה את המקום מרחוק

בזה פירש העבודת ישראל (וירא ד"ה ויקרא) את לשון הכתוב בהמשך הכתובים שבעקידת יצחק (בראשית כב ד) 'וירא את המקום מרחוק', כי הקב"ה הנקרא 'מקום' נראה לו לאברהם כאילו הוא מרחוק, ולא היה אברהם אבינו ע"ה יכול לדבק עצמו במדרגתו הראויה לו, וזה היה עצם הניסיון שלו שנסתלקה ממנו מדרגתו, ועם כל זה התגבר באמונתו לקיים דבר ה'.

גם בשעת הניסיון נשאר באדם רושם קדושה

ואם תאמר מה לי בידיעה זו אם בשעה שיש ניסיון מסלקים כל הדרגות ונסתרת חכמת נבוניו, ואף אם אדע בזו השעה שבכל מקום ומצב נמצא ה' יתברך הטוב ומטיב - הלא בשעת הניסיון גם ידיעה זו נסתרת. תשובה לדבר האירנו הרה"ק מברעזאן ע"ה שכתב בשפת אמת (וישב ד"ה ויבוא), כפי מה שהאדם מתאמץ בכל עת ובכל שעה להתגבר בעבודת ה', הרי הוא קונה קנין בנפשו שלא לסור מרצון ה', וכידוע שהרגל נעשה לטבע שני בנפש האדם, ורושם זה נשאר בנפשו גם כשכל מדרגותיו מסתלקים ממנו, ועל ידי הרושם הקדוש הזה יש בו כוח להתגבר ולעמוד בכל הניסיונות.

אחר העקידה חזר אברהם לבהירותו

אחר העקידה אמר לו הקב"ה (בראשית שם פסוק ד) 'אל תשלח ידך אל הנער', כי אז שב אברהם אבינו ע"ה אל מדרגתו הראשונה לבהירות ודביקות, כלשונו של הרה"ק בעל עבודת ישראל (שם): היה מבין על ידי זה כי הקדוש ברוך הוא מלוא כל הארץ כבודו ואם יסתיר איש במסתרים אין נסתר מנגד עיניו. אמנם אל האדם נדמה כאילו חלילה אין הקדוש ברוך הוא רואהו, כי צריך להיות כן בשעת הנסיון כנ"ל. וזה שקרא המקום 'ה' יראה' ופירש התרגום 'דאת חמי ולא מיתחמי', דהיינו שנודע לו עתה שהקב"ה רואה את האדם תמיד גם כשהאדם אינו מרגיש הבהירות.

שלוקחים מן האדם את מדרגותיו ואינו רואה כיצד יש טוב ואור בתוכי הניסיון, ועם כל זה מתגבר ומשריש בקרבו כי גם זו לטובה ואף בתוך מיצר הסתר וחושך נמצא הטוב, בכך עומד בניסיון, שכן מוכיח כי דבוק הוא בה' אלוקיו בקשר אמיץ וחזק אשר כל כוחות עולם הזה לא יוכלו לכבות את האהבה שלו. ואף בדבר הנראה כדבר נפרד ח"ו ממנו יתברך שמו, הצדיק הזה מגלה כי גם בהסתר הגדול ביותר נמצא ה' יתברך. וכאשר עומד בניסיון זוכה להמתיק הדינים ולהפכם לרחמים וחסדים.

ודבר זה נוהג בכל אדם בכל מצב שנמצא בו בגשמיות או ברוחניות, צריך לדעת זאת ולהאמין שמכל מקום גם בזמן שנסתר ה' מן האדם עדיין הוא קרוב לכל המייחלים לחסדו, הן על כך נסובים דברי הנביא (ירמיה לא ב) 'מרחוק ה' נראה לי', כי גם בעודו רחוק מאתנו הרי הוא נראה אלינו, ובאמת שכלל שהאדם מרגיש עצמו מרוחק ומשתוקק להתקרב אל ה', על ידי זה זוכה לבקוע רקיעים שתתקבל תפילתו שישבו ה' לקרב אותו אליו.

הסתלקות המדרגות בשעת הניסיון

זו היא אפוא הדרך להתקרב לאבינו שבשמים ולפיכך בשעה שמזמנים לפני האדם ניסיון בעבודת ה' מסלקים ממנו את מדרגותיו הרוחניות, כי אם היה האדם בתוקף מדרגתו והארתו הרוחנית לא היה הניסיון חשוב למאומה, כי מי פתי ימרה פי מלך עליון אשר מלכותו בכל משלה, והנסיון הוא רק כאשר מסלקין ממנו תחילה ההתקשרות שהיה קשור בה' יתברך על ידי הדעת ונשאר אצלו רק הבחירה ביראת ה', כלשון קדשו של המאור עינים (וארא ד"ה וארא): והנסיון הוא שמסלקין ממנו ההתקשרות שהיה קשור בה' יתברך על ידי הדעת בעת שבא לידי נסיון, ונשאר אצלו רק הבחירה, כי לולא זה לא היה נקרא ניסיון, כי בודאי על ידי ההתקשרות אחז צדיק דרכו, עכל"ק. אלא שתחילה מסתירים ממנו את האורות הרוחניות, ולא נשאר אצלו

ויהי אחר הדברים האלה והאלהים נסה את אברהם ויאמר אליו אברהם ויאמר הנני (כב, א).

פעמים הקב"ה מסתיר עצמו מעובד ה' וזאת כדי שיתאמץ האדם לעובדו, ועל ידי שמרגיש האדם שה' נסתר ממנו הרי שהוא מכניע עצמו ומבקש לשוב ולהתקרב, ע"י שמגלה בעצמו שבתוך ההסתר נמצא ה' יתברך ומתרחק ממנו רק כדי שיתגבר וישבו אליו, כדרך האב שמלמד את בנו ללכת שמתרחק ממנו מעט כדי שילמד ללכת בכוחות עצמו.

אך פעמים שההסתר כל כך גדול וקשה עד כי אינו יודע שיש כאן הסתר ושיש לו לגלות מה. ובזה האיר לנו מרנא הבעל שם טוב הקדוש ע"ה (תולדות יעקב יוסף ריש בראשית) ואמר, שזהו מה שאמר ה' ואנכי הסתר אסתיר פני ממנו ביום ההוא (דברים לא, יח), שבא לומר שאסתיר ממנו שנמצא בכלל בהסתר, ואנכי הסתר אסתיר את בחינת האנכי שבבריאה הסתר אסתיר. ועל כך אומר הבעש"ט 'אם ידע האדם שהקדוש ברוך הוא מסתתר שם, אין זה הסתרה, כי נתפרדו כל פועלי און'. שכאשר יודע האדם שלית אתר פנוי מיניה והרי הוא ממש בתוך זה ההסתר, אין זה הסתר לגביו. אך אם אינו מרגיש את ההסתר וסבור שדרכו מאירה לפניו והוא צדיק בעיני עצמו, מתרחק מלפני ה' יותר מעד עתה, וזהו 'ואנכי הסתר אסתיר' שהקב"ה מסתיר ממנו את עצם ההסתרה ואין האדם מתעורר לשוב לעבודת ה'.

ואפשר להוסיף בדבריו, על דרך הידוע שהיה רגיל הבעל שם טוב ע"ה לומר והיה חוזר ומוכיח את תלמידיו בדברי המדרש שהובאו בשל"ה הקדוש (משפטים תורה אור אות ח'), 'ה' צילך' שהנהגת ה' עם האדם הרי היא כצל, נמצא שכפי שהאדם מתאמץ לגלות את שגנוז בתוך ההסתר, זוכה הוא שכנגד זה מגלה הקב"ה את הימצאותו מאחרי ההסתר ואז בקלות יותר יוכל לגבור על ההסתר ולסלקו.

גם בשעת ניסיון קרוב ה' אלינו

ועל כך דיברה תורה בנועם אמריה בפרשתנו 'והאלקים ניסה את אברהם', ופירש הבעל שם טוב הקדוש שהיה כאן הניסיון מצד התגברות מידת הדין הנקראת 'אלקים', ואברהם שהוא בבחינת החסד היפך הדין, שזהו כל מהות הניסיון

מקושרים

גיליון שבועי בענייני כוונת וביאורי תיבות התפילה

מתוך אצרות סידורים ומחזורים מתיבתא

גיליון ד'

פרשת וירא | תשפ"ה

ראני תפילתי

צדיקים ועבודת התפילה - בהפרשה

השתומם הכפרי.

ימיה אתה היית עושה במקומנו? בירר הרב ובת שחוק קלה על שפתי.

הייתי יוצא החוצה, אל השדות החרבים, ומבקש מאבי שבשמים שייתן דברו ויעניק לנו שפע גשם ומטר לרוויה הגיב הלה בתמימות.

ראה הרב כי כגודל תמימותו - כך צדקותו וכנותו עם בוראו, והפציר בו כי אף כעת ינהג כמנהגו זה ויציא אל השדה לשפוך שיחו. למותר לציין כי אכן, פעל הכפרי התם במקום שלא הצליחו גדולים וטובים ממנו לפעול בתעניתם, שקם ואבלם כי רב.

◆◆◆

"ויען אברהם ויאמר הנה נא הואלת לי לדבר אל א-דני ואנכי עפר ואפר" (יח, יז).

בימים עברו נהגו המון העם להתפלל בבתי כנסת נפרדים, איש איש לפי מקצועו ומשלח ידו. היה את בית הכנסת של החייטים ושל הנגרים, של צורפי הזהב ושל החלפנים, כל בית כנסת וייחודיותו, כל מקדש מעט והאוכלוסייה המסוימת שלו.

בית הכנסת הזעיר אשר שכן אי שם במשעולי העיר העתיקה בצפת, אי אז לפני כמאתיים שנה, כמעט ולא נראה לעיני העוברים ושבים. רעוע היה ומט ליפול, בלוע בין בתי הסמטאות ונמוך קומה, לא שם לו ולא הדר.

אולם אם בכל זאת נרצה להגדירו במדויק, לאפיין אותו לפי אוכלוסייה מסוימת ולכוללו בקטגוריה כזו או אחרת, יהיה זה 'בית הכנסת של עמי הארצות'.

מתפללי בית הכנסת, או יותר נכון לומר באי בית הכנסת, שכן אלה האחרונים לא ממש ידעו להתפלל מתוך הסידור או מחוצה לו, נמנו על המון העם שבשדות, אלה שבמידה

"היפלא מה דבר למועד אשוב אליך פעת חיה ולשרה בן" (יח, יד).

דברים אלה אכן נאמרו מפי הגבורה, אולם אם נעמיק ונתבונן בכך - טמונה כאן תביעה כלפי כל יהודי באשר הוא. על כל אחד לדעת, להכיר ולהתוודע לעובדה פשוטה ויסודית זו, תמיהה אם תרצו: היפלא מה דבר?

התפילה אמורה לנבוע מעומק הלב מתוך הכרה ברורה בכך שמהישוב ברומים לא ייבצר ולא ייפלא מאומה, והכל - אבל הכל - אפשר לפעול בתפילה.

מסופר על אותו אדם תם וישר מאחד הכפרים הנידחים אשר בארץ, אשר בשאיפתו הכנה להתפלל כיאות - אחז בעקלונג דרך קבע סידור מפורט ומסודר בו כתב עבורו רב העיר הסמוכה את סדר תפילות השנה, יום יום ושבת בשבתו, מועדי השנה והתענית על הסדר. באחד הימים נודמן אותו אדם אל העיר הגדולה, והנה עוד ושבר.

להוותו, הוא נוכח לראות כי טעה במנין הימים וכי חלילה עשה שבתו חול ולהיפך. והראה, שהרי צועד הוא ברחובה של עיר ביום שלפי חשבוננו הינו יום שבשגרה, אולם הרחובות ריקים הם מבלי עובר ושב, בתי הכנסת לידם הוא עובר עמוסים מתפללים, והוא אינו מוצא מקום לקבור את עצמו מרוב בושה וצער, שמה החמישי יום טוב כזה או אחר. החיש הלה את צעדיו אל רב העיר, זה שסידר עבורו את סדר התפילות, ומעיניו זלגו דמעות ללא הפוגה תוך שהוא מתנה את צרתו כי צרה.

'הסר דאגה מליבך' השיב הרב, 'אין זו כי אם תענית ציבור שנגזרה זה עתה, בשל בצורת ועצירת גשמים'. 'ועל זה קובעים תענית?'

הדין איפכא נמי אפשר, ודפח"ח.

ובזה יובן, 'וירא אלו ה' באלני ממרא' בשווקים וברחובות, וכי תימא אין זה אפשר, ואמר 'והוא ישב פתח האהל', בבית הכנסת בתפלתו היצירה מפתה אותו לחשוב בכל מיני סחורה ומשא ומתן, אם כן איפכא נמי אפשר (תולדות יעקב יוסף).

◆◆◆

"ויהי בשחת אלהים את ערי הפקר ויזכר אלקים את אברהם וישלח את לוט מתוך ההפקה בהפך את הערים אשר ישב בהן לוט" (בראשית ט, כט).

הגם שכבר התחיל אז הפיכת הערים שלוש ישב בהן, והיה ראוי שיושחת גם הוא שלא היה ראוי מצד עצמו, לא היה ראוי להצלה רק אם היה בורח באמצע הלילה תיכף כשאמר לו המלאך שאז לא התחילה המהפכה, לא כן אחר שהתמהמה עד שהוחל הפיכת הערים, שניצל ע"י נסים גלויים וצוער ניצולה בשבילו, לזה לא היה ראוי, רק שזה נעשה על ידי תפלת אברהם וזכותו (מלבי"ם).

התפילה בפרשה

אמרי שפר ממאורי האומה

"ויענו משם האנשים וילכו סדמה ואברהם עודנו עומד לפני ה'" (יח, כב).

הורה גודל בטחון אברהם בקונו, וגודל חשקו לזכות את הבריות, שאף אחרי לכת המלאכים לסדום להשחיתם בגזירתו יתברך, לא השיב ידו מתפלה, רק עודנו עומד לפני ה' לבקש רחמים, וכמו שכתב המתרגם: 'משמש בצלו' (אלשיך).

◆◆◆

"וירא אלו ה' באלני ממרא והוא ישב פתח האהל כהם היום" (יח, א). שמעתי בשם מוהר"ר נחמן קאסויר, שהוכיח לבני אדם שאינם מקיימין 'שגיתי ה' (תהלים טז, ח) גם בעוסקו בסחורה ומשא ומתן. וכי תימא איך אפשר זה וכו', הא בהיותו בבית הכנסת ומתפלל אפשר לו לחשוב בכל מיני סחורה ומשא ומתן, הוא

צהר לתיבה

הארת מושגים ומתחים בתפילה

תפילה

ביסודה נובעת המילה 'תפילה' משרש פלל, אשר משמעותו ייחול, תקווה וציפייה, כנאמר (בראשית מח, יא): "ויאמר ישראל אל יוסף ראה פניך לא פלגתי".

לצד זאת, בבארם הזכה של רבותינו האחרונים מצאנו הסברים נוספים ומרתקים בביאור שורש מילה זו, ולמותר לציין כי אלו ואלו דברי אלקים חיים.

המהר"ל מפראג מביא (באר הגולה - הבאר הרביעי) את לשון הכתוב (ישעיהו טז, ג): "הביאי [קרי: הביאן] עצה עשו פלילה", והיינו מלשון מחשבה. בהתאם לכך כותב המהר"ל: "כי התפילה צריכה כוונה ומחשבה שיעשה השם יתברך חפצו ורצונו, ודבר זה נקרא תפילה, שרצונו ומחשבתו תפץ ומבקש".

לעומתו סבור הגאון ר' שמשון רפאל הירש זצ"ל (מובא בדבריו בפרשתנו) כי שורש פלל קרוב במהותו לשורש בלל, והיינו מלשון מהילת חומר חדש ובלילתו בזה הקיים, בתהליך היוצר שלימות חדשה. על כן, כלשונו הזכה: 'גם המתפלל, כביכול, 'מפלה' את עצמו, מחדיר את האמת האלקית לכל פנות

המשך בעמוד הבא

ספר ויהלום

אוצרות ורעיונות במעלת התפילה

מדי שנה, בשלחן הטהור שערך לציון יום הצלת מן הכלא הרומני, נהג הרה"ק ר' אליעזר זוסיא מסקולען ז"ע לספר את המעשה הבא, בדיוו הוי עובדא.

ביום מן הימים פנה מלשין מתועב לשלטונות הקומוניסטיים ברומניה, ומסר את הרבי לידיהם כפרי בשל בגין פעולותיו הדתיות האנטי-ממסדיות בהן נקט הרבי למכביר. למותר לציין שבעקבות כך הובל הרבי אחר כבוד אל הכלא הטחוב והחשוך, שם נידון לשהות ממושכת.

הרבי, אשר אמונו היה על עבודת ה' ודביקות בשכינה הקדושה בכל מצב, לא חל ולא זע מפניהם, ועל אחת כמה וכמה שלא נתן למאסרו להפריע לו בעבודתו הקדושה.

כבר בבורקו של היום הראשון לשהותו במאסר, התכונן הרבי בחלוו ורחימו וניגש להתפלל את תפילת השחר כדרכו, בהתלהבות ובלהט רב. כך פתח הרבי בתפילה, מונה את המילים לאיטו במתיקות אין קץ, עד שהגיע לברכת 'ברוך שאמר'. 'ברוך גוזר ומקיים...' הרהר הרבי לעצמו, 'מה מקומן של תיבות אלו באמצע כל השבחים הנמנים בברכה זו? הלא 'גוזר' משמעותו בדרך כלל 'גזירות רעות' וכיוצא בזה, ומה להן ולמרחם על הבריות והמסתעף?'

הרבי הקדיש לכך מחשבה, והתירוץ שהאיר במוחו יש בו כדי לחזק, לעודד ולהרים כל יהודי מהחשיכה האפלולית והקודרת העוטפת אותו ברגעי משבר.

'זהו שבח עצום לבורא כל העולמים' זעק הרבי את ביאורו מדי שנה בשנה, 'כי גם כשהוא גוזר על יהודי גזירות קשות ומזמן לפתחו רגעים מדכדכים ומייאשים, עדיין - הוא 'מקיים', מעניק עוז ותעצומות הנפש ליהודי כדי להתקיים ולהחזיק מעמד באותם רגעים חשוכים!'

התורה הקדושה מספרת לנו אודות הגר, אשר שולחה מבית אברהם ומצאה את עצמה במדבר, בסיטואציה מורכבת ומייאשת למדי, כשלנגד עיניה הולך בנה יחידה וקמל, מאבד מחייתו מרגע לרגע. "וַתֵּלֶךְ וַתֵּשֶׁב לָהּ מִנְּגַד הַרְחֵק מִמֶּשְׁחֵי קֶשֶׁת כִּי אָמְרָה אֶל אֶרְאֶה בְּמוֹת הַיֶּלֶד וַתֵּשֶׁב מִנְּגַד וַתֵּשֶׂא אֶת קֶלֶה וַתִּבֶּךְ". הרי לנו עמק הבכא, תהום מייאש ואפל שאין דומה לו. אם הרואה את בנה על סף מוות, ואין בידה ולו מאומה לעשות בנידון.

ממשיכה התורה: "וַיִּשְׁמַע אֱלֹקִים אֶת קוֹל הַנֶּעֱר וַיִּקְרָא מֵלֶגֶד אֱלֹקִים אֶל הַגֵּר מִן הַשָּׁמַיִם וַיֹּאמֶר לָהּ מַה לָּךְ הַגֵּר אֶל תִּירָאִי כִּי שָׁמַע אֱלֹקִים אֶל קוֹל הַנֶּעֱר בְּאֶשֶׁר הוּא שָׁם".

דווקא שם, במצב הנורא וחסר הסיכוי, התגלה המלאך להגר ולימד אותה את המסר המחזק: "כִּי שָׁמַע אֱלֹקִים אֶל קוֹל הַנֶּעֱר בְּאֶשֶׁר הוּא שָׁם" - הקב"ה שם, איתך ועם הנער, בכל מקום ובכל עת, והוא הנותן כוחות נפש לכל אדם אשר הוא!

לצד זאת, הוסיפה התורה וחיידה את המסר בהדגשת הנתון הבא: "וַתֵּשֶׂא אֶת קֶלֶה וַתִּבֶּךְ... כִּי שָׁמַע אֱלֹקִים אֶל קוֹל הַנֶּעֱר". תפילה, קול, בכי לאלקים היושב במרומים - הם שמעוררים ביתר שאת ועוז בחינה נפלאה זו.

מאוצרותיו ושיתותיו של הגאון רבי מנחם מנדל מומרץ שליט"א

המשך מעמד קודם

והצליחו לבטא בשלימות מילה אחת מתוך הכתוב - נערצו בעיני חבריהם משל היו גדולי עולם. בעיצומו של ראש השנה ניצבו בני הקהילה בבית הכנסת, בוהים בסידור הפתוח ואינם יודעים מימינם ומשמאלם. מה יתפללו וכיצד? מי יהיו לנסות לקרוא מתוך הכתוב ולא ייכלם בכישלונו בכך? שלחו מבטים הססניים זה לזה, שמטו עיניהם בבושה, אך אז נשאו מבטם בעוז ותעצומות והחלו לעשות את מה שביכולתם, את המעט שהם כן יודעים.

'אל"ף ובי"ת...' החל אי מי לפזם בנעימה, 'גימ"ל ודל"ת' החרו החזיקו אחריו חבריו. 'להשי"ת' - העידו צדיקים על אותה 'תפילה' חסרת מילים - לא היתה זה מאות בשנים נחת רוח כשם שעלתה לפניו נעימתם של אלה, והיה זה קודש קודשים לאבא שבשמים, מנחה שאין כמותה. מסתבר כי המילים 'אֲנֹכִי עֹפֵר וְאֶפֶר' אינם בהכרח סיבה לאי-קבלת התפילה או לקושי בפתיחת שערי שמים. לפעמים, דווקא העפר והאפר, הפשוטים שבעם והמיוחדים כל כך שבו - הם הפותחים שערים ובוקעים רקיעים.

פנינה לשבת

מבית מדרשם של רבותינו

כשעוסקים בתביעה הנוקבת כלפי שרה אמנו על כך שלא האמינה בהבטחה האלקית כי תזכה לזרע, מן הראוי לתאר לעצמנו את שארע, לנתח את הדברים בפרוטרוט ולהבין במה דברים אמורים.

שרה כבת תשעים, באה בימים ולמודת אכזבות. והנה, ביום מן הימים מתקבצים ובאים בביתה שלשה ערבים מהסוג הנחות ביותר - כאלה המשתחוים לאבק רגליהם, וכמתואר בחז"ל (מדרש הגדול פרשת וירא): "מלמד ששרט לו שרט על הכותל ואמר לו לכשתגיע השמש למקום זה תתעבר ולכשתגיע למקום האחר תלד".

הזוי, יש להניח. האם אין מתבקש וטבעי מצד שרה לגחך? ללעוג? להישאר לכל הפחות ספקנית במעט? אם כן, תמה הרמב"ן, על מה ולמה התביעה הגדולה כלפיה?

על כך משיב הרמב"ן במילים ספורות: "והקב"ה האשים אותה לאברהם למה היה הדבר נמנע בעיניה, וראוי לה שתאמין, או שתאמר: 'אמן כן יעשה ה'".

מברכים אותך? משיהו מבטא בפניך בפיו את ייחוליו כי תיושעי בדבר ישועה ורחמים ותיפקדי בזרע של קיימא? עם כל כמה שזה נשמע מגוחך ובלתי מתקבל על הדעת - עדיין היה ראוי שתאמר: 'אמן כן יעשה ה'!'

תפילה רותחת מעומק לבה של שרה, בסגנון 'אמן' יוקד שהיתה משיבה לאותם 'ערביים נחותים' על ברכתם התמוהה, זו היתה התגובה הראויה. על כך באה התביעה, ומכאן אנו למדים כי אין דבר שאינו ניתן להשגה באמצעות תפילה.

קרבת אלקים

לארם של גדולי הדורות

היה זה בשנת תש"ח, כשהותקפו שכונות מזרח ירושלים בארטילריה כבדה שעשתה שמות בכל אשר פגעה. החרדה שלטה בכל, מחוץ תשכל חרב ומחדרים אימה.

באחד הימים ניצב גאון ישראל הרב מבריסק זצ"ל להתפלל בכובד ראש, כמנהגו. אך לפתע, בעיצומה של תפילת שמונה-עשרה, נשמע פיצוץ עז שהרעיד את האזור כולו, עד שהפך המקום כולו לחרדת אלקים, ומרבית המתפללים במנין נטשו את עמדתם ואצו אל המקלט הקרוב.

רק הרב כמו לא שם לב למתרחש, אלא המשיך במתינות בתפילתו. כשסיים, פסע לאחוריו שלש פסיעות כנהוג, ורק לאחר מכן הביט סביבו ובירר בפליאה: 'היכן כולם?'

הלכה ופשרה

נידון בפירשה בענייני תפילה

מה קודם להכנסת אורחים?

"וַיֹּאמֶר אֶ-דָּנִי אִם נָא מִצָּאִיתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אֶל נָא תַעֲבֹר מֵעַל עֶבְדְּךָ" (יה. ג). מכאן דרשו חז"ל (שבת קכז, א): "גדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכניה", וכדברי רש"י (כאן עה"פ): "והיה אומר להקב"ה להמתין לו עד שירוץ ויכניס את האורחים".

אם כי דברי חז"ל אלה נאמרו כדברי אגדה, אולם למותר לציין כי בכל דבריהם בלולים כל ענפי התורה ואף הלכה יש ללמוד מכך. זה המקום לדון - עד היכן תקפה קביעה זו למעשה בחיי היום-יום ובאילו מישורים היא אכן בעלת השלכה הלכתית של ממש.

הגאון האדר"ת זצ"ל מתייחס בספרו 'עובד אורח' (סי' טו) למקרה שארע לו, כאשר הופיע בביתו רב גדול בעת שישב עטור בטלית ותפילין וקרא בספר התורה.

החוזה אפוא האדר"ת ברמיזה לאותו רב כי יואיל להמתין, אלא שלאחר מכן הצר לו על כך מאד, שמה נכשל במאמר חז"ל זה: "גדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכניה", ואולי היה עליו להפסיק מלימודו ולקבל את פני האורח. אך מאידך - שמה מוגדר הוא כ'עוסק במצוה' הפטור ממצות הכנסת אורחים ככל מצוה אחרת.

בבירור הענין קובע האדר"ת כך - הכנסת אורחים הינה מצוה עוברת, בעוד הקבלת פני שכניה הינה מצוה קבועה אשר אין לה זמן מסוים לעשייתה. בשל כך - ורק מסיבה זו, קובע האדר"ת, יש להקדים את הכנסת האורחים להקבלת פני שכניה.

אולם לא כן הדבר כשעוסק האדם במצוה אחרת אשר אף היא בגדר מצוה עוברת, שאז אין סיבה להקדים את הכנסת האורחים, לא אדרבה העוסק במצוה פטור מן המצוה.

מילתא חדת"א

פניני תפילה מלוקט מדברות קדשו ותורתו של
האדמו"ר רבי דוד חי אביחצירא שליט"א

דבקות ומחשבה

נמצא כי ככל שהאדם מתקרב יותר לבורא עולם, הרי שמשייל מעצמו חשבונות עולם הזה והבלי, וזוהי בחינת 'עולם הבא', וכמו שהמשיל המגיד בהמשך דבריו לבאר דברי הגמרא 'עולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה וכו' אלא צדיקים יושבין ועטרוניהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה, ופרש, כי על ידי 'עטרוניהם בראשיהם' באים ל'נהנים מזיו השכינה', דהיינו, פשוט שבים ומתבוננים 'בראשם' ובמחשבתם בבוא יתברך שהוא 'סובב כל עלמין' פעטרה, ונאמר בדברי המגיד הקדוש, שמבינים בעמק לבם שהכל רק חיותו יתברך, על ידי שמקשרים מחשבתם בתורה ותפלה בדחילו ורחימו. וזוהי ומגיעים ל'נהנים מזיו השכינה', שמתעדנים מהתענוג הרוחני שהוא חיות הבורא הנמצא בכל מקום בעולם.

ועל זאת הדבקות נאמר מפי עליון (דברים ד ד) 'ואתם הדבקים בה' אלוקיכם חיים כלכם היום' דברי הרה"ק רבי אלימלך מליז'ענסק ע"ה הנעים אלימלך (סע) 'על ידי הדבקות שתדבקו עצמכם בהבורא ברוך הוא, יהיה לכם חיים נצחיים גם היום בעולם הזה'.

מחשבות קדושות

הנה כל איש ישראל בעבודתו לה' יתברך בתורה ובתפלה ושאר מצות הרי הוא מביא תענוג ונחת רוח גדול למעלה בשמים, ומן הפתוב ומראה כבוד ה' פאש אקלת בראש הנהר לעיני בני ישראל (שמות כד יז), למד הקדשת לוי (ד"ה ומראה) סימן לאדם הרוצה לדעת האם יש לה' יתברך תענוג מעבודתו, יסתכל אם נתעורר תמיד בלבו התלהבות אש קדש רשפי אש שלהבת יה בעבודת ה' ובתפלה ובלמוד תורתו הקדושה, אזי בנודא מוכח שיש לה' יתברך נחת רוח מעבודתו, ולכך מסייעים לו מן השמים ומכניסים מחשבות קדושות לתוך לבו, ולזה אמר הפסוק ומראה כבוד ה', כלומר, הסימן ששירצה האדם לדעת אם רואה כבוד ה' והקדוש ברוך הוא נהנה ממנו, פאש אקלת, אם לבו בוער כרשפי אש.

לשכני תדרשו

פולמוס, דרישה וחקירה בנושא התפילה

בעבודת הבורא עם שחר, עוד טרם גשת האדם לתפילת שחרית, סדרה וברכותיה, אנו פותחים בעטיפת הטלית והנחת תפילין.

בקהילות רבות קודמת לקיום מצוות אלו, וכך גם טרם בואנו לקיים מצוות אחרות כדוגמת ספירת העומר; הדלקת נרות חנוכה ועוד, תפילה רמה ונשגבה המהווה חלק בלתי נפרד מההכנה למצוה.

התפילה פותחת בהתייחסות לייחוד הנורא של האדם עם בוראו ועם כלל ישראל: "לשם יחיד קודשא בריך הוא ושכינתה, בדחילו ורחימו, ליחד שם י"ה בן"ה ביחודא שלים בשם כל ישראל". לאחר מכן עוסק גוף הנוסח בהתייחסות לסודותיה הטמירים וענייניה של המצוה המסוימת בה האדם עוסק באותה העת, וחתימתה כוללת תפילה כי תחשב המצוה בעיני הקב"ה ותתקבל לפניו לרצון "כאלו קימתיה בכל פרטיה ודקדוקיה וכגוונותיה ותר"ג מצוות התלויות בה, אמן סלה".

במקרים מסוימים שונה הנוסח, כשהמילים 'לשם יחיד' דווקא חותמות אותו ולא באות בתחילתו, כדוגמת ההקדמה לברכת 'ברוך שאמר' אשר נוסחה כדלהלן: "הריני מזמין את פי להודות ולהלל ולשבח את בוראי. לשם יחיד קודשא בריך הוא ושכינתה, על ידי הווא טמיר ונעלם בשם כל ישראל".

◆◆◆

המקובל האלקי רבי אליהו די וידאש זי"ע, ולצידו גדול תלמידי האר"י רבנו חיים ויטאל בשם רבו האריז"ל, הם הראשונים שהתייחסו לאמירת נוסח זה.

כך כותב רבי אליהו די וידאש, לאחר אריכות דברים בענין ייחוד הלב והנפש על קדושת שמו יתברך בכל שלב ורגע בחיי היהודי (ראשית חכמה שער האהבה פרק ט): "צריך קודם שיעשה הייחוד ההוא יאמר בפיו ויוציא בשפתיו דבר זה או מצוה זו אני עושה לייחוד השכינה עם קודשא בריך הוא".

התייחסות דומה מצאנו בדברי רבנו חיים ויטאל שכתב (שער רוח הקודש): "קודם שיעשה האדם איזה מצוה או צדקה, יאמר 'לייחודא שמא דקב"ה ושכינתיה בדחילו ורחימו, ורחימו ודחילו, בשם כל ישראל'".

◆◆◆

יחד עם זאת, לצד ההתעוררות הרבה לענין זה בקרב ההולכים בדרך האריז"ל וגדולי עולם נוספים שייסדו נוהג זה, כמו מאריך עוררין רבים שהתנגדו נחרצות לאמירתו ואף מחו בכל תוקף כנגד המנהג המדובר.

ראשון המסתייגים מאמירת נוסח זה הינו הגאון ר' יאיר בכרך בעל 'חוות יאיר' זצ"ל, המשתף בדיון ודברים שהיה לו בנידון עם 'בעל בית' אחד שהתעניין בנוגע לביאור נוסח זה, ואלו דבריו (שו"ת חוות יאיר סי' רי): 'שיאמין לי בהן צדקי שגם אני אינני מבין תכלית דיבור דברים אלו ועניינם וכן האמת ואולי לא ידעו ולא יבינו את זה כל חכמי הקבלה דורותינו אף המצפצפים והמהגים בקבלת האר"י'.

אולם ידועה מכל התנגדותו הבלתי מתפרשת והחריגה בעוצמתה של גאון דורו ר' יחזקאל לנדא בעל 'נודע ביהודה' זצ"ל, אשר בתשובה לשאלה אודות נוסח 'לשם יחיד' התבטא וכתב (שו"ת נודע ביהודה מהדורא קמא - יורה דעה סימן צג): 'עד שאתה שואלני נוסח אמירתו, יותר ראוי לשאול אם נאמר כי טוב באמירתו, ולדעתי זה רעה חולה בדורנו'.

עוד מאריך ה'נודע ביהודה ותוקף מנהג זה מכל וכל, ואת תשובתו הוא חותם תוך הבאת הפסוק (הושע יד, ט): "כִּי יִשְׂרָאֵל דָּרְכֵי ה' וַיִּצְדָּקִים יִלְכוּ בָם וּפְשָׁעִים יִפְשְׁלוּ בָם", אולם בהתאמה מכוונת: 'ועל הדור היתום הזה אני אומר: יִשְׂרָאֵל דָּרְכֵי ה' וַיִּצְדָּקִים יִלְכוּ בָם וּחֲסִידִים יִפְשְׁלוּ בָם'. זאת תוך התייחסות מרומזת גם להתנגדותו לדרך החסידות, ולכן שהחסידים הינם בין הנוהגים לומר נוסח זה.

אודות דבריו אלה האחרונים נפוצה בפולקלור היהודי מעשייה שנונה, אשר עד היום טרם הוכחה אמיתותה, לפיה גונבה שמועה לאוזני החסידים אודות תשובתו זו, עוד בטרם ירדה לדפוס, ועל מנת להציל את כבודם שיחדו את המדפיס כי יתקן את לשון הפסוק ויחזירו לנוסחו המקורי.

שמע על כך ה'נודע ביהודה' והגיב בשנינות: 'אני רציתי להפוך פושעים לחסידים, ואילו אתם הפכתם את החסידים - לפושעים'...

פרשה למעשה

הלכות תפילה לאור הפרשה

בפרשתנו נאמר (ויט, כז): "וַיִּשְׁכֶּם אַבְרָהָם בְּבָקָר אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר עָמַד שָׁם אֶת פָּנָיו ה'". מכאן דרשו חכמינו ז"ל (ברכות יא ב): "כל הקובע מקום לתפלתו - אלהי אברהם בעזרו. וכשמת - אומרים לו, אי עניו, אי חסיד, מתלמידיו של אברהם אבינו".

אם כי בפשטות נראה שהדברים אמורים בנוגע לחובת התפילה בבית הכנסת קבוע, ובמקום קבוע באותו בית הכנסת, אולם מדברי האחרונים עולה נקודת מבט שונה ומעניינת.

כך כותב הגאון ר' יעקב מליסא בעל 'חוות דעת' (בספרו אמת ליעקב על סוגיית הגמרא כאן): 'כל שמזמין מקום לתפלה ומתפלל שם, נתקדש אותו מקום כמו בית הכנסת, וכיון שנתקדש, שורה קדושה במקום ההוא'. משמעות הדבר, כי אף תפילה ביחידות - אם נבצר מהאדם להתפלל בציבור כראוי לכתחילה, יש לה תוקף וכוחה רב יותר במידה והיא נעשית במקום קבוע מדי יום.

דברים ברוח דומה מצאנו בשפת אמת (על הסוגיא כאן) וזו לשונו: 'לפי ששיבח מקודם תפלה בציבור בבית הכנסת, אמרו כאן דגם המתפלל בביתו - כשקובע מקום מיוחד לתפלה יש שם הכנה [היינו שהמקום מוכן וראוי ביותר להחלת הקדושה והשראת השכינה]. כמו שיש זכות הצטרפות הרבים, כן יש הצטרפות הרבה זמנים מה שמתפלל בכל יום ויום במקום זה המיוחד חל הארת הקדושה שם'.

סדרא דעלותא

מתוך מבוא לסידור מתיבתא עוז והדר

אודות רבי שלמה ב"ר נתן, מגאוני ומאורי האומה לפני כתשע-מאות שנה, לא ידוע הרבה. בנוגע לקורות חייו הבסיסיים, מוצאו וזיהוי הוודאי נחלקו הדעות, אולם את מורשתו הוא הותיר ככלי מלא ברכה, במאות קטעי גניזה שנמצאו עם השנים, ולצידם סידור התפילה הייחודי אותו חיבר, ואשר בו נעסוק במאמר הנוכחי.

בסידורו מתבסס רבי שלמה על תורתו וספריו של רבי שמואל בר חפני גאון, וכן על תורת חתנו של האחרון - הלא הוא רבי האי גאון. בנוסף, רוכש רבי שלמה כבוד רב לרבנו סעדיה גאון ולעתים קרובות נשען על תוכן סידור רב סעדיה, אולם במקרים רבים הינו חלוק עליו בדעותיו ואינו מקבל את דעתו של רבנו סעדיה בכל ענין.

מספר מאפיינים ייחודיים לו, לסידורו של רבי שלמה.

ראשית, הסידור בנוי כמכלול שלם של פסיקות בענין נוסחאות התפילה והלכותיה, ובפסיקותיו אינו נרתע המחבר מחלוק על דעת הקודמים לו. אם כי את עיקר פסיקותיו הוא מבסס על גאוני בבל שקדמו לו.

התפיסה הפחות חיובית כלפי פיוטים כאלה ואחרים, רווחה בתקופת הראשונים ועד לראשית ימי הראשונים, אולם מרבית מסדרי נוסחאות התפילה בחרו - אם כי לא בעין יפה במיוחד - שלא להשמיט לחלוטין מסדרי התפילות את הפיוטים הקיימים. לעומתם, רבי שלמה בחר במוצהר ובאופן גורף שלא להכניס בסידורו אף לא פיוט אחד.

השפה המקורית בה נכתב הסידור הינה, כמקובל באותה העת, ערבית. רק כעבור מאות רבות תורגם הסידור ללשון הקודש, אי שם בשנת תש"ל.

הסידור מחולק באופן ברור ומסודר לשלושה-עשר פרקים, ובכל אחד מהם משנה סדורה של הרב המחבר אודות הנושא בו עוסק הפרק. כך למשל עוסק הפרק הראשון בהלכות ברכות; תפילות החול ודיניהן, הפרק השני מתייחס לנושא השבת - על ברכותיה; תפילותיה וברכותיה השונות, וכן הלאה.

ביאו לפניו - בידיעה

הכרת קטעי התפילה - מתוך סידור עוז והדר

מדי יום בתפילת שחרית אנו אומרים את המזמור אותו תיקן דוד המלך נעים זמירות ישראל, הפותח במילים (תהלים ל, א): **"מְזִמֹּר שִׁיר חֲנֻכַּת הַבַּיִת לְדָוִד"**.

יסוד תפילה זו בסדר התפילה הספרדי, ומקורו הקדום ביותר הינו בסידור נוסח ספרד שנדפס עוד טרם זמנו של האר"י, בשנת רנ"א. בהמשך הובא הדבר גם בכתבי האר"י (שער הכוונות - דרושי תפילת השחר, דרוש א), ונכנס כחלק בלתי נפרד מהתפילה גם בסידורים נוסח אשכנז - על פי האריז"ל, החל משנת תקמ"א ואילך. בפשוטו של ענין, טעם אמירתו משום שבח והודיה להשי"ת על הגאולה השלימה ופדות נפשנו במהרה בימינו.

למעשה, מנהג עדות המזרח לומר את המזמור החל מהפסוק השני: **"אֶרְוִמְךָ ה' כִּי דָלִיתִנִּי וְלֹא שִׁמְחָתָ אֵיבִי לִי"**, אולם בחנוכה נהגו במקצת קהילות לכולל באמירתו גם את הפסוק הראשון, המתייחס לחנוכה הבית.

יד ושם

פסוקי שמות והטמן בהם

חניך

"חֲצוֹת לַיְלָה אָקוּם לְהוֹדוֹת לָךְ עַל מִשְׁפָּטֶי צִדְקָךְ" (תהלים קיט, סב).

ביטוי מיוחד הובא בגמרא משמו של נעים זמירות ישראל דוד המלך עליו השלום, המעניק לנו מחד שמץ של הצצה להנהגותיו המופלאות של דוד המלך, ועם זאת מעורר תביעה עמוקה נוקבת בנוגע לסדר יומנו, למוסר העצמי ולמשמעת אותה על כל אדם להטמיע בהליכותיו וסדר יומו שלו.

כך אומרת הגמרא (ברכות ד, א): **"רבונו של עולם, לא חסיד אני, שכל מלכי מזרח ומערב ישנים עד שלש שעות, ואני חצות לילה אקום להודות לך"**.

ניקה את הדברים לתשומת לבנו, ואף אם איננו משמשכימים קום בחצות ליל או אף מן המעוררים את השחר בעלותו, אולם לכל הפחות נזדרז ונקום כאריות בטרם זמן קריאת שמע ותפילה, נתייצב כראוי לעבודת הבורא, להודות לשבח לפניו.

כמה לשונות תפילה מצאנו בפרשה, ואילו הן?

- (א) דיבור, אמירה, פילול ועמידה.
- (ב) תחינה, עתירה וריצוי.
- (ג) שיחה, בקשה, תפילה ועתירה.

תשובה מגליון קודם - פר' לך לך:

"וְאֶעֱשֶׂה לְגוֹי גָדוֹל וְאֶבְרַכֶּךָ וְאֶגְדָּלְךָ שֶׁמֶךָ וְהָיָה בְרָכָה" (יב, ב).

חז"ל דורשים מכך את נוסח ברכת אבות שבשמו"ע, ובה מעכבת הכוונה (ראה לעיל מקורות והרחבה במדור הלכה ופשרה).

הפלא ופלא

שאלות וחידות בנבכי הפרשה ומערישה

יוסף דעת

עיון בעומק הפרשה

דרשו חז"ל בפרשתנו (שבת קכז, א):
"גדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכינה".

יש מקום לדון, האם ניתן להסיק ממעשה הכנסת אורחיו של ישמעאל כי כלל זה תקף רק במידה ומדובר ביותר מאורח אחד? וכך גם - מה נחשב כ'הקבלת פני שכינה' - מבחינה הלכתית, אותו יש לבעל כדי להכניס אורחים?

תשובות יתקבלו על ידי הקוראים, ויתפרסמו בעלון הבא מדי שבוע.

פתרונות יש לשלוח עד יום רביעי הקרוב
לכתובת מייל: m028039999@gmail.com
או בפקס 02-5385689 או ב'נדרים פלוס' - באר ישראל

על מנת להשתתף בהגרלה:

1. יש לציין כתובת מדויקת וטלפון.
2. לציין בראש הדף עבור חידון 'מקושרים'.
3. בני חו"ל מתבקשים לכתוב כתובת (אדרס) בארץ ישראל למקרה של זכיה, שישלח לשם.

בין שולחי התשובות תערך הגרלה על סידור מתיבתא (או על ספר אחר הקיים במלאי כפי שיקולי המערכת).

ובחרת בחיים

גליון שבועי במשנת מרן האור החיים הק' זיע"א

תורת חיים

נושא תורני מרתק
לאור דברי האור החיים

"וַיֵּרָא אֵלָיו ה' בְּאֵלֵי מִמְרָא וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֵהָל כְּחַם הַיּוֹם" (בראשית יח, א). רבנו האור החיים מביא את דברי חז"ל (בבא מציעא פו, ב), לפיהם היה זה היום השלישי למילתו של אברהם אבינו, וכידוע שיום זה הינו הכאוב והמחליש ביותר עבור הנימול.

עם זאת, הגם שהתפיסה הרווחת והמוכרת יותר הינה כי אכן ביום השלישי למילה כבד חוליו של הנימול יותר מן הימים שקדמו לו, אולם אין דעה זו מוסכמת על דעת כלל המפרשים.

ישנם שגורסים כי אדרבה, ככל שחולף זמן רב יותר מהמילה כך קל יותר כאבו וחוליו של הנימול, אלא שאף ביום השלישי עדיין הינו כאוב. אולם אף לדעות אלו, יש בכל זאת חולשה מסוימת הנגרמת מעצם היותו היום השלישי.

כך למשל נראה ברש"י, אשר על אף שבסוגיית הגמרא במסכת שבת (קלד, ב) נוטה במפורש לסברא לפיה אין הכבדה של החולי ביום השלישי, אולם במסכת תענית (כו, ב) מפרש רש"י את דברי הגמרא - לפיהם אין להתענות במסגרת המעמדות ביום ראשון בשבוע משום היותו שלישי ליצירה (היות והאדם נברא ביום שישי), וזו לשונו: "ובכל יום שלישי הוי חלוש, כדכתיב (בראשית לד, כה): 'וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְּהִיוֹתָם כְּאָבִים'".

אגב, מעניין להפנות למסורת המקובלת מאת הרה"ק ר' יחזקאל שרגא משינאווא זי"ע, הנוגעת לסעודת 'שלישי למילה' אותה נהוג בקהילות רבות לערוך ביום זה. על פי מסורת זו, את הסעודה יש לקיים ביום הרביעי למילה, משום שהיום הראשון איננו נחשב מן המניין.

סטפן, אותו הולל שעלה לגדולה וחבש לראשו את כובע השוטר, העביר את מרבית זמנו במסבאה המקומית והעדיף להתמכר לטיפה המרה מאשר להתמודד עם פשיעה, אך לא כן כשמדובר ביהודים שנואי נפשו. לתפוס צמד יהודים על חם, בעת ביצוע זממם? זו היתה הרבה יותר ממשאלה עבורו. יותר כמו הגשמת חלום של פעם בחיים.

מפה לשם נאזקו השניים ונגררו בגסות אל השופט, כשזה האחרון נועץ בהם מבט חודר ומתלבט בינו לבין עצמו בנוגע לחומרת העונש אותו ישית עליהם.

'ומה יש לכם לומר להגנתכם?' פנה אליהם לבסוף. לא שחשב שיש להם טיעון כלשהו המסוגל להצדיק את פעולתם הנפשעת, אך בכל זאת, משפט הוגן.

כאן, לראשונה בחייהם, נפרדו דרכי השניים והלך מחשבותיהם.

'לא אומר מאום להגנתי, כבוד השופט' ירה איציק מיניה וביה, 'משום שאני טוען לחפותי'.

מצחו של השופט התקמט עוד יותר, הבעתו החמירה שבעתיים והוא פנה אל הנידון בתמיהה: 'באיזו עילה הנך טוען לחפותך?'

'פשוט וקל' השיב איציק בעזות מצח, 'לא עשיתי כלום. הסיפור כולו הנו בדיה, מצוץ מן האצבע, ומקורו באדי האלכוהול שתססו במוחו הקודח של סטפן השוטר'.

אך בקושי הספיק לסיים את המשפט, וזוג זרועות חסונות אחזו בו והחלו לגרור אותו אל הגרדום ללא אומר ודברים. לא בשל עצם העבירה החמורה כשלעצמה, כי אם בשל עזות המצח והחוצפה שבהכחשה.

צביקה, לעומתו, בחר בדרך שונה בתכלית.

'אני מודה ומתוודה' זעק לפני השופט תוך שהוא מוזיל מעיניו דמעות חרטה, 'יצרי גבר עליי, בפחזותי וקלות דעתי נתפסתי למעשה שאין לו מחילה, וכל כולי רגשות אשם וחרטה על הנעשה'.

את צביקה, למותר לציין, לא גררו אל הגרדום. כנותו מצאה חן בעיני השופט, ובסימונו של הליך מזורז נקבע כי הוא יזכה להשתתף במסגרת שיקום ייחודית, כזו שתעניק לו את ההזדמנות הנכספת לשוב ולחיות בתלם הישר.

מודה ועוזב - ירוחם

התורה הקדושה מספרת אודות תגובתה של שרה אמנו ע"ה לבשורה הגדולה כי תזכה להיפקד בזרע בעת זקנותה, וכך נאמר (בראשית יח, יב - טו): "וַתִּצְחַק שָׂרָה בְּקִרְבָּהּ לֵאמֹר אַחֲרֵי בְלָתִי הֵיטָה לִּי עֲדָנָה וְאֵדֹנִי יִקְוֶה".

על כך באה התביעה האלקית הנוקבת: "וַיֹּאמֶר ה' אֶל אַבְרָהָם לָמָּה זֶה צָחָק שָׂרָה לֵאמֹר הֲאֵפֶּה אֲמַנָּם אֶלְדִּי וְאֵנִי זָקֵנָתִי? הֲיִפְלֵא מִיָּה דָּבָר לְמוֹעֵד אָשׁוּב אֵלַיָּה כָּעַתָּה וְלִשְׂרָה בִּי".

שולחן שבת עם האור החיים

'כאהבת דוד ויהונתן' הגו הבריות בחיבה מאחורי גבם של השניים, ולעתים גם בפניהם. כי אכן, יצחק וצבי כביכול נועדו לחיות יחד זה לצד זה, לצמוח ולהתעלות בחדא מחתא ולהפוך ליחידה אחת מלוכדת של התעלות במעלות התורה והיראה.

כבר מקטנותם נהגו השניים להתרועע יחדיו, בכפר הנידח בו נולדו, אי שם בערבות אוקראינה. יחד קפצו בעליות אל מי המעיין הסמוכים לאחר שעות הלימודים, יחד קיפצו במשעולי הכפר והידסו אחר התרנגולים, זה לצד זה צעדו אל החיידר וכאיש אחד ישבו ושינו את החומר הנלמד.

חלפו השנים, והמבטים עודם משתוממים לנוכח האחות הזו, היידידות שנראה כי מאום לא יוכל לה.

דא עקא, שדווקא ידידות זו עמדה להם לרועץ.

כשיצחק'לה בעל המבט החינני התקשה בלימודיו וראה במטלות דקדושה אתגר מיותר, מה שהביא אותו לפתחה של הבטלה, נשרך בעקבותיו גם ידידו הקרוב, וכשמצבו הרוחני הורע עוד יותר - בהתאם התדרדר גם החבר.

ברבות הימים הפך יצחק'לה לאיציק וצבי לצביקה, ואת מקומם של הפאות המסולסלות בחן והמבע התמים תפס צמד פרצופים מגודלים ואטומי מבע, לצידם השתלשלו באופן כמעט בלתי נראה קווצות שערות שהזכירו אך במעט את שהיה שם קודם לכן.

לחייהם כבר לא נצבטו בחיבה על ידי זקני הכפר, הלמדנים כבר לא הפנו אליהם חידות ושאלות בענייני הפרשה והזאטוטים זה מכבר לא ראו בהם מודל לחיקוי. אט אט תפסו השניים את מקומם הלא-מחמיא ככריזי הכפר, מהסוג שמוטב שלא לפגוש בסמטה חשוכה או ברחוב מואר, ובכלל.

חלף עידן וגם שניים, ובתום עשור מביש של משוכות נעורים והצקות לעוברי אורח החליטו השניים לקחת את אורחות חייהם צעד קדימה. או אחורה, תלוי בעיני המתבונן.

אליהו החלפן, סברו השניים, יכול בהחלט לשמש עבורם כשליח ממרום בדרכם לפריצת דרך כלכלית של ממש. לא שהוא ידע מזה או היה שותף להלך מחשבותיהם, אך ככל שהם ראו זאת - הוא בהחלט יוכל לתרום את חלקו לעתידם הכלכלי באמצעות תרומה משמעותית, כזו שתיקח ממנו בבחינת 'מתן בסתר', כשאף הוא אינו מודע לכך.

מיקומו של דוכן החלפן בשוק ידוע, שעות עבודתו אף הן אינן סוד כמזל, וכך מצאו השניים עצמם באישון ליל פושטים על הדוכן ומנצצים ללא מאמץ את האביזר החלוד אותו נהג אליהו משום מה לכנות בשם 'מנעול'. לחישות מהוסות, רעש קל של גרירה והנה, תיבת המרשרשים והמצלצלים החליפה בעלות בהליך ורזי המכונה 'קנין גזילה'.

- 'עצרו!'

ספיר ויהלום פניני מוסר ויראת שמים בפרשה

"וַיְהִי כְהוֹצִיאֵם אֹתָם הַחוּצָה וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶט עַל נַפְשָׁם אֶל תְּבִיט אַחֲרֶיךָ וְאַל תַּעֲמֹד בְּכָל הַפֶּכֶר הַהֵרָה הַמֶּלֶט פֶּן תִּסָּפֵה" (יט, יז).

היה זה בעת שמחת אירוסים הגאון ר' בצלאל חיים, בן הגה"ק ר' מאיר מארים אב"ד קוברין ובעל ה'נר' על תלמוד ירושלמי זי"ע, עם בתו של אחד מחשובי חסידי נשכיו.

כמנהג חסידים, הופיעו ובאו הצדדים במעונו של הרה"ק ר' יצחק מנשכיו זי"ע, אשר מלבד היותו רבו של המחנות - היה מזקני האדמו"רים ונודע כקדוש ונשגב וכרב הדומה למלאך, על מנת לערוך את שמחת התנאים אצלו ולכבדו בקריאת שטר התנאים.

החל אפוא הרבי להקריא את שטר התנאים, מילה אחר מילה כמונה מעות ובקול רם וברור. כשהגיע לשמו של המחנות ר' מאיר מארים, נתקל בתואר שנכתב בסמוך לשמו: 'הגאון הצדיק', או אז הפסיק הרבי מקריאתו ועצר לרגע.

הרבי עשה אתנחתא קלה, סיר מעל פניו את משקפיו וניקה אותם היטב באמצעות ממחטה עד שהיו צלולים ביותר, ולאחר מכן חבשן שוב על עיניו ושלח מבט חודר לכיוונו של ר' מאיר מארים.

לאחר שהשתהה מספר רגעים בתנוחה זו, הנהן בראשו לאות הסכמה והמשיך בארשת שביעות רצון וקורת רוח: 'אכן, הגאון הצדיק!'

ענין ידוע הוא לידועי ח"ן, כי בפניו של אדם ניכר רושמה של כל מצוה שזכה לקיים, או לחילופין ל"ע רושם העבירות בהן חטא. כן ידוע אודות מרן האריז"ל, אשר נהג להחיות לבאים לפניו על פניהם, לציין בפניהם מהו הרושם החקוק בפניהם בזה העת ומה עליהם לתקן בהתאם לכך.

לנקודה מופלאה זו של הכרת פניו של אדם והשתקפות דרגתו הרוחנית בפניו כפי מעשיו והנהגותיו, מתייחס האור החיים בפרשתנו, ועל פי זה הוא מבאר בטוב טעם מדוע נצטווה לוט שלא להביט לאחור בהימלטו מסדום.

זאת משום שמעלתו הרוחנית של לוט, כידוע, לא היתה מן המשופרות. אי לכך, במידה ויחזיר פניו לצד סדום בעת הפיכתה - יכירו המשחיתים בפניו ויבחינו כי הוא למעשה אינו ראוי להצלה [וכי כל הצלתו אינה אלא משום קרבתו לאברהם אבינו ובזכותו], וכך יוכרחו לפעול לרעתו ולכוללו בגזירה. לכך ציוו עליו המלאכים לבל יהיו להפנות ראשו לאחור, שמא יבולע לו.

וזו לשון קדשו המפעימה של רבנו: "לצד פי הפֶּכֶת פְּנֵי הָאָדָם תַּעֲנֶה בּוֹ מֶה פֶּעַל, לָזֶה לֹא יִחְזֹר פְּנֵיו לְמוֹל הָעִיר, כִּי שֵׁם הַמִּשְׁחִיתִים יִכְפְּרוּ בּוֹ סִימָן הַתַּעֲוֵב, וְאֵין לוֹ זְכוּת לְהִנָּצֵל מֵהֶם".

עוד ממשיך רבנו ומציין כי אכן, לאשת לוט שלא הקפידה על כך - עלה הדבר בחייה. רושם עוונותיה אשר חקוק היה בפניה ניכר למשחיתים, והיא נפגעה במלוא חומרת הדין. וכך מסיים האור החיים: "וַיֵּצֵא וּלְמַד מֶה עֲלָתָה לְאִשְׁתּוֹ".

את המסר הבא: 'אני אכן מכחישה, אך זאת רק משום שאני כה בושה בדברי'. ניתן היה אפוא להניח כי הכחשה נאצלת שכזו, מתקבלת בטוב טעם ומניחה את הדעת, אך לא. התורה הקדושה מלמדת אותנו כי התביעה הנוקבת נותרה בעינה.

האור החיים מחדד נקודה זו ומבהיר: "וַיֹּאמֶר לָהּ אַבְרָהָם, 'לֹא, כִּי צַחֲקָה'. פְּרוּשׁ, הַיּוֹתֵר נֹאוֹת הוּא שְׂתוּדָה כִּי צַחֲקָה, כִּי בָזָה חֶפֶץ ה', שְׂתוּדָה הָאָדָם בְּפִיו בְּפִרוּשׁ, וְכֵן הוֹכִיחוּ נְבִיאֵנוּ ע"ה שְׂדֵכֶר הַמִּרְצָה הוּא (משלי כח, יג): 'וּמִוֹדָה וְעֹזֵב יִרְחָם'".

נמצאנו למדים כי המעלה העליונה ביותר, למעלה מכל תירוץ והסבר, הינה האמת הפשוטה וההכרה בכך שחטאנו. הכחשה כמוה כמרד וזלזול, ואף הכחשה מתוך בושה אינה אלא מפלט נוח מן האמת.

"מִוֹדָה וְעֹזֵב" מלמד אותנו החכם מכל אדם - "יִרְחָם".

איך נחלצים מכאן?...

בענין זה מסופר על אותו אדם, אדם טוב ביסודו אשר אילוצי הפרנסה וטרדותיה הביאו אותו אל המדרגה הנחותה ואל המקצוע העתיק אך הבזוי כגנב דממת.

ויהי היום, ובביתו של הגנב אין מאומה, לא לחם ולא לפתן. עיני ילדיו נתלו בו בצפייה, בטנו שלו עצמו קרקה בקול רעש גדול ורעייתו אשת החיל נעצה בו מבט שאמר: 'אין ברירה, מה לא עושים בשביל פרנסה'.

המתין האיש עד רדת ליל, הוסיף כמה שעות לחומרא, ובהגיע חצות יצא לדרכו, תר אחר הבית המתאים ביותר לפריצה. מפה לשם מצא את עצמו הגנב הטרי משתחל במעבה הארוכה של בית כלשהו במרכז העיר, כשברור לו שאיש מבני הבית אינו ער בשעות אלו.

'הכל תלוי במזל' אמרו חז"ל, וכך גם מלאכתו של הגנב. ובמקרה דנן הגדיש ביש המזל את הסאה ויצר את הסיטואציה המשעשעת הבאה, או העגומה, תלוי את מי שואלים.

הארוכה, כך מסתבר, היתה פעילה באותה שעה וחומה בער בה.

בעל הבית, התברר, הינו רב העיר, והוא יושב במרכז הסלון - אל מול האח הבוער, מחיה את נפשו בריתחא דאורייתא בשעות הקטנות של הלילה.

כשנחת הגנב, חבול ומרוט וכולו אפוף פיה שחור משחור, במרכז האח הבוער, נתן בו הרב את עיניו הרחמניות ואמר: 'אם באת בשעה כזו, בדרך יצירתית-משהו, כנראה שבאמתחתך שאלה שאינה סובלת דיחוי, מה בפיך אפוא בני?'

'שאלה אחת לי' פלט הגנב אך בקושי, 'איך נחלצים מכאן?'

הפתרון הטוב ביותר, לכל הדעות, הינו להתייצב מול האמת ולחפש בכנות כיצד להיחלץ מהסבך ולכפר על העבר.

שרה מצדה התייחסה לטענה כלפיה והגיבה: "וְתִכְחַשׁ שָׂרָה לֵאמֹר לֹא צַחֲקָתִי כִּי יִרְאָהּ, וְעַל כֵּן נֹאמַר לָהּ: "וַיֹּאמֶר לֹא כִּי צַחֲקָתִי".

מה התרחש פה?

אם כי אין מקומנו, אנשים פשוטים כערכנו ומעוטי ההשגה, לחקור אחר מעשי הראשונים כמלאכים ולנתחם חלילה, על אחת כמה וכמה כשמדובר באמותינו הקדושות, אולם תורה היא וללמוד אנו צריכים. התורה הקדושה שוטחת לפנינו את הדין ודברים המדובר, כדי שנסיק ממנו את המסקנות הנדרשות, ואם כן חובה עלינו להתייחס לדברים.

רבנו האור החיים עומד על שתי תמיהות יסודיות העולות מבין הדברים.

ראשית יש להבין, הכיצד יתכן ששרה אמנו הצדקנית תכחד ותכחיש את שעשתה, וביותר כשהיא ניצבת מול הקב"ה היודע תעלומות ומביט אל עומק חקרי הלב?

זאת ועוד, הלשון המתבקשת - במידה והיתה זו הכחשה פשוטה - היתה: 'וַיֹּאמֶר לֹא צַחֲקָתִי', כך חד וחלק. מדוע אפוא תחת זאת נאמרה לשון ארוכה ומורכבת בהרבה: "וְתִכְחַשׁ שָׂרָה לֵאמֹר לֹא צַחֲקָתִי"?

על כך משיב רבנו במתק לשונו: "יֵשׁ לָךְ לְדַעַת, כִּי הָעֶבֶד הַנֶּאֱמָן הִירָא אֶת רַבּוֹ וְשָׁגַג וְעָשָׂה דָּבָר בְּלִי מִתָּקָן, וְיִוְכַיְחֲנוּ רַבּוֹ עַל אֲשֶׁר עָשָׂה, כְּשִׁיגְדֵל בְּלִבּוֹ הַפְּלִגָּת הַמּוֹרָא עַל אֲשֶׁר עָבַר רְצוֹן אֲדוֹנוֹ לֹא יַעֲצֹר כֹּחַ לְהוֹדוֹת עַל אֲשֶׁר עָשָׂה, לְהַפְלִגָּת הַמּוֹרָא, וְיִכְחִישׁ".

עד כאן התהליך מוכר, ולמען האמת קל להתחבר ולהבין אותו.

עבד חטא, מעד בשגגה או שלא, והנה הוא ניצב בבושת פנים מול אדונו, תר אחר ההסבר הקרוב ביותר להיות מניח את הדעת.

נקודת המפלט הקרובה ביותר, כך מסתבר, הינה ההכחשה. במקום לחפש תירוצים ונימוקים, להסביר למה עשינו כך ולא אחרת, אפשר פשוט להכחיש הכל וחסל.

רק מה, כמו במשל בו פתחנו, עושה רושם שזה לא ממש עובד. אולי להיפך, האדון, במרבית המקרים, נוטה שלא לקבל בכרכה הכחשות כאלה ואחרות, במיוחד במקרים בהם הוא מודע היטב לעובדות.

אכן, לא ניתן להתעלם מהצורך הבסיסי של העבד, ולו אף הנאמן ביותר, להימלט מלהבות הבושה החורכות את נשמתו. הפתרון האידיאלי לכך הוא אפוא להכחיש, אך בו זמנית גם לא להכחיש.

מה הכוונה?

ממשיך האור החיים: "וּבְהִכְחָשְׁתּוֹ עֲצָמָה יִגִּיד כִּי אֱמֶת הָיָה הַדָּבָר, אֲלָא לְצַד הַפְּלִגָּת הַמּוֹרָא אֵינוֹ עוֹצֵר כֹּחַ לְהַעֲזֹ פְּנֵיו כִּי כֵן עָשָׂה, וְהוּא מֶה שְׁהוֹדִיעַ הַכְּתוּב 'כִּי יִרְאָהּ, וְהִבִּין'".

שרה אמנו נקטה בגישה הרבה יותר מעודנת, יותר אמיתית. בתוך דברי הכחשתה כללה גם את עצם ההודאה, כשכל אמירתה באה להביע

גם אתם זכיתם לישועה בזכות רבנו האור החיים הקדוש?

כתבו לנו למייל המערכת m028039999@gmail.com

או לפקס 02-5385689

או ב'נדרים פלוס' - באר ישראל

חיים שיש בהם בנתיבי חייו ופועלו של איש האלקים

הדבר אירע בעת מגורי רבנו בעיר סאלי, עת פער אחד מגבירי ותקיפי העיר את פיו לבלי חוק נגד אחד מתלמידי החכמים המובהקים שבעיר, עשה ממנו לעג וקלס ונהג בו בבזיון מחפיר, מה שמסוגל היה להוביל לקרע עמוק ביחסים שבין הלומדים ובעלי-הבתים בעיר, וכמובן שהדבר הדאיג את רבנו ביותר.

ניתח רבנו לעצמו את המצב, והגיע למסקנה כי הדרך הטובה ביותר למנוע את להבות המחלוקת תהיה - לפנות לאותו תלמיד חכם ולהפציר בו כי ימחל לכסיל שפגע בו.

אולם ראה זה פלא, כשפנה רבנו לאותו אדם גדול, השתומם הלה ולא הבין כלל מדוע רבנו רואה לנכון לבקש זאת.

'האם כבודו חושב שיש בלבי קפיידא על אותו אדם?' תמה, 'הלא זה מכבר הסרתי מלבי כל שמץ טינה אודותיו, מחקתי ללא שיעור את כאבי וכעסי, וכמעט שאינני זוכר כלל כי חטא כנגדי'.

הוסיף החכם ושיבר את אוזני רבנו, כי הלא מובא בזהר הקדוש (ח"ג כה, ב) כי חטאי האדם כביכול 'מכבדים' על השכינה הקדושה ומצערין אותה.

'והלא אם חלילה לא אמחל לאותו אדם, ייוותר רושם העוון תלוי בו' המשיך החכם, 'ובשלי ייגרם צער לשכינה?! כזאת לא תהיה חלילה! אי לכך דאגתי להסיר מלבי כל קפיידא ולמחוק את שיירי הטינה כבר באותו רגע בו פגע בי הלה'.

רבנו, אשר כל מהותו היתה קודש קודשים להשי"ת ובכל מעשיו פעל לריצוי קונו ומניעת צער השכינה, התפעל מכך עד מאד, עד שסיפר זאת כמה וכמה פעמים לתלמידו הגדול החיד"א, אשר לימים ציין זאת כמה פעמים בספריו.

בנתיבי החיים פרקי מחשבה ומוסר לאורו הזך של האור החיים

בבואו לבאר את לשון דוד המלך בתהלים (סב, ג): "וּלְךָ ה' חֶסֶד כִּי אַתָּה תִשְׁלַם לְאִישׁ כְּמַעֲשָׂהוּ", המתיק הרה"ק מלך ישראל מרוז"ן זי"ע משל נאה, אודות אותו כפרי שנזדמן לאירוע יוקרתי אשר נערך בהיכלו של המלך.

סבב הלה באולם המהודר, טעם מהמגדנות ושלח ידיו גם במתבלים השונים, גרגר לגרונו בגסות מהקנקנים הכרסתניים שניצבו במקום ובלס בכל פה מהמנות הגדושות שהוגשו לאורחים, תוך שהוא מביט סביבו בענין וסוקר את האולם.

והנה, רואה הוא נברשת יפהפיה משתלשלת מהתקרה, זרועותיה הזהובות שזורות כמקלעת מעשה ידי אמן ומאות נרות קבועים בה ככוסיות בדולח משובבת עין, מפיצים אורם סביב ומשרים אוירה יוקרתית.

הנברשת כולה, על משקלה הרב, תלויה היתה על חבל עבה ומלוּפף היטב המקובע לתקרת האולם, וכשנכח הכפרי לראות זאת נפל לו האסימון. הנה לו, חבל איכותי הראוי לשמש עבורו כחומר גלם למוֹשְׁכוֹת - עבור ריסון השור בעת החרישה... וככל שהוא רואה זאת - המלך כלל לא יחוש בחסר של אותו חבל.

ממחשבה למעשה, שלף הכפרי הבור מחיקו סכין משוננת וגרר מאי שם שלחן ועליו כיסא, הושיט רגל ועד אחת, טיפס אל על ובאבחה אחת ביתק את החבל ממקומו. הנברשת, כצפוי, נצחה באחת והתנפצה לאלפי רסיסים, משביתה בכך את המסיבה כולה.

עד כמה נדהמו שרי המלך, שציפו לראות את הכפרי מתנוסס על הגרדום כעבור דקות ספורות, לנוכח תגובתו הסלחנית של המלך למעשהו הנפשע של הכפרי.

'הוא חשב שהוא בסך הכל גונב ממני חבל, על כך הענישוהו' בהביר המלך, 'אין מקום להעניש אותו על ניפוץ הנברשת והשבחת האירוע, כמו גם על הפגיעה האנושה בכבודי'.

על פי משל נפלא זה הסביר הרה"ק מרוז"ן את הפסוק: 'וּלְךָ ה' חֶסֶד', ועד כמה גדול חסדך - 'כִּי אַתָּה תִשְׁלַם לְאִישׁ כְּמַעֲשָׂהוּ', היינו כפי שהוא רואה את הנזק שנעשה כתוצאה מחטאיו ועוונותיו, ולא כפי שנוק הנורא והעמוק שנוצר מכך בפועל בעולמות העליונים.

בדרך זו מבאר האור החיים את לשון הכתוב (יח, כ - כא): "וַיֹּאמֶר ה' יַעֲקֹב סֹדִם וַעֲמִירָה כִּי רַבָּה וַחֲטָאתָם כִּי כִבְדָה מְאֹד: אֲרֹדָה נָא וְאֲרֹאָה הַכְּצַעֲקָתָהּ הַבָּאָה אֵלַי עֲשֹׂו כָלָה".

וזו לשון קדשו: "כִּי הוֹדִיעַ ה' הַסֹּדֶר אֲשֶׁר יִתְנַהֵג בּוֹ עִם הַנְּבִרָאִים לְצַד הַחֶסֶד וְהַרְחִמִים. הִנֵּה שׁוֹרֵת הַדִּין נוֹתֶנָה, כִּי הַכֹּל כְּפִי הַמִּבְיֵשׁ וְהַמְתַּבְּיֵשׁ, וְכַשֵּׁי־עֵבֶר הָאָדָם עַל אַחַת מִכָּל מִצְוֹת ה' וַיִּמְרָה פִּי עָלָיו, לְצַד מַעֲלַל הָאֱלֹ-הֵּגָדוֹל יִתְחַיֵּב לְהֵאָבֵד הוּא וְכָל סִבְיָיו, כִּי אֵת הַמֶּלֶךְ ה' צָבָאוֹת הַכְּעִיס".

במילים פשוטות - אילו היה הקב"ה בוחן את מעשי האדם הרעים כפי שהם אכן פועלים לרעה בשמי מרום, אזי אבוי היה לאדם ולנשמתו מעוצם העונש הנורא שהיה בא עליו. אולם, ממשיך רבנו ומבאר כי אין הנהגת הבורא כך.

"לִזְה אָמַר ה' כָּאֵן בְּהוֹדַעַת דְּרָכָיו אֶל אַבְרָהָם, 'אֲרֹדָה נָא', פְּרוּשׁ, לֹא יִשְׁפֹּט בְּעֶרְךָ מַעֲלָתוֹ אֶלָּא בְּהִשְׁוָאָה לַנְּבִרָאִים... וּבְעֶרְךָ זֶה יִשְׁפֹּט וַיִּרְאֶה אִם הוּא בְּעֶרְךָ הַצֵּעָקָה שֶׁבָּאָה אֵלַי. פְּרוּשׁ, כִּי הַצֹּעֵק וְתוֹבֵעַ מִשְׁפֹּט מֵה' יִתְבַּע הַמִּשְׁפֹּט לְפִי עֶרְךָ גְּדֻלַּת הַבּוֹרָא, לִזְה אָמַר ה', וְאִם אַחֵר שֶׁאֲעִרֶךְ הַמִּשְׁפֹּט בְּעֶרְךָ שְׁלִילַת מַעֲלָתִי עֲדִין שְׁעוֹר שֶׁתְּהִיָּה תְּבִיעַת מִדַּת הַדִּין לְחִיבָם, כָּלָה, וְאִם לֹא, אֲדַעָה אִם רְאוּיִים לִשְׁפֹּט בְּדֶרֶךְ זֶה אוֹ לֹא. וּמַעֲתָה אֵין פְּרוּשׁ 'אֲרֹדָה נָא' אֶלָּא הִדְרָגָה בְּדִין, וְלַעֲלֹם מִמָּקוֹמוֹ יִשְׁקִיף לְדַעַת וַיִּבְחִין לְבוֹת בְּנֵי אָדָם".

שביבי אור ניצוצות אש שלהבת מבית מדרשו של האור החיים

'היצר הרע הינו הלמדן הגדול ביותר' הכריז אחד מגדולי הדורות פעם. ואכן, בבוא האדם לחטוא, ניצב לו יצרו לצדו ומאלפו בינה, מלמדו את כל התירוצים והנימוקים המפולפלים ביותר כדי להכשיר את השרץ במאה וחמישים טעמים וסלול לעצמו את הדרך לחטא.

כשירד אברהם לגרר, ווידא מראש כי אנשי המקום יחשבו ששרה הינה אחותו ולא אשתו. זאת מתוך שחשש שמא יהרגוהו כדי לקחתה להם, ואילו יחשבו שהיא אחותו ולא אשתו - יניחו לו לנפשו.

השאלה המתבקשת היא - הכיצד תיתכן סתירה כה חריפה? מדובר כאן בבני אדם שיימנעו מלקחת את שרה בהיותה נשואה לבעל, שהרי חטא חמור הוא הדבר, אולם אותם אנשים לא יהססו לרוצחו נפש כדי לבצע את זממם זה? מהו המצפן המוסרי המעוות והמפוקפק שהנחה את צעדיהם של אנשי גרר?!

על כך משיב האור החיים במסר מהדהד שיש בו כדי לעורר כל אדם: "כִּי אִם לֹא יִהְיֶהוּ, עַל כָּל בִּיָּאָה וּבִיָּאָה יִתְחַבְּבוּ מִיתָה, וְיֵשׁ עֲנֵשׁ מִרְבָּה, וְגַם יָמוּתוּ כָּל הַבָּא עֲלֶיהָ. לִזְה יִתְחַכְּמוּ לְהַרְגַּת אֶת אַבְרָהָם, וְאֵין קָאֵן אֶלָּא עֲנֵשׁ עוֹן אֶחָד, וְאָדָם אֶחָד, וְמָה גַם אִם יִהְיֶהוּ הָרַבָּה בְּנֵי אָדָם כָּאֶחָד - יֵשׁ בָּזָה צַד פְּטוֹר, וְלִזְה חֵשׁ וְאָמַר אֲחֻזִּי".

אוי ואבוי. הם חיפשו קולות ופרצות בהלכה, בנו פלפולים של הבל והסיקו כי יתכן ויעלה בידם לחיות כחוטאים - מבלי להיחשב ככאלה. זה מה שקורה כשאדם מניח ליצרו הרע להנחות את צעדיו, וזו התוצאה כשהוא מאפשר ללמדן הגדול והנורא הזה לשלוט בו.

מתיבתא אור החיים

'בן אברהם', והטעם שנאמר 'וילך עשיו אל ישמעאל ויקח את מחלת בת ישמעאל בן אברהם', יש לבאר על פי דברי רבינו שם (להלן כח ט), שבא לומר שהטעם שלקח עשיו אשה מבנות ישמעאל, הוא מפני שחשש שאם יקח מבנות כנען הארור לא יתקיימו בו ברכות אביו, ולכן לקח מבנות ישמעאל, שהוא בן אברהם שזרעו ברוך, ולפי זה אין הכוונה לייחס את ישמעאל לאברהם, אלא רק לפרש טעמו של עשיו שלקח מבנות ישמעאל, וכן מה שנאמר (להלן כה יב) 'אלה תולדות ישמעאל בן אברהם', אינו בא לייחס את ישמעאל לאברהם, אלא כפי שביאר בבאר מים חיים (שם), בא ליתן טעם לכך שהוליד הרבה נשיאים ונתרבה זרעו, שהוא משום הבטחת הקב"ה לאברהם (לעיל כא יג) 'וגם את בן האמה לגוי אשימנו'. והוסיף הכתוב ואמר 'אשר ילדה הגר המצרית שפחת שרה לאברהם', ללמדנו שמתייחס להגר ולא לאברהם.

ד. בספר רחמיך הרבים
(לקט פנינים לעיל יז ה)
תירץ, שאין כוונת רבינו לישמעאל עצמו, שהוא ודאי נקרא 'בן אברהם' כמו שמצינו בתורה כמה פעמים, אלא כוונתו לזרעו של ישמעאל, שאינו מתייחס אחר אברהם. ודקדק כן בלשון רבינו שכתב 'וה' אמר כי ביצחק יקרא לך זרע', הרי שעיקר הקפידה היא על הזרע, שרק זרעו של יצחק מתייחס אחר אברהם.

יצחק שהוזכר כבנו סתם. ובאור בהיר הוסיף לבאר על דרך משל, לאדם שהיו לו שני בנים, האחד צדיק וטוב, והשני רע ורשע שמרד בו, שכאשר מדבר על אודות בנו סתם, כוונתו לבנו הטוב, אולם כאשר נשאל על בנו המורד בן מי הוא, מוכרח היהודות שאכן הוא בנו. ומשום כך כשהוזכר ישמעאל בשמו נכתב שהוא 'בן אברהם', אבל כשהוזכר 'בן אברהם' בסתם, הכוונה היא ליצחק.

ב. בזכרון לחיים תירץ את הקושיא מהכתוב (להלן כה יב) 'ואלה תולדות ישמעאל בן אברהם', שלכן הוסיף ואמר 'אשר ילדה הגר המצרית שפחת שרה לאברהם', ללמדנו שישמעאל הוא בן שפחה, ואינו 'בן אברהם' סתם.

ג. באפרקסתא דעניא (שו"ת ח"ד סי' שסד) תירץ, שאין כוונת התורה לייחס ולקרוא לישמעאל

כתב רבינו באור החיים (כא ב) ותהר ותלד שרה לאברהם בן. אמר ותהר יתבאר על דרך אומרים ז"ל (ב"ר פנ"ג) בית מטרוון לא היה לה, לזה מודיע כי היה נס גם בהריון. ואומרו לאברהם רמז בן זה לאברהם ולא ישמעאל לאברהם כי לא יקרא שמו בן אברהם דכתיב (כא יב) כי ביצחק יקרא לך זרע. והגם שמצינו שאמר הכתוב (טז טו) ותלד הגר לאברהם בן, שם נקרא שמו אברהם אבל אחר שנעקר שם אברהם שלא יזכר עוד שם זה עליו אלא אברהם ישמעאל אין לו ליקרא בן אברהם. ואולי כי לזה הקורא לאברהם אברהם עובר בעשה (ברכות יג) טעם הקפדתו יתברך כי כשיקרא לו אברהם מיחס אליו ישמעאל לבן וה' אמר כי ביצחק יקרא לך זרע ואין זה אלא כשיעקר שם אברהם, וטעם זה אינו ביעקב לזה הגם שנקרא ישראל אין קפידא שיקרא יעקב.

ומבאר מדברי רבינו, שמאז שהשתנה שם אברהם ל'אברהם', לא נקרא עוד ישמעאל 'בן אברהם'. והקשו המפרשים, שהרי מצינו כמה פעמים שהכתוב קורא לישמעאל 'בן אברהם', כגון 'ואלה תולדות ישמעאל בן אברהם' (להלן כה יב), 'מחלת בת ישמעאל בן אברהם' (להלן כה ט), ובישוב דברי רבינו מצינו כמה אופנים:

א. יש שביארו שכוונת רבינו שלא נקרא ישמעאל 'בן אברהם' סתם, אלא הוזכר בשמו 'ישמעאל בן אברהם', מה שאין כן

קטע זה נלקח מתוך 'מתיבתא אוה"ח' שנמצא על שלחן העריכה לקראת הוצאתו לאור בעז"ה, לשליחת הערות והארות או קטעים נוספים לתוספת ביאור והרחבת דברי רבינו, ניתן לשלוח: m028039999@gmail.com

אין ערוך לחביבות עם ישראל בעיני הבורא יתברך, אולם בפרשתנו - בדברי האור החיים, מצאנו התייחסות לכך והבהרה כי מקור חביבות יתירה זו בסיבה שאינה קשורה דווקא לעם ישראל. מהי הסיבה, והיכן מצאנו זאת בדבריו הקדושים?

תשובה מגיליון קודם: פרק טו, 1 עיי' אוה"ח ד"ה או ירמזו ובהרחבה במדורי עזו והדר.

פתרונות יש לשלוח עד יום רביעי הקרוב לכתובת מייל: m028039999@gmail.com או בפקס 02-5385689 או ב'נדרים פלוס' - באר ישראל

על מנת להשתתף בהגדרה: 1. יש לציין כתובת מדויקת וטלפון. 2. לציין בראש הדף עבור חידון 'ובחרת בחיים'. 3. בני חו"ל מתבקשים לכתוב כתובת (אדרעס) בארץ ישראל למקרה של זכיה, שישלח לשם. בין שולחי התשובות תערך הגדרה על סידור מתיבתא (או על ספר אחר הקיים במלאי כפי שיקולי המערכת).

מצא חיים

חידה שבועית בעיון דברי האור החיים

מחברים להיום
לשמיעת שיעורים ודרשות
חייגו: 02-803-9999

מכתלי בית ההוראה

אקטואליה
בהלכה

פניני הלכה למעשה, בענייני דיומא ושאלות המתחדשות

מרבני בית המדרש להוראה ודינות "באר ישראל"

בראשות מורינו הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

מכתלי בית ההוראה

תשובה ממורינו הרב שליט"א

מים חמים למנה חמה בשדה תעופה ובמטוסים

גם במצב זה התחתון משפיע על העליון. ההלכה כחכמים, כי באופן ששניהם חמים אע"פ שהתחתון יותר חם אין רישומו ניכר במשקה שהוא שופך ממנו.

מדין זה אנו למדים שהניצוק עצמו אינו חיבור לטומאה וטהרה, אלא אם כן התחתון חם והעליון צונן, שאז האדים החמים העולים מהתחתון מטמאים את העליון. אך כאשר העליון חם והתחתון צונן או אפילו שניהם חמים אין כאן חיבור לטומאה.

והנה לגבי איסור והיתר, הרמ"א (יורה דעה סימן קה סעיף ג) מביא את דברי המרדכי (חולין פרק ח סימן תשטו) שאסור לשפוך מכלי שיש בו שמן כשר לתוך נר דולק שמכיל חלב או שומן אסור, ומסיים כי בדיעבד אין לחוש.

הט"ז (שם סק"ו) מסביר שהאיסור לשפוך לתוך נר דולק הוא מדין 'ניצוק' שנחשב לחיבור, ולפי שהתחתון חם משפיע על העליון. אמנם הש"ך (שם סק"א) כתב הטעם בשל עליית ההבל מהתחתון. אך כתב הפרי מגדים (משבצות זהב סק"ו) שנראה שאין בזה מחלוקת, אלא לדברי כולם כאשר התחתון חם, ההבל עולה למעלה עם הניצוק ומחמם את העליון, מה שגורם לטומאה ולאיסור.

ומה שפסק הרמ"א שבדיעבד אין לחוש, הוא משום שכתב תרומת הדשן (פסקים סימן קג) שרק לגבי טומאה שאוסרת במגע, הזיעה העולה עם

יהודי שלרגל עיסוקיו הוצרך לשהות במדינת הונג קונג, ובהעדר באותו מקום חנויות ומסעדות כשרות, הביא עימו בתרמילו מיני מאכל וביניהם את המאכל הקרוי 'מנה חמה', בו שופכים מים חמים והאוכל מתבשל ומוכן תוך כמה דקות. כאשר נכנס לטרקלין ההמתנה (לאונג), ראה כי ישנו דוד מים חמים המיועד למילוי מים חמים, אולם הוא תהה אם מותר למלא את המנה שלו במים חמים מדוד הזה, או שעליו לחשוש שיתכן שלפניו מילא גוי מים חמים לתוך מנה שאינה כשרה, ושמה מחמת האדים שעלו מן המאכל שאינו כשר נאסר הדוד.

תשובת מורינו הרב שליט"א:

כדי להכריע בשאלה זו, יש לדון בשתי סוגיות: א. ניצוק ב. זיעה (-אדים).

א. ניצוק

לגבי טומאה וטהרה שנינו במשנה במסכת מכשירין (פרק ה משנה י): 'המערה מחם לחם ומצונן לצונן ומחם לצונן טהור, מצונן לחם טמא. רבי שמעון אומר, אם המערה מחם לחם וכוחו של תחתון יפה משל עליון, טמא'. הרמב"ם מסביר (שם) שכאשר יוצקים צונן לתוך חם, האדים עולים עם הניצוק (-החיבור) והחום של התחתון משפיע על העליון, ולכן העליון נטמא. רבי שמעון סבור שגם מחם לחם, כאשר התחתון חם יותר,

הלכה למעשה

משולחן מורינו הרב שליט"א

שטר כסף שנמצא בחנות וניתן בטעות למוכר

מעשה שמצאה אישה בתוך חנות בגדים הומה שטר של מאתיים שקל אותו הביאה למוכרת אולי יבוא המאבד. לאחר מכן סיפרה המוצאת לבעלה את דבר המציאה והוא אמר לה שמאחר ובשטר אין סימן, היא זכתה בשטר בשעה שהגביהה ומה שקנה אישה אשה קנה בעלה והוא זכה בו בשעה שהיא הגביהה את השטר. האישה חזרה למוכרת בבקשה שתביא לה את השטר שמצאה, המוכרת גם היא התייעצה עם בעלה ואמר לה שלא תיתן כיון שהמוצאת לא התכוונה לקנות את השטר

1 חו"מ סימן רסב (סעיפים יא-יז).

2 כמ"ש במשנה (ב"מ כו:): מצא בחנות הרי אלו שלו. הטעם כתב הרא"ש (פ"ב סימן י) שאין החצ

ר. שהרבה עוברים ונכנסים שם, ובתוספת כתב (כו. ד"ה דשתין) טעם אחר משום שאין סופו הווה לימצא.

3 ע"פ הרמ"א שפסק בכ"מ (סימן קפג ס"ז ורב סי"ח רסח סי"ג) שדבר שאינו מצוי ורגיל לבוא אינו קונה בקנין חצר, וכן הדין ביד שהיא כחצירו. וראה בנתיבות (סימן קפג סק"ב) שביאר דברי הרמ"א בשליח שהביא למשלמה מה שקיבל מהגוי בטעות, שאף שמעיקר הדין השליח זוכה, אמנם כיון שלא התכוון לקנות וכבר העביר למשלמה לא קנה מהטעם הנ"ל. ובקצות החושן (סק"ט) העלה שדין זה מדי ספיא

נמצא שהיא זכתה בו, הדין עם מי:

תשובת מורינו הרב שליט"א:

שטר אחד אין בו סימן והוא של מוצאו,¹ גם אם נמצא בחנות אין בעלים קונים את המציאה מדין קנין חצר,² בנידון זה שהעבירה את השטר לבעלת החנות הוא מחלוקת הפוסקים, ואין להוציא מיד המוחזק.³

שימוש במיקרוגל במקום נופש

יהודי שנסע להונגריה שם שגר דירה ללילת הלילה, ובמקום יש מכשיר מיקרוגל שכשרותו מוטלת בספק; האם יש אפשרות לחמם בתוכו מאכלים:

תשובת מורינו הרב שליט"א:

כשיש צורך לחמם אוכל ואין לו אפשרות אלא

רק במיקרוגל זה, יעטוף את המאכל בשני כיסויים הסגורים היטב ויבשים מבחוץ, ויראה שהמשטח במיקרוגל נקי ויבש.⁴

שאל פלאפון ונשבר באונס

אחד ששאל פלאפון לשיחה בנסיעה באוטובוס, עודדו משוחח בפלאפון נעצר הנהג בפתאומיות והמכשיר נפל מידו ונשבר, האם חייב לשלם:

תשובת מורינו הרב שליט"א:

מקרה זה בו נעצר הנהג בפתאומיות מוגדר כאונס, והדין הוא ששואל חייב גם באונסין, אולם אם שאל מחברו שימוש שאינו שווה פרוטה נפסק בשולחן ערוך שאינו חייב לשלם,⁵ ויש לדון האם השואל פלאפון לשיחה קצרה נחשבת השאלה שיש בה הנאה השווה פרוטה.⁶

השואל טלפון אף שרבים שאין לוקחים ע"ז תשלום, מכל מקום מאחר שעלות השיחה עצמה שווה פרוטה חשיב הנאת שווה פרוטה, אמנם הדברים נכתבו בזמן שהיו משלמים לפי דקות שיחה וזכור שהיו שבקשו שקל עבור השיחה, ויש לדון כיום לאחר שהונהגה בארץ רפורמת הסלולרי שקונים חבילה של אלפי דקות, ונמצא שגם מצד עצם השיחה אין עלות השיחה שווה פרוטה, וגם לא נמצא מי שדורש תשלום על שאלת שיחה, אמנם יש להסתפק אולי באמת השיחה שווה פרוטה אלא שכן הוא אופן הסכם החברה מול לקוחותיה, מאידך כיון שזו הצורה בכל השוק נמצא שזהו השווי האמיתי ויל"ע.

הפוסקים שאין להתיר על ידי כסוי אלא באופן של בדיעבד, שנקלע למקום שיש לו מיקרוגל שיש ספק בכשרותו, אך לכתחילה בביתו אין להשתמש במיקרוגל אחד לבשר וחלב על ידי כיסוי. ראה שבות יצחק דיני מיקרוגל (עמוד נא) בשם הגרש"ז אור"ב והגר"ש אלישיב.

5 חו"מ סימן שמו (ס"ו), משום שזה נשאר בספיא במקרה (ב"מ צו.). והדבר שכיה הרבה ששואלים דברים קטנים שאין דרך בני אדם לדרוש תשלום עבור השימוש בהם ולפיכך אין ההנאה נחשבת הנאה של שווה פרוטה ואינו חייב באונסין, כגון לכתוב בעט (סו"ט שומרי משפט בשם הגר"פ פורנק) או כוס לשתיית בו (שם בשם ר"ש סלנט).

6 ראה במשפטי החושן (סימן שמו ציונים סק"ב)

של שמן כשר על נד הדולק משמן אסור, כתב ביד אברהם (גליון השו"ע סימן קה סעיף ג) שההיתר בדיעבד שמצוין ברמ"א הוא דוקא משום הרתיחה של השמן האסור נגרמת מהלהב של נר שהבעירה של הלהב כבר ביטלה את עיקר המציאות של האיסור. אולם במקרה של עירוי מקדירה של היתר לקדירה של איסור, כשהיד סולדת בזיעה, הזיעה יכולה לבלוע ולטמא את הקדירה. לפיכך, ההיתר הנדון קודם לכן, המתיר שימוש בקומקום חשמלי על בשר ואז על חלב, אינו מועיל באופן שיש אדים שהיד סולדת בהם, משום שהזיעה העולה מהכוס עם המים הרתחים עשוי לאסור את הקומקום.

ואכן בבדי השלחן (סימן קה ס"ק סה) כתוב שאין לערות לכתחילה מאותו כלי פרווה פעם לתוך כלי חם חלבי ופעם לתוך כלי חם בשרי. ודבר זה מצוי כאשר מוסיפים מים לתבשיל חם מקומקום פרווה, ולא תמיד נזהרים בכך. וכתב להיזהר גם כשמעירים לתוך כלי חם בשרי או חלבי שיש בו קצת רק מים או ירקות בלבד, ואפילו שזה רק בגדר נותן טעם בר נותן טעם, הרי כפי שצוין ברמ"א (סימן זה סעיף ב), יש להחמיר בזה כשהוא בדרך בישול, וכאשר מערים מקומקום שהוא חם לסיר שהוא גם חם, כתב שנחלקו בזה החכמים אדם והיד יהודה ושהפרי מגדים נשאר בצ"ע.

אך לדינא יש צדדים להקל בדין אדים גם בנידון של עירוי מקומקום חשמלי על תבשיל חם, והם:

בשו"ת הב"ח (החדשות סימן כד) כתב שהזיעה מתפשטת גם לצדדים, ולא נבלעת בבשר שמעל התבשיל אם הוא במקום פתוח ואינו חם עד שהיד סולדת בו, אך כתב כי מתרומת הדשן (פסקים סימן קג) מוכח שלא סבר כן, וכן פסק הרמ"א (סימן צב סעיף ח). ולכן לדינא כתב הב"ח שכאשר יש ספק האם היד סולדת ניתן להקל מצד סברתו, ואם אין היד סולדת, מותר אפילו לכתחילה וכמבואר בתרומת הדשן (שם), ובגליון רעק"א (שם) הביא לדברי הב"ח. וכן בערוך השלחן (סי' צב סעיף נה) כתב לדינא ששייך זיעה רק במקום סגור שאין לזיעה מקום לצאת, אבל אם יש לזיעה אויר הזיעה אינה אוסרת את הכלי הסמוך לו, ודבריהם הובאו במנחת יצחק (חלק ה סימן פא אות יג).

במשנה הלכות (שם, ד"ה ועוד בו שלשיה) אחרי שהביא שם את ההיתר שהמעט הבל בטל ברוב שמן, הוסיף שמה שנאסר זה רק כשההבל חם עד שהיד סולדת, אך בדרך כלל השפיקה היא ממקום גבוה שכבר אין היד סולדת מההבל והזיעה, ולכן אין לחוש, ובפרט שרוב פעמים אין ניצוק המחבר את השמן עם מה שבכלי.

ולפי כל זה, בקומקום חשמלי חם, ניתן להקל בדיעבד, ובקבוק שמן קר ניתן להקל גם לכתחילה. וגם לדעת בדי השלחן שכתב שלא לערות לכתחילה לכלי חם, אך לגבי קומקום חם, אם המים אינם רותחים מדי והשפיקה נעשית ממקום גבוה, ניתן להקל.

להלכה:

בנידון דין, אמנם יש חשש שגוי מילא מים חמים מהדוד לתוך קערת תבשיל אסורה, ואם כן יש לחשוש שבגלל האדים, נאסרו המים והדוד, ועוד יש לחשוש שיתכן שהגוי הצמיד ממש את המנה שלו לדוד, והדוד העליון בלע איסור. אך מכל מקום נראה שכאשר מדובר בברז צר, לא מצוי שיצמידו את האוכל הטרף שבמנה החמה ממש לתוך הברז וכמו שכתב במנחת יצחק (שם) ריש אות יג, ואם כן, יש לסמוך על דברי החלקת יעקב והמנחת יצחק שבברז צר שמוציא קצת מים רותחים אין לחוש שהאדים העולים מהכוס יכנסו לתוך העליון החם, וגם יש לצרף את הקולא של הב"ח וערוך השולחן שהרי האדים יש להם להיכן להתפשט, לכן נראה שאפשר להקל באופן זה. ואולם במקום שרואים שהשימוש במים החמים נעשה באופן שהאוכל האסור ממש צמוד לברז, או בסוגי המיחמים שהאדים עולים בהכרח כלפי מעלה לתוך המיחם ואין להם להיכן להתפשט, בזה יש לחוש לבליעת איסור.

הניצוק הוי חיבור אפילו שאין היד סולדת בכלי העליון מחמת חום הכלי התחתון, אבל לגבי איסור והיתר ובשר וחלב שאוסר בנותן טעם רק כאשר היד סולדת בכלי העליון מחמת חום התחתון אסור, וכתב באיסור והיתר (הארוך שער כט סימן ו) שגם המרדכי לא אסר רק לכתחילה.

והנה בשו"ת מנחת יצחק (ח"ה סימן פא) נדרש כבר לשאלה דומה בבניין שיש בו דוד מים חמים משותף לכל הדיירים, ומהם גויים או ישראלים שאינם נזהרים מחמץ בפסח, ויש לחוש שמי הם יצק מים מהברז לתוך כלי חמץ, ועל ידי האדים החמים נאסרו הברז המים והצינורות המשותפים של המים החמים, והרי חמץ אוסר אפילו במשהו ולא שייך בו ביטול בשישים. והאריך שם בתשובתו, ובין הדברים כתב (אות ג) שאף שבדין מחבת חלבית שעל גבי הכירה ומעלה זיעה רותחת לקדירה בשרית שעומדת מעליה הדבר אסור ואפילו בדיעבד, שאני התם דההבל בעצמו יד סולדת בו, משא"כ בניצוק מכלי חם לכלי קר שתחתיו ההבל העולה מהכלי הקר על ידי המים ניצוקים אינו רותח בעצמו ולכן בדיעבד מותר. ולפיכך אין לאסור בדיעבד מחמת ההבל שעולה מכלי החמץ אל הברז של המים החמים. [וכמו כן בשימוש בקומקום חשמלי לעירוי על בשר או חלב קרים, יש להחמיר לכתחילה מצד שהאדים עולים על ידי הניצוק אך יש להקל בדיעבד כאשר אין האדים העולים מהבשר או החלב הקר רותחים בעצמם].

ובנידון המנחת יצחק דן גם בשו"ת חלקת יעקב (או"ח סי' רד אות א) וכתב שמצד שניצוק מים חמים ועולה הבל מכלי החמץ יש להקל, שכן עיקר הטעם באיסור ניצוק הוא ההבל, וזה לא שייך כאן כיוון שההבל לא נכנס לתוך הברז מחמת דחיקת המים שיוצאים ממנו, וכן כתב המנחת יצחק (שם ריש אות ח). ולפי דבריהם נמצא שכאשר מדובר בדוד מים חמים, שם כל העירוי הוא על ידי הברז ששופכים אין לחשוש לניצוק.

ועוד כתבו המנחת יצחק (שם אות ד) והחלקת יעקב (שם אות א) להתיר בהבל שאינו רותח ועולה עם הניצוק, משום שמאחר ומקור האיסור בדין המשנה, והרי בה מבואר כי דווקא כאשר העליון קר והתחתון חם, העליון מקבל השפעה מהאדים החמים העולים עם הניצוק, אבל כאשר גם העליון חם, וכל שכן כאשר העליון חם והתחתון קר, אין העליון מושפע מהתחתון, וכמבואר כל זה בפלתי (סימן קה ס"ק ח).

ובשו"ת משנה הלכות (ח"ט סי' קנח) דן לגבי עירוי מאותה צלוחית שמן קרה פעם לבשר רותח ופעם לחלב רותח, שזה ממש דין המשנה לחשוש מההבל העולה עם הניצוק מהכלי התחתון שהוא חם. וכתב (ד"ה ומענה) דמשום שגם הבשר וגם החלב הם היתר, גם כאשר עולה מעט הבל מהבשר החם עם הניצוק אל השמן מיד הוא בטל ברוב שמן שיש שם, ושוב מותר להשתמש על חלב חם שגם הוא יתבטל ברוב שמן שיש שם, וכן תמיד על זה הדרך, וכל דין המשנה להחמיר נאמר דווקא שלא ליצוק על איסור שהרי יעלה ממנו מעט הבל לשמן ואין מבטלים איסור לכתחילה להתיר אחר כך ליצוק על דבר המותר ולסמוך על הביטול שנעשה קודם לכן (ובנידון זה ראו עוד במנחת שלמה חלק ב סימן צא אות א).

ב. אדים

כאשר האדים העולים מהכלי התחתון ונוגעים בכלי העליון הם רותחים, האיסור הוא מצד האדים עצמם וגם כאשר אין ניצוק יחד עימם, וכמבואר בשולחן ערוך (סימן צב סעיף ח) שאם מחבת חלב מונחת תחת קדירה בשרית, הזיעה מהמחבת נבלעת בקדירה ואוסרת אותה, והרמ"א כותב שאם אין היד סולדת בזיעה מותר. ולכן, ההיתר שהוזכר לעיל בדוד מים חמים משותף לכל הבניין בשם המנחת יצחק והחלקת יעקב שכיון שהברז העליון הוא החם וכלי התחתון הוא הקר מפורש במשנה שאין ההבל העולה עם הניצוק משפיע על העליון החם, אינם מתאים במקרה של קומקום חשמלי חם, שהרי פעמים רבות האדים מהתחתון שעולים לקומקום הם רותחים. ולכן על דברי הרמ"א (סימן קה סעיף ג) שאוסר לכתחילה לערות מכלי

השלמת תפלת מוסף ומנחה בנשים

אשה יראת שמים שמקפדת על קלה כחמורה שבשבת קודש מרוב טרדותיה בהכנת הסעודה ובטיפול בילדיה, וקורה לפעמים שמוצאת את עצמה סמוך לערב כשיש לפנייה שתי תפילות, הן תפילת מוסף שעוד לא הספיקה להתפלל והן תפלת מנחה, ואין לה שהות וזמן מבעוד יום להתפלל שתיים, ושאלתה בפיה איזה תפילה עליה להתפלל ולהעדיף; ננסה להרחיב בצדדי השאלה וההכרעה בס"ד:

תשובה: הנה באיש כהאי גוונא, שנזדמן לו תפילת מוסף ומנחה ויש לו שהות רק לאחד מהם כבר פסק המשנ"ב (סימן רפ"ו ס"ק י"ג) בשם המג"א שיתפלל מוסף ולא מנחה, היות שמנחה יש לה תשלומין במעריב שיכול להתפלל מעריב פעמיים כמובא בשו"ע (סימן ק"ח ס"ב), משא"כ מוסף אין לה תשלומין (שו"ע קח ס"ו) ולכן עדיף שיתפלל מוסף (והגם שאחרונים הרבו להקשות על מג"א זה, ובהם הנודע ביהודה והשו"ע הרב בקונטרס אחרון מ"מ נראה מהמשנ"ב כהלכה כמג"א).

אלא שנשאלת השאלה אולי באשה הדין אחרת מהטעמים דלהלן: מצד אחד הרי בכלל יש מחלוקת אם נשים חייבות במוסף, דלדעת הצ"ח (ברכות כו) נשים פטורות מתפלת מוסף, ולדעת המגן גיבורים (אלף המגן שם סק"ד) נשים חייבות במוסף, וא"כ יתכן לומר שבאופן שיש לה זמן או למנחה או למוסף אולי תעדיף מנחה שחייבת בה, במקום מוסף שזה רק מחלוקת אם חייבת, ועוד שפיתרון הזה של המג"א הנ"ל להשלים מנחה ע"י מעריב פעמיים, אינו שייך כ"כ באשה דנן, שהיא אינה נוהגת להתפלל מעריב בדר"כ וכמובא במג"א (סימן רצט) שנשים לא קבלו על עצמן להתפלל מעריב, וא"כ אשה כזאת שאינה מתפללת מעריב בדר"כ, לא תוכל להשלים את מנחה דאם תתפלל באותו יום מעריב שלא כהרגלה יאה על תפילת מעריב שלה דין תפילת נדבה שעליה כתב השו"ע (סימן ק"ז ס"ד) שתפילת נדבה מותר רק למי שמכיר בעצמו שמכוון בתפילה, וא"כ אנחנו שאין אנו מכוונים כ"כ כמובא ברמ"א (סימן ק"א ס"א) א"כ אולי אין זה נכון לה להתפלל מעריב כשבדר"כ אינה מתפללת.

ולחכרע בשאלה זאת נקדים בדברי המשנ"ב (סימן רס"ג ס"ק מ"ג) שאשה שצריכה להדליק נרות שבת ואין לה זמן להתפלל מנחה קודם הדלקה, ואחרי הדלקה נרות אינה יכולה להתפלל תפילה של חול כי כבר קבלה שבת כתב המשנ"ב שלא תתפלל אלא תדליק נרות ותתפלל ערבית פעמיים, נמצא שאשה יכולה להשלים מנחה ע"י פעמיים ערבית, אלא שעדיין אין מכאן ראיה לנידון דידן, כי יתכן עדיין שיש חילוק בין מעריב של חול למעריב של שבת, דהרי יש מחלוקת אם נשים קבלו על עצמן להתפלל מעריב בשבת, דלדעת הפמ"ג סימן רע"א (משב"ז סוסק"א) אף בשבת נשים לא קיבלו על עצמן להתפלל מעריב, ובשע"ת (סימן רס"ח) הביא מהמור וקציעה דתפילות ערבית בשבת היא חובה, דלא כבחול שהיא רשות וא"כ לא שייך לחלק בין אנשים לנשים דרך בחול שהיא רשות ואומרים שנשים לא קיבלו על עצמן להתפלל אבל בשבת שהוא חובה לא שייך לומר כן. ויל"ע מה דעת המשנ"ב בזה, דאם דעתו כמור וקציעה, א"כ אין ראיה מסימן רס"ג לענינו דתפילת מעריב בשבת נשים חייבות, משא"כ בשאלה שלנו שתצטרך להתפלל ערבית במוצאי שבת, ואם דעת המשנ"ב כפמ"ג הנ"ל שגם בשבת אין חיוב לנשים להתפלל מעריב א"כ יהא לנו ראיה מסימן רס"ג הנ"ל דאף כשאין חייבת בתפילת מעריב, יכולה להתפלל מעריב פעמיים ולהשלים את מנחה.

ולכאורה נראה להוכיח, ממשנ"ב סימן רע"א (ס"ק ג') שדעת המשנ"ב כדעת הפמ"ג, שהרי המשנ"ב מחלק לענין קידוש האם אשה יכולה לצאת מנער בין י"ג שלא הביא סימנים, ומחלק שם בין אשה שהתפללה כבר ערבית ללא התפללה ערבית, ואם דעת המשנ"ב שאשה חייבת במעריב בשבת, א"כ אסור לקדש ולאכול סעודה לפני שהתפללה מעריב (כמובא בשו"ע סימן רלה ס"ב) אלא מוכח שסובר המשנ"ב שאשה אינה חייבת במעריב אפילו בשבת, ואעפ"כ פסק בסימן רס"ג שיכולה להתפלל מעריב פעמיים, וא"כ גם בנידון דידן תוכל במוצ"ש להתפלל מעריב פעמיים, ולכן ההכרעה, שתתפלל מוסף, ותשלים את מנחה ע"י ערבית פעמיים במוצ"ש ק.

העולה לדינא:

אישה שעקב טרדותיה בהכנת הסעודה ובטיפול בילדיה מוצאת את עצמה בשבת לפנות ערב כשלפניה שתי תפילות מוסף ומנחה, ואינה יכולה להתפלל שניהם, הדין הוא שתתפלל מוסף ותשלים תפילת מנחה בתפילת מעריב.

בבית המשפחה רבתה השמחה; נכד ראשון נולד בשעט"מ, לרגל שמחת "השלום זכר" שנערכה בביתם, הגישו בני המשפחה קערות מלאות במיני תרגימא ופיצוחים כנהוג כקדמת דנא, כאשר שכנים וידידים נהרו לביתם לאחל ולברך את אב הילד ומשפחתו. לרגע לא הבחינו בני הבית כי בנם הקטן שזה עתה מלאו לו שנתיים אף הוא טומן ידו בצלחת וממלא פיו בפיצוחים ומיני המתקה, הילד שלא היה מורגל לאכול בכגון דא, החל להכחיל ולאבד את נשימתו, הפיצוח שאכל תקוע היה עמוק בגרונו וסרב להשתחרר משם, אחיו הגדול שהבחין ראשון בדבר גילה תושיה ורגע כמימרא חייג ממכשיר הטלפון לכוני הצלה שבעירו. והעמיד על המקרה החמור שהתרחש, צוותי ההצלה שקיבלו קריאה דחופה החלו לצאת ברכבם לכתובת שקיבלו במהירות כדי לנסות ולהציל את חיי הילד, בינתיים אחד מהאנשים שנוכחו במקום החל בפעילות הצלה בגופו של הילד ולאחר מספר נסיונות נפלט הגוף הזר מגרונו והוא החל משתעל ונשימותיו אט אט חזרו אליו, השמחה וההודיה לה' עלו על גדות, ומילות התפילה "על חיינו המסורים בידך" קיבלו משמעות חדשה, לרגע ננער האח הגדול מכל המהומה שנוצרה והסתפק אם עליו לשוב ולהתקשר כדי לבטל את כיוני ההצלה מנסיעתם ומחילול השבת שלא לצורך. האם אכן. עליו לחלל את השבת כדי להציל את חבירו מחילול שבת גמור.

תשובה: בשו"ע (סי' ש"ו ס"ד) כת' מי שהוציאו בתו מביתר בשבת להוציאה מכלל ישראל רח"ל, מצווה לשוב לדרך פעמיו להשתדל בהצלתה ואפי' יוצא חוץ ל'ג פרסאות, [ואפי' שיש בנה איסור דאורייתא לכמה פוסקים].

ובס' ש"ח סעיף י' בהג"ה כתב דמי שרוצים לאונסו שיעבור עברה גדולה אין מחללים עליו את השבת כדי להצילו. וכתב המ"ב (ש"י ס"ק נ"ח) דאין זה סתירה לכאן דהתם מירי שרוצים לאונסו שיעבור עבירה פעם אחת. ולהכי אפי' אם היא עבירה גדולה כגון לעבוד ע"ז, אין צריך לחלל שבת כדי להצילו, דהרי גם חילול שבת נחשב כעובר ע"ז, מה שאין כן כאן שאותה הבת תשאר מומרת "ותחלל שבת כל ימיה", ע"כ יש לאביה לחלל שבת ולהצילה.

ובס' רנ"ד (ס"ו) כ' המשנה ברורה (בס"ק מ') שכשעושה אדם בפשיעה, לא אומרים לחברו עשה חטא קל כדי שלא יבוא חברך לאיסור חמור, אבל האדם בעצמו שעשה מעשה אפילו במזיד, מותר לו לעשות איסור קל כדי שלא יבוא לאיסור החמור.

והנא בנידון דידן יש לדון שהרי אנשי ההצלה עושים את הפעולה בהיתר. שהותר חילול שבת מפני "פיקוח נפש" והאם יהא מותר לעבור על איסור דרבנן כדי שלא יעשו חילול שבת לחינם, דיתכן ומכיוון ועושה בהיתר גמור קיל טפי מהעושה באונס שהתירו לחלל עבורו.

ובשו"ת קנין תורה (ח"ג ס"י מ"א) מחלק, בין האדם שהוא הזמין את הרופא או את איש הצלה (וכל שכן כאשר בטעות גמורה שלח לקרוא להצלה, כגון זקן שברשותו לחצן מצוקה אשר לחץ עליו בטעות) שעליו לתקן אשר עיוות ואפי' באיסור דרבנן כדי למנוע מהלה לחלל שבת, לבין אנשים אחרים שאין חייבים בכך.

אומנם בספר נשמת אדם (סי' של"ח סק"א) בשם הגרש"א זצ"ל סותם שאין לעשות שום שבות דרבנן למנוע מרופא לבוא שלא לצורך. כיון והרופא כוונתו למצוא הגדולה של הצלת נפשות, ואין במעשיו שום איסור, אומנם מתיר אמירה לנכרי כדי להודיע לרופא, שהגם שהרופא ירים את הטלפון, מכל מקום זה עדיף משיעשה הרבה מלאכות דאורייתא על ידי נסיעה וכדו'.

העולה לדינא:

בנידון אם צריך להתקשר לבטל הזמנת אנשי הצלה למנוע מהם חילול שבת, העלו הפוסקים כי אין לעשות שום שבות דרבנן כדי למנוע מאנשי הרפואה מלבוא שלא לצורך מארח שכוונתם לפיקוח נפש ואין במעשיהם שום איסור, אומנם מותר לומר לנוכרי כדי להודיעם.

ריבית בפועל

באמצע שבת בצהריים בשיא החום שבת לו המזגן שביתה והפסיק לפעול. מיד עם צאת השבת רצה זליג להתקשר לטכנאי 'פישל' הידוע במחיר הזול שלוקח ולהזמין לתקן התקלה אך זאת ידע כי יש עוד כמה ימים עד העשירי ולבנתיים חשבון הבנק ריק מתוכן, ואז עלה לו רעיון להציע לפישל יותר כסף ממה שבדרך כלל לוקח אך ישלם זאת בעוד כמה ימים, אך עצר לרגע וחשב האם יש בזה איסור ריבית:

תשובה: אם המחיר שרוצה להציע לפישל יש טכנאים שלוקחים זאת כמחיר רגיל מותר אך אם זה מחיר שאף טכנאי לא לוקח אלא זה מחיר יקר יחסית לכולם אסור. אך יש פתרון בדבר, אם פישל ישאיר את סוף התיקון אפי' חלק קטן ואת זה יעשה ביום שמשלם לו מותר, ונבוא לבאר את מקור הדברים, כתוב בגמ' (בב' ע"ג.) שרביא אמר לאלו ששומרים השבות שיבוא גם לעזור בב' דרי [בגורן] ואז אפי' שהבעלים משלמים להם יותר יקר מותר דאין כאן המתנה דשכירות אין משתלמת אלא לבסוף והשכירות נמשכת עד הגורן ואז משלם להם (ביוקר), והשכירות נמשכת עד הגורן ואז משלם להם (ביוקר), ונפסק דין זה בשו"ע (י"ד קע"ג ס"ב), החו"ד (ס"ק ט"ז) מבאר שדין זה נאמר דווקא במקום שיש שער ידוע לפועלים אך אם אין שער ידוע לפועלים מותר אפי' שלא מסייעים בב' דרי וכמו שמותר טרשא במכירה [כלומר למכור חפץ שאין שער ידוע יותר ביוקר בהמתנה למעות] והגמ' דיברה במקום שהיה שער ידוע לפועלים, יש לברר מתי צריך לסכם עמו שאח"כ יעזור בב' דרי בספר חידושים וביאורים (סי' כ"ח סק"ח) כתב שמותר דווקא כשמסכם עמו בתחילת השכירות אבל אם מלכתחילה שכר אותו רק להתחלה ודאי שאסור להוסיף בשכר אם ממתינ' בגלל זה אפי' שאח"כ עוזר בב' דרי, בברית יהודה (עיקרי הדינים פ"ח הערה ט"ז) הסכים עמו אך כתב שלכאורה יהיה מותר אפי' שמסכים כך באמצע המלאכה אך אם נגמרה המלאכה וכבר נתחייב לשלם ואם מסכם עמו אסור, אך הדברי סופרים (ע"ד ס"ק קמ"ג)

וכן משמע מפורש מהמאירי דאפי' אחרי שנגמרה המלאכה ונתחייב לשלם השכירות מותר להתנות עמו, דכל ריב בשכירות פועלים הוי מדרבנן (דמהתורה אסור רק בהלואה) ובכזה מקרה לא מינכר הריבית והתירו, ועוד כתב החלקת בנימין דממע מהגמ' שאפי' שהיה הפסק זמן בין המלאכה הראשונה לשניה מותר, אך הדברי סופרים כותב דצריך שיהיה דווקא אותה מלאכה שהתחילו בה כמו בגמ' שבאותה תבואה המשיכו לעבוד, היוצא מכל הנ"ל דבנידון דידון אפי' אם רוצה לשלם לו מחיר יותר יקר מכולם [דאל"כ מותר בלאו הכין] אם מסכים מראש שישאיר את סוף המלאכה ליום שמשלם לו לכו"ע יהיה מותר.

העולה לדינא:

אם רוצה לשלם לבעל מלאכה יותר כסף עבור המתנת המעות הדין כך: א. אם המחיר שרוצה להציע לפועל יש פועלים שלוקחים כך כמחיר רגיל - מותר. ב. אך אם זה מחיר שאף פועל אינו לוקח, ומחיר זה הוא יקר יחסית לכולם - אסור. ג. הפתרון בדבר זה, להשאיר את סוף התיקון ואפילו חלק קטן שאותו יעשה ביום שמשלם לו, ובאופן זה מותר.

אליבא דהלכתא

הרה"ג רבי אברהם שלום מושקוביץ

ציצית נוטף על הקרן

אברך אחר נישואיו מתחיל לעטוף בטלית והוא צריך להקפיד שיהיה הציציות נוטפות על הקרן, כלומר: שאינו תולה כלפי מטה אל הקרקע אלא תולה לצדו של הטלית ונוטף ויורד ומכה על הקרן שבכנף, ואיך יעשה שלא יישמט תמיד כלפי מטה, ואם נשמט כלפי מטה האם צריך להחזירם, והאם מותר להחזירם בשבת:

תשובה: הנה הדין הפשוט הכתוב בשו"ע (או"ח סי' יא סעי' יד) בשם יש אומרים שצריך לדקדק שיתלה הציציות לצד הטלית, כי בעינינו נוטפת על הקרן (פי' תלוי על הקרן) ולא תלוי כלפי קרקע.

והנה לגבי ב' כנפות שלאחוריו פשוט שיתלה הציציות לכיון צדו של טלית, אבל לגבי ב' כנפות שלפניו, תלוי בצורה איך לובש הטלית, אם מתעטף בו בצדדיו או שמקפל צדדיו על כתפיו, עי' באחרונים שם מה שביארו בזה.

ומקור הדין הוא ממקצת ראשונים (כלבו, רוקח, מהר"ם) שלמדו כן בכוונת דברי הגמ' (מנחות מב.): ציצית צריכה שתהא נוטפת על הקרן שנא' 'על כנפי בגדיהם' ע"כ. [אבל ראשונים אחרים (רש"י ומהר"ם אחר שחזר בו) לומדים פשוט בגמ' אחרת, ולפיהם גם אם הציצית תולה כלפי קרקע, נקרא 'נוטף על הקרן'. וראה להלן].

הרב בסידורו (הל' ציצית) מחדש עוד בדין זה, ומבאר עפ"י מ"ש בגמ' (שם) שצריך לתלות הציצית במרחק שיעור קשר גודל משפת הכנף משום דכתי' 'על הכנף' ולא 'בכנף'. וא"כ ממה שכתב 'גדילים תעשה לך על ארבע כנפות' וגו', נראה שלא די שנקב הציצית יהי' למעלה מקש"ג אלא גם ה'גדיל' דהיינו הקשר ותחילת החוליות (כי החוטין עד הקשר אינם בכלל 'גדיל') תהי' ג"כ מעל קש"ג, וזה לא מתקיים רק אם יתלה לצדדיו וממילא ינוטף על הקרן. [ולפי טעם זה ייצא חומרא נוספת לדינא, שלא יספיק מה שמצוי מאד שהציצית אכן תולה לצדדיו אך נופל קצת באלכסון לכיון מטה ונוטף על הקרן רק במקצת, אלא לדיד' בעי' דווקא שינוטף על הקרן כל שיעור קשר גודל, דאל"כ אין ה'גדיל' 'על' הכנף וכנ"ל].

אך למעשה כבר כתב החיד"א (ברכ"י סוסק"ז) שהעולם אינם נוהרים בזה ואין מקפידים שיהי' הציצית 'נוטף על הקרן', כי סומכים עמ"ש הגהות מיימוניות (הל' ציצית פ"א ב) דחזר בו מהר"ם ולומד פשוט אחר בדברי הגמ' הנ"ל. ואכן כן ראינו אצל כמה אנשי מעשה שלא הקפידו בזה. ועוד יבואר להלן כמה סיבות וחששות שיש בקפידה זו, ויתכן שמחמת כן נמנעו מלהקפיד בזה. ולכו"ע אין דין זה אלא לכתחילה אבל אין קפידא כ"כ לפוסלו בכך כמ"ש המג"א (סק"ד).

איך יעשה שלא ישמט:

1) דרך אחד הוא לעשות הקשר הראשון בהידוק חזק על שיתקפל קצת מהבגד ובכך יחזיק ולא יפול [וכן עושים הרבה, וכך נהגו כמה גדולי עולם, וכמו שמביא ב'דינים והנהגות' ממרן החזון איש, ועוד]. אך בזה יש חשש שהקיפול הנוצר מחוזק הקשירה ממעט בבגד משיעור קשר גודל שיש להרחיק בין הנקב לשפת הבגד. והנה מדברי המג"א (סי' יא סק"ד והובא באחרונים להלכה) מבואר להדי' שאין הקיפול ממעט בבגד. אבל מאידך הנשמת אדם (כלל יא ס"ג) ועוד מוכיחים מגמ' זבחים (יח): לגבי בגדי כהונה שקיפול בבגד נחשב כאילו נחתך לגמרי 'מיגז גיז', ע"ש שמיישב בדוחק.

ובתשובות והנהגות (ח"א סי' כז) מאריך בזה הרבה ומדייק מדברי הפוס' הראשונים ואחרונים לכאן ולכאן, האם יש להדק הקשר אפי' שיתקפל כנף הטלית, או שעדיף לא להדק אלא יקשור ברפיון, ומסקנתו שלא ידק, ומדייק כן מהשאלות (פר' שלח סי' קכז), וכן ראה אצל כמה גדולים שלא הידקו רק היה רפוי עד שנופל.

אולם גם מי שמהדק, יש להזהר שלא ידק ביותר ויבלוט הציצית כלפי חוץ ויעמוד כמו ענף עץ קשה, כי בכך לא תיקן כלום כי אינו נופל על הקרן, כ"כ בתשובות והנהגות שם.

2) מחמת חשש הנ"ל יש עושים הקשר רפוי וכך תולין הציצית לצד, אך בזה מצוי מאד שיפול הציצית באלכסון כנגד הקרן וזית ממש ועל זה כבר הזהירו הפוס' הרבה שאין לעשות כן (ב"י, מג"א ומשנ"ב), וב' טעמים אמרו בזה, הלבוש כתב מפני שנראה שצריך ח' ציציות ולכן עושה באלכסון כדי לצאת בזה לב' צדדיו, ודרשו בספרי (פר' שלח פי' קטו) 'ארבע כנפות' ולא שמונה. והמג"א כתב מפני שכן הוא מנהג הקראים.

עוד מצוי בדרך זה שנקמט הקרן ונדמה לעין שאין לכנפי הטלית קרנות אלא כל כנף נראה בת שתי קרנות, והגם שיתכן שאין בזה חשש להלכה, עכ"פ בודאי אין זו יופי המצוה. [ועי' עוד להלן].

3) יעשה כנף קשוח ובכך יוכל להדק בחוזק בלי שיתקמט הבגד, וכן נוהגים היום לאחרונה הרבה מן המהדרין במצוות כי זהו אכן העצה על צד היתר טוב.

4) בסידור הרב מבואר עוד עצה, לעשות נקב נוסף סמוך לשפת הטלית, שם ישחיל החוטין וסמוך לזה יקשור ובכך יתקיים הדיבב [וזה מהני גם לפי טעמו הנ"ל כמו שנתבאר]. אבל לא ראינו שנוהגין עצה זו.

ולגבי אם נשמט כלפי מטה, הדין הוא שצריך להחזירם (משנ"ב סקע"ג) [ואין חשש משום 'תעשה ולא מן העשוי' כי אינו מעשה גמור (עי' פמ"ג)]. אך כבר הרב בסידורו: 'וטורח הוא לעיין ולהשיג על זה תמיד ופרט בעת התפילה'. (זהו החיסרון בעצה השניה הנ"ל). ומותר להחזירם גם בשבת ואין בו משום תיקון כלי (שע"ת סוסק"ו וכה"ח סק"ג בשם גן המלך). אך כאמור יש שאין נוהגין כלל להקפיד בדין נוטף על הקרן.

להצטרפות לקבלת העלון במייל: newsletter.mechubarim@gmail.com

אֶלְדָּנוֹת

הס"ד, ג' אלול רס"ז

פֶּלֶשֶׁת וִירָא

לְעֵלְמֵנוּ עֵבֶת

גְּלוּי אֱלֹהֵינוּ בְּבִרְכַּת אִשָּׁה מַעֲמָקָא דְּלָבָא

ספר הרה"ק השור שלום מבעלזא זיע"א, שבאחת הפעמים שנסע לסטרעליסק, עזר לחניית לילה באחד מהפונדקים שעל אם הדרך. בבקרו של יום המחרת, כשעמד לנסע משם ועלה על המרכבה, יצאה אשת הפונדקאי וקראה אחריו בקול רם: "יהי רצון שאלהינו הנביא זכור לטוב יצא לקראתך".

המשיך השור שלום בדרך ובטרם הגיע לסטרעליסק חצה כפר אחד. משראוהו יהודי הכפר, למדו מזיו תארו כי איש קדוש הוא ויבקשוהו שיחנה בכפרם ויכבדם בהשתתפותו בבית מילה לר' הנולד לאחד מדרי הכפר. שאל אותם, האם יכבדוהו בסנדקאות, אך אלו השיבו כי אבי הבן כבד כבר בסנדקאות את המרא דאתרא. שוב שאל אותם, האם יכבדוהו למול את הרך הנולד, אך אלו ענו כי הזמינו כבר את המוהל מהעיר הסמוכה שיבוא. שאלם, האם יכבדו אותו לרדת לפני התבה לתפלת שחרית, אך הם השיבו כי מכבדו מנו להם חזן קבוע והמה מקפידים שלא ירד איש וזולתו לפני התבה. בקש מהם, שלכל הפחות יניחו לו לגשת לפני העמוד לפני התפלה, מברכות השחר ועד 'הודו'. נועצו בני הכפר בינם לבין עצמם ונעטרו לבקשתו, מתוך שחפצו שיכבדם וישתתף בנכחותו בבית.

נגש השור שלום לפני התבה, החל לומר ברכות השחר בהתלהבות ובקול רם, כדרך להתפלל בסערה. מסביב נצבו יהודי הכפר, אנשים פשוטים ותמימים, שמעולם לא חשו התרוממות רוח כה גדולה כפי שזכו לה באותה שעה. משפטים את אמירת

הקרבנות, נגש החזן אליו ובקש ממנו שימשיך בתפלתו, כי ערגה נפשו ונפש כל חבריו להמנות בתפלתו. לאחר התפלה, כשפסע לרדת מן התבה, המתין לו רב המקום שהכין עצמו זה שבועה ימים לשמש כסנדק, וברב הכנעה והתרגשות כבד את השור שלום שעל ברקיו ימולו את התינוק. אף המוהל שלמד מאותה תפלה כי גברא רבה הוא, מסר לו בלב ונפש חפצה את מצות המילה.

לאחר הבית, כשנסע משם, אמר: פלא הוא, שהרי בכל בית מילה מגיע אליהו הנביא זכור לטוב, אולם התגלות באפן שזכיתי לה הפעם לא היתה לי מעולם. כבר ראיתי כמה פעמים את אליהו זכור לטוב, אך הפעם זכיתי לראותו אך ורק הודות לברכתה של אותה אשה פשוטה, ומכאן חזינו כמה גדולה ברכתו של 'הודו' כשהיא נמסרת מעמקא דלָבָא (יחיד בדורו עמ' תי, בשם הגה"צ רבי חיים מאיר שפירא מנאראל זצ"ל).

רְמֵז לְבֹאֵזוֹ שֶׁל אֱלֹהֵינוּ הַנְּבִיא לְכָל בֵּית מִיֻּלָּה

כתב הרה"ק עט"ר רבי דוד אביחצירא זיע"א (פתח האהל פרשת וירא): 'באלני' אותיות 'לנביא', לרמז לו על העתיד בכל המילות של בני ישראל שיגלה להם אליהו הנביא זכורנו לברכה וכו' (פרקי דר"א פכ"ח). 'והוא ישב פתח האהל', גם זה לרמז על העתיד כנזכר, על דרך ברכת 'להכניסו בביתו של אברהם אבינו', וזהו 'והוא ישב', שהוא אברהם אבינו עליו השלום, דהינו הארתו בזכירת בריתו באותו 'פתח' של בעל הבית וכו', שזהו סבתו וביאתו גם לאותו 'פתח' של 'כחם היום', כמו שאמרו רבותינו זכורנו לברכה עליהם השלום וכו'.

מִלָּאךְ הַבְּרִית יִרְפָּא

פעם הגיע הרה"ק רבי יצחק מלאיעוו זיע"א לבית מילה שם התכבד בסנדקאות, ואחד מבני המשפחה היה חולה במחלה מסכנת רח"ל. לאחר הבית ספר כי פעם אחת הגיע הרה"ק ה'מאור עינים' זיע"א לבית מילה, ואמרו לו שאבי הבן נוטה למוות רח"ל, וצוה לעשות הבית מיד ובעז"ה יבריא אבי הבן, ואכן כך היה שאחר הבית הברית אבי הבן.

והסביר כי מצינו שפאשר היה אברהם אבינו חולה הגיעו שלשה מלאכים מיכאל, גבריאל ורפאל, אחד לבשר את שרה ואחד להפך את סדום ואחד לרפאות את אברהם, שאין מלאך אחד עושה שתי שליחויות, ורפאל שרפא את אברהם הלך משם להציל את לוט (ראה רש"י בראשית יח ב). ולכאורה למה לא שלחו מלאך מיוחד להציל את לוט, רק דלפעמים אין זכות לאותו אדם שיבא מלאך בשבילו לרפאותו, אלא מכיון שבא בשביל אחר יכול גם כן לרפאות את זה. וכן היה בלוט, שלא היה לו זכות שישלחו מלאך מיוחד בשבילו, רק מכיון שבא לרפאות את אברהם הלך כבר גם להציל את לוט.

וסים הרה"ק ה'מאור עינים': כמו כן פאן שאבי הבן חולה אולי כיון שאלהינו מלאך הבית בא לרפאות את הרך הנמול יכול היה כבר לרפאות גם את האב, כך ספר הרה"ק רבי יצחק מלאיעוו, וסיים:

וכן פאן יעזר השי"ת שאלהינו מלאך הבית שבא לרפאות את הרך הנמול, ירפא ג"כ את החולה. וכן הוה שהוטב מצבו של החולה והיתה לו רפואה.

(ספר ספיר ויהלום - להרב הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

חידון אֶלְדָּנוֹת - נושא פרסים אילו שני אנשים שואלים את ה' אם הוא יהרג צדיק בפרשה זו?

פתרון החידה - פרשת ואתחנן:

ש. איזה פסוק בפרשתנו מכיל את כל אותיות האלף בית? ת. הפסוק שכולל את כל אותיות הא"ב בפרשתנו הוא דברים ד לד.

שם הזוכה בסידור מתיבתא מנחם מעריב בהוצאת "עוז והדר": פרשת ואתחנן: הבחור יצחק דוידוף מבני ברק.

פתרון החידה וכן שם הזוכה, יפורסמו אי"ה בגליונות הבאים

הפותרים נכונה יכנסו להגרלה אי"ה על סידור מתיבתא מנחם מעריב בהוצאת "עוז והדר". את הפתרונות יש לשלוח אלינו עד ליום שני למספר פקס: 077-470-26-81

או למייל: magdenot@gmail.com

נא לכתוב שם, כתובת מדויקת וטלפון. בראש הדף לציין "עבור חידון לנוער".

מדרש רב המשולב

למידה אגדה שמתוך כך אתה מכיר את הקב"ה

מבצע מיוחד לזמן מוגבל:

750 ₪ במקום 1260

עד כ"ג חשוון בלבר

חיים של תורה

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66